Telefonid.
Peatoimetaja telefon nr. 449-82
Toimetuse üldine „ 449-88
Kaugekõned „ 449-37
Päevauudiste osakond „ 449-89
Majandusteated „ 449-91
Kohalikud sõnumid „ 449-95
Sporditeated „ 466-51
Reklaami osak. „ 449-36
Trükikoda „ 449-87
Telefonid erakorterites:
Peatoimetajal nr. 303-75
Päevauud. osak. juh. „ 458-29
Ärijuhil „ 441-61

WABA MAA

PEATOIMETAJA ED. LAAMAN.

Täna 10 lehekülge.

Üksiknumber 5 senti.
Tellimise hind:
1 kuu postiga 1 kr. 30 s.
2 kuud „ 2 „ 60 „
3 „ „ 3 „ 50 „
Välismaale 4 kr. kuus.
4 „ „ 4 „ 70 „
5 „ „ 5 „ 90 „
6 „ „ 7 „ — „
12 „ „ 14 „ — „
Aadressi muutmine 25 senti.
Tellimisi võtavad vastu Eestis kõik postkontorid ja lehetellimiste vastuvõtjad.

Kuulutuste vastuvõtmine kl. 8—5 Pikk t. 54, telef. 449-87. Ärijuhatus (tel. 449-83) ja arveosakond (tel. 449-84) Pikk t. nr. 54-56, teisel korral. Ärijuhi kõnetunnid kella 10—12 e. l. Tellimised — telefon 449-86, ekspeditsioon — telefon 431-14. Toimetus: Pikk tän. 58, kõnetunnid kella 10—12.

Hinnata kaasanded tellijaile: Nädalaleht „Esmaspäev“ ja kuue kuu ning pikema aja tellijaile jutuajakiri „Perekonnaleht“. Kolme kuu tellijad saavad tellida „Perekonnalehe“ ja „RS“-i (raadio saatekavad) poole hinnaga, s. o. 25 s. kuus. Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Aadr. kirjadele ja rahasaadetistele: „Vaba Maa“, Tallinn.

Kuulutuste hinnad: Kuulutuste külgedel 5 senti mm. ühel veerul, lehe eesotsas 10 s., tekstis: kuulutuskirjadega 12 s. ja tekstikirjaga 15 s. mm. Teenistusotsimised — poole hinnaga. Kuulutused ära anda kella 11-ni ilmumise päeval.

Nr. 210 (5721) Teisipäeval, 14. septembril 1937. a. 19. aastakäik.

M. JÄRVINEN 74.58.

Matti Järvinen tegi laupäeval Helsingis atset püstitada uut odaheite maailmaekordi. Jaheda ilma pärast, mis mõjus alvavalt tagajärgedele, saavutas Järvien vaid 74.58 meetrit. Teiseks tuli Nikanen 72.78 meetriga.

EESTI-VALGA VÕITIS LÄTI-VALGA.

V. Uibo oda 59.57.

Pühapäeval peeti Valga garnisoni sporiväljal Läti- ja Eesti-Valga vaheline nnavõistlus kergejõustikus. Võitis Eesti-alga 68 punktiga Läti-Valga 64 punkti astu.

Üksikud tagajärjed olid: 100 m jooks: Bromka (Läti) 12,0 sek.; 1500 m jooks: Pästlane (Eesti) 4.24,6; kõrgushüpe: Kooit (E) 1.65; kuul: Zinatis (L) 13.37; 00 m jooks: Antin (E) 56,9; 4×100 m eatejooksus oli mõlemal meeskonnal õrdne aeg 48.6 sek.; oda: Uibo (Eesti) 9.57; teivashüpe: Tiisler (L) 3.10; kaugushüpe: Till (E) 5.91; 5000 m jooks: ivinieks (L) 17.16,3; kettaheide: Behinš (L) 42.80; 800+400+200+100 m teatejooksu võitis Eesti meeskond ajaga .47.1, lätlaste aeg 3.50,5.

SAKALA MALEVA KERGEJÕUSTIK.

Sakala maleva aastapäeva puhul korldatud kergejõustikuvõistlustel saavuti järgmised tagajärjed, mida tublisti õjutas sajune ilm: 100 m jooks Pikr 11,8; 400 m jooks Arvo 57,8; 110 m okkeid Gorstov 21,2; 800+400+200+00 m teatejooksu võitis Viljandi linna eeskond ajaga 4.23,7 min. (koosseisus rg. Pikker, Arvo, Västrik); kaugus rvo 5.77; kõrgus Bökker 1.55; kuul aarelson 12.44; oda Räitsak 49.00 m.

Võrkpallivõistlused võitis Suure-Jaani alevkonna meeskond koosseisus: Par, Liivak, Jõgi, Emderf, Simk, Grünerg.

Rattasõiduvõistlused 25 klm rakmetes võitis Küüs (Kohtla-Järvelt) ajaga 3.30 min.

KUS OLID KOHTUNIKUD?

Kaitseliidu Tartumaa maleva võistlused toimusid Tartus. Võrkpallis võitis Tartu linnaümbruse õppepiirkonna msk. a Ahja naiskond, 40 km. ratturrännaku võitis R. Tamm ajaga 1.17,47, teiseks tuli Ruubel 1.17.58, kes finiši saabudes pidi otsima kohtunikke. Kergejõustikus: 100 m. Michelson ja Vee 11,4, 1500 m. Võlli .27.4, 1000 m. Võlli 2.45, kõrgus Kink 175, kaugus 6.29, oda Kink 50.72, kuul Michelson 13.46, ketas Aving 39.91. 18. km. rännaku võitis Kurg ajaga 1.18,14.

NOORTE KOTKASTE VÕISTLUSED PÄRNUS.

Pärnus peetud noorte kotkaste kergejõustikuvõistlustel saavutati järgmisi tagajärgi:

Ü l d k l a s s i s (üle 19 a.): 100 m H. Saar, Viking, 12,9. 200 m H. Saar, sama, 27.3, 400 m H. Saar, sama, 59,2, 800 m H. Saar, sama, 2.18,0, 1000 m J. Voore, Viking, 3.15, 1500 m O. Siirde, Neeme, 5.27,4, 4×60 m 1. Lembitu r. 32,8, 2. Neeme 35,9.

A kl. (17—19-a.): 100 m H. Pikkand, Lembitu, 12.8, 200 m A. Vaarik, Lembitu, 26.1, kõrgus E. Lond, 5. r., 1.53, oda H. Pikkand 43.70.

B kl. (15—16 a.): 100 m A. Kanarik, Lembitu, 12,7, 400 m H. Pikkand, Lembitu, 62,5, 1000 m O. Siirde, Neeme, 3.25.2, kaugus L. Krüger, Viking, 5.95, kõrgus J. Oltre, Tasuja, 1.50, kuul J. Oltre, Tasuja 11.96, oda H. Pikkand, Lembitu, 43.70.

C kl. (13—14 a.): 60 m K. Jaakson, 5. r., 8,3, pesapall O. Liiv, Viiking, 63.88, kaugus K. Jaakson, 5 r., 4.63, kõrgus O. Soovik, Tasuja, 1.30, 120 m kartulijooks K. Zieonelis, Lembitu, 26,6.

D kl. (10—12 a.): 60 m E. Jaakson, Kullisilm, 9,3, 120 m kartulijooks E. Nellis, 5. r., 28,2, pesapall E. Jaakson 50.15.

Punkte omandasid: Lembitu rühm 126 p.; 2. Viiking 104,5; 3. Neeme 68,5; 4. Tasuja 59,5; 5. V. r., 59,5; 6. Tungal 47.

1. DIVIISI REKORDID NARVAS.

Narvas sõjaväe staadionil peeti Narva sõjaringkonna väeosade võistlusi Kergejõustikus ületati mõned 1. diviisi rekordid, nagu kuul — n. a. o A. Tiis 12.57, ketas v. a. o. H. Kuusmaa 39.48 ja granaadivise v. a. o H. Viljapuu 79.49. Muud tulemused: 100 m. v. a. o. V. Pobul 12,2, 1000 m. rms. Tsikin 2.49,0. 5000 m. rms. E. Sepp 17.32,8, kõrgus rms. E. Lamson 165, kaugus [illegible] Ruus 600, teivas v. a. o. Juss 290, oda H. Viljapuu 52.86 m., 5×500 m. 1. jalav.-rüg. 7.32,2. 20 km. ratturrännak L. Rajula 41.13,5. Jalgpallis 1. jalav.-rüg. võitis 4. üksik-jalav. pataljoni 4:1 (0:0).

Vastutav toimetaja O. Soots.

Tapamajade kahjud 50 milj.

Nelja eksporttapamaja ja Eesti peekoni eksportühiſuſe koondatud üleandebilanſi aktiwa 4,4 miljonit kr., passiwa 4,9 miljonit krooni. Bilansſides näidatud kaſude asemel puudujäägid.

„Eesti Lihaeksport“ saneeritakse.

Nagu endiste eksporttapamajade ühingute warade ſeiſu kindlaksmääramiſel ja üleandebilansſide kooſtamiſel nüüd ſelgunud, on „Eesti Lihaeksport“ ſaanud endistelt ühistegelistelt eksporttapamajadelt märkſa raskema kohustuste koormiſe, kui wiimaste tegewuſe ſeniste aruannete järgi ſeda oli arwata. Warade ſeiſu lähemal kontrollimiſel ja hindamiſel ſelgus, et end. eksporttapamajade bilansſides näidatud kaſud olid waid näiliſed. Ebaterwe wõistluſe tagajärjel aſutati omal ajal üksteiſe wõidu paralleelettewõtteid, mis tegutſemiſe reſultaattulemuſena ſünnitaſid neile ettewõtteile õige ſuurteſſe ſummadeſſe ulatuwaid kahjuſid.

Kõigi nelja eksporttapamaja ja peekonieksportühiſuſe koondatud üleandebilans ſeiſuga 28. weebr. ſ. a.. näitab 4,4 milj. krooni ſuuruſe aktiwa ja 4,9 milj. krooni ſuuruſe passiwa juures puudujääke 513.676,94 krooni. Kuigi uuesti kujundatud bilanſi järgi, päraſt ilmnenud puudujääkide katmiſt, jääb järele oſakapitali ja muid tapamajadele kuuluwaid reſerwe kokku 965 tuhat krooni, ulatuwad kohustuſed ſamal ajal laenude, wekslite, kreeditoride ja taſumata makſude näol kokku üle 2,5 milj. krooni.

Kui liſandada wiimaſele ſummale weel mitteliikmetelt-põllupidajatelt nende oſamakſude kogumiſeks igalt tapamajas tapetud ſealt ühekrooniste makſude näol kinnipeetud ſummad, mis on 763.000 krooni ja milleſt ſeaduſe kohaſelt oſa ſummaſid kuulub tagaſimaksmiſele nendele põllupidajatele, kes ei ſaa astuda põhikirja kohaſelt uue ühingu liikmeks, ſiis ſelgub, milliſe raske päranduſe on „Eesti Lihaeksport“ ſaanud endistelt ühestegelistelt eksporttapamajadelt. Kuna „Eesti Lihaekspordil“ endistelt eksporttapamajade ühingutelt ei olnud wõtta wastu ka mingiſugust waba tegewuskapitali, tegewuskapitalita teostada aga miljoniteſſe kroonideſſe küündiwaid tehinguid, mida nõuab ſeakaswatuſe ala, ei ole wõimalik, oſutus „Eesti Lihaekspordil“ normaalne tegewus takistatuks ja tema majandusliku ſeiſukorra ſaneerimine wältimatuks. „Eesti Lihaekspordi“ juhatuſe märgukirja põhjal riigiwanemale wabariigi walitſus määras miniſtrite erikomisjoni riigikontrolöri oſawõtul, kes kaalus tekkinud olukorda kõigekülgſelt ja töötas wälja kawa „Eesti Lihaekspordi ſaneerimiſeks. Wabariigi walitſus ühines miniſtritewaheliſe komisjoni hinnangu ja kaalutlustega „Eesti Lihaekspordi“ majandusliku ſeiſukorra ja ſelle kõwendamiſe wajaduſe ſuhtes ja otſustas ſelle aluſel ühingut „Eesti Lihaeksport“ miniſtritewaheliſe komisjoni poolt ſoowitatud abinõudega aidata.

Kuni 600.000 krooni uut krediiti riigihoiukassast.

Miniſtrite erikomisjon on tunnustanud tarwilikuks, et „Eesti Lihaekspordile“ kui põllumajanduſele ſigade ja ſealihaſaaduste kaubanduſe alal tarwilikule keskkorralduſele wõimaldataks arendamiſeks järgmiſed kergenduſed rahanduslikul alal:

1) Igalt tapamajas tapetud ſealt wõetud

ühekroonine maks,

mis ſeni kanti oſamakſude kogumiſe arwele, arwata, alates 12. weebruariſt 1937. a., ühingu „Eesti Lihaeksport“ tagawarakapitaliks;

2) End. T a p a eksporttapamaja, mille tegewus ſeiſab alates 1. märtſiſt 1932. a., ehitamiſeks Pikalaenupangaſt ja maatulunduskapitaliſt antud laenudeſt k u s t u t a d a ſelle tapamaja wäärtuſt erihindajate otſuſel ületaw oſa kokku

221.056,26 kr. ſuuruſes,

milleſt Pikalaenupanga poolt garanteeritud laenu arwel 90.636,24 kr. ning warade pantimiſe kindlustuſel antud laenude arwel 130.420,02 kr.;

3) End. ühestegeliste eksporttapamajade poolt erapankadeſt tehtud laenudeſt ühingule „Eesti Lihaeksport“ ületulnud kõrgeprotſendiliste ja lühiajaliste wõlgade ſoodſamalt korraldamiſeks

„Eesti Lihaeksporti“ finantſeerida Riigihoiukaſſa kaasabil

mitte üle 4½%-liſe krediidiga 400.000 krooni, kuid tarwiduſe korral kuni 600.000 kr. ulatuſes; ſelle teostamiſeks teha majandusminiſtrile ülesandeks hankida ſellekohaſed ſummad;

4) End. T a r t u ühistegel. eksporttapamajas awastatud 1934. ja 1935. a.

tulude warjamiſe järelduſel pealepandawateſt makſudeſt ja trahwideſt wabastamiſeks

esineda majandusminiſtril wabariigi walitſuſele ſellekohaſe ettepanekuga makſustamiskorralduſe ſeaduſe aluſel, päraſt ſeda, kui tähendatud makſud ja trahwid on määratud kindlaks.

Miniſtrite komisjon,

wõttes omaks ülalmärgitud ſeiſukohad, leidis, et põllumajandusliku tööstuſe ettewõtted tulewad ſeada kindlale aluſele ja nende rahaliſed raskuſed korraldada praeguſe majandusliku tõuſu ajal. Nii ſuureulatusliku ühingu kui „Eesti Lihaekspordi“ tegutſemine ilma likwiidſe tegewuskapitalita ja waid 36.000 kr. ſuuruſe tagawarakapitali juures pole normaalne ega ka mõeldaw. Omakapitali kogumiſe kõige loomulikumaks moodusoleks, kui ſeda teewad asjaoſaliſed põllupidajad-ſeakaswatajad iſe, kelle toodete turustamiſe huwides ja ülesannetes tegutſeb „Eesti Lihaeksport“. Wiimaſel tuleks teha kõik ſelleks, et

koondada oma liikmeteks wõimalikult ſuuremal arwul põllupidajaid-ſeakaswatajaid.

Soodustatud krediidi andmiſt „Eesti Lihaekspordile“ miniſtrite komisjon pidas tarwilikuks ſelleks, et wõimaldada ühingule „Eesti Lihaeksport“ ümber korraldada oſagi kõrgeprotſendilisteſt ja lühiajalisteſt kohustusteſt jõukohaſemaks ja hankida tegewuskapitali. Seejuures „Eesti Lihaekspordile“ wõimaldataw krediit ei ſaa olla intresſide määra ſuhtes ſoodſam ſelleſt, millega laenuksantaw kapital riigikasſal endal on kaſutada.

*

Majandusminister K. Selter,

andes esmaspäewal ajalehtedele ſeletuſi, märkis kokkuwõetult järgmiſt:

„Majandusministeerium, kaaludes endistelt ühistegelistelt eksporttapamajadelt pärandatud rahaliste raskuste korraldamiſe ja „Eesti Lihaekspordi“ tegewuſe kindlale aluſele ſea[illegible] wõimaluſi, aſus põhimõtteliſelt ſeiſukohale, et terwendaw aktſioon peab ſiin ſaama radikaalne, pealegi kus praegune majandusliku tõuſu aeg ſelle läbiwiimiſeks on kõigiti ſoodus. Poolikud abinõud, nagu kogemuſed waremaſt ajaſt näitawad, pole kunagi ſoowitud tulemuſi annud.

Tapamajad on tööstusettewõtted, mida põllumajanduſel on waja, eriti aga kriiſiaegadel, kui põllumehe ſeiſukord on raske. Wiimaſel juhul tapamajad eriti peawad ſeiſma tugewal jalal. Selleſt wäljudes kooſtati majandusministeeriumis wastawad ettepanekud, mis aktſepteeriti miniſtritewaheliſe komisjoni ja wabariigi walitſuſe poolt.

Tarwituſele wõetawate abinõude rakendamiſel on loota, et tapamajad põllumajanduſele tähtſa tööstuſena ſaawad majanduslikult kindlale jalale.“

TÄNA KINOS:

„BI-BA-BO“: „Nelja silma all“. Hooaja romantilisemaid ja sisukamaid linastusi. Peaos. Robert Taylor, Barbara Stanwyck, Viktor MacLaglen j. t. II. Huvirohke lisaeeskava. Seansside algus ärip. 5, 7, 9.

„MODERN“: „Lahutuspõhjus“. Karl Lamac'i teravmeelsel lavastusel Anny Ondra juubelifilm. Peaos. Anny Ondra, Paul Hörbiger, Jack Trevor j. t. II Huvirohke lisaeeskava. Seanss. alg. ärip. 5, 7, 9; pühap. 2, 4, 6, 8, 10.

„GLORIA-PALACE“: „Armastuse maa“. Sügishooaja avamisel suurfilm Reinhold Schünzel'i lavastusel. Peaos. Albert Matterstock, Gusti Huber, Valerie v. Martens, Oskar Sima j. t. II Huviküllane lisaeeskava. Algus ärip. ½6, ½8, ½10.

„HELIOS“. Hooaja avamiseks „Naise armastus — naise kannatus“. Peaosis Magda Schneideriga ja Ivan Petrovitš'iga. 5, 7, 9, pühap. 2, 4, 6, 8, 10. Teos, mis paelub ja sunnib elama kaasa kõiki.

„ARS“ (end. Gr.-Marino ruumes) 5, 7, 9. **„Kapten Grant'i lapsed“.** N. Vene kunstilisi suurlavastusi. Filmitud maailmak. Jules Verne'i samanim. teose järgi. II Huviküllane ja mitmekesine lisaeeskava.

„AMOR“: „Mayerling“. Hooaja avamiseks kauaoodatud suurfilm. Peaos. Charles Boyer, Danielle Darrieux j. t. II Huviküllane lisaeeskava.

„SKANDIA“: „Tütarlaps Irene“. „Ufa“ parimaid kunstilisi suurfilme. Peaos. Lil Dagover, Sabine Peters, Karl Schönböck ja maailmakuulus viiuldaja George Boulanger. II Huvirohke lisaeeskava.

„MARS“: „Ainult 8 tundi elust“. Põnev ning haarav suurfilm tänapäeva arstide elust. Peaos. Chester Morris, Robert Taylor, Billie Burke j. t. II. **„Meie sugulased“.** Dick ja Doff'i juubeli suurfilm.

„ORION“: „90 minutit peatust“. Harry Piel'i sensatsiooniline kriminaal-salongdraama. Kaasteg. Genia Nikolajeva, Else v. Möllerdorf j. t. **II „Meie sugulased“.** Peaos. Dick ja Doff.

Ilmus trükist! **Palutakse väljalõigata!**

E. Silla Keedu- ja majapidamisraamat, II täiendatud trükk,

mis täielikum seni ilmunud keeduraamatutest. Raamatus on üle 1200 meie olude kohast ja uuele tervisliku toitmisele vastavat retsepti. Valmistusviisid lihtsad ja täpselt kirjeldatud — hulga piltidega ja t a b e l i t e g a Palju häid üldjuhatisi toitmisest ja kodumajandamisest. **640 lk. Hind 3 kr. 80 senti, köidetult 4 kr. 80 snt.** Saadaval kõigis paremates raamatukauplustes üle riigi. Pealadu: **Tartus, Suurturg 11. E. Sild.** Raha ettesaatmisel raamatute kättesaatmine tasuta.

Sissejuhatus äraütlemiseks.

Itaalia ſuhtub Wahemere kontrollkawasſe waenulikult.

R o o m a, 13. ſeptembril.

ETA. (Reuter.) Ingliſe ja Prantſuſe asjadeajajad esitaſid täna wälisminiſter Cianole Nyoni konwerentſi ettepanekud. Itaalia awalik arwamine, mis algul ſuhtus heatahtlikult ettepanekuisſe, on nüüd muutunud pesſimiſtlikuks. Laidetakſe tähtſamate mereteede kontrollimiſe kawa, mis on uſaldatud Suur-Britanniale ja Prantſusmaale, kuid milleſt peaks ſamawäärſelt oſa wõtma ka Itaalia. Ajakirjandus tegeleb Nyoni konwerentſi ettepanekutega ohtrasti, kuid käſitleb küſimuſt kriitikaga, mis ilmutab waenulikkuſt ja mida wõib pidada ſisſejuhatuſeks äraütlemiſele Itaalia poolt.

„Tribuna“ kirjutab, et wastutus piraatlike aktide eeſt Wahemerel langeb riikidele, kes keelduwad kaſutamaſt ainuſt tõhuſat ja ſeaduslikku abinõu — ſõjapidamisõiguste andmiſt Hispaania wõitlewatele pooltele.

Informeeritud ringkonniſt kuuldub, et Itaalia wastab lähemal ajal päraſt nõupidamiſt Berliiniga Prantſuſe ja Ingliſe asjaajajate poolt eile temale esitatud kutſele oſa wõtta Wahemere kontrolliſt. Toonitatakſe, et ſeni ei ole Itaalia teinud weel mingit otſuſt ſelles küſimuſes.

Merel jälle torm.

T a l l i n n a s t õ u ſ i s m e r e w e ſ i l i g i p o o l m e e t r i t ü l e n o r m a a l i.

Teiſipäewa hommikul puhkes merel jällegi tugew torm. Wäljaspool rannikut ja ſaari puhus 9—10 palli kiiruſega edelatuul, pannes wee tudewasti lainetama. Mitmed aurikud ja purjekad, mis wiibiſid Soome lahes, otſiſid tormi eeſt warju, peites end tuule eeſt warjatud kohtadesſe.

Ka Tallinna reidil puhus teiſipäewa hommikul kuni 7 palli kiiruſega tuul. Ühenduſes ſellega tõuſis weſi Tallinna lahes teiſipäewa hommikul 42 ſentimeetrit üle normaalpunkti.

Tehnikainstituudi
üliõpilasile
soovitame oma ladudest
joonestuspaberit
rullides ja poognais
vahapaberit
vahalõuendit
millimeetripaberit
ka läbipaistvat
joonestuslaudu
4 suuruses eriti pehmest puust
arvelükandeid
Nestler, Faber, Maho
tsirklikaste
maailmakuulsast O. Richteri vabrikust
joonlaudu
kolmnurki
tselluloidist lasetiga
tushshe, sulgi
jne. jne.
müüme odavalt ja suures valikus
K-ü. „Rahvaülikool“
Tallinn, Harju 48, tel. 444-39
Pärnu mnt. 10, tel. 446-67.

Premeeritagu tubliſid põllutööliſi.

Et eſile tõsta ja hinnata tubliſid põllutööliſi, ſelleks Elwa konwent leidis wajaliku olewat põllutööliste premeerimiſe. Peale rahaliste preemiate annetamiſe pidewalt ühes kohas teeniwaile põllutöölistele peeti ſoowitawaks ka eriliste tunnustusaumärkide wäljaandmiſt ja wastawate austusaktuste korraldamiſt.

Kohale jõudnud partii vabriku praak
sukki, sokke ja pesu.
Pärnu mnt. 76

Piraadid Vahemeres

Gangsteri-waim rahwuswaheliſtes ſuhetes.

Ajad korduwad. See tõſiaſi nähtub ka ſelleſt, et Wahemerel on uueſti tekkinud olukord, mis ſeal oli tol ajal, kui Aafrika rannikul walitſeſid wõimſad mererööwlid. Tol ajal riskis iga Wahemeres ſõitew kaubalaew ſattuda piraatide kätte, kes waritſeſid neemede warjus. Täpſelt ſamaſugune olukord on praegu. Wahe ſeiſab waid ſelles, et nüüdſed piraadid ſööſtwad oma ohwritele — kauba- ja ſõjalaewadele — kallale mereſügawuſeſt ja et moodſad piraadid ei hooli rööwimiſeſt, waid lähewad wälja häwitamiſele.

Wiimane asjaolu wõib kallaletungija ſuhtes olla „pehmendaw asjaolu“, nagu kriminaalprotſeſſi mõrw ilma rööwimiſeta on kergemini karistataw kui rööwmõrw, aga kallaletungitawa ſeiſukohalt on ükskõik, kas ta häwitatakſe rööwimiſe eesmärgil wõi mõnel muul põhjuſel. Ühtlaſi aga ſelgub, et nüüdisaja piraadid jääwad humaanſuſes kaugele maha oma keſkaegſeteſt ametiwendadeſt. Kui wanasti rööwitawa laewa meeskond wõeti wangi, ſiis nüüd „tundmata allweelaewad“, olles oma ohwri põhja puurinud, ei hooli wähematki laewa meeskonna ſaatuſeſt, waid laſewad inimestel rahulikult uppuda, kui need iſe ei ſuuda endid päästa.

Siin peegeldub jälle kord terawalt wastu ſee kohutaw moraalne langus, mis üldſe iſeloomustab praeguſe aja rahwuswaheliſi ſuhteid. Mäletatakſe wäga hästi, et maailmaſõja ajal, millal ka hädaldati ſõjapidamiſe reeglite mitteaustamiſe üle, olukord oli ometi palju parem: Sakſa allweelaewad ja abiriſtlejad, häwitades meredel liitriikide ja ka erapooletuid kaubalaewu, püüdſid päästa laewamehi nii palju kui wõimalik.

Sageli wõeti uputatawalt laewalt enne torpedeerimiſt meeskond maha, et ſeda mõnele järgmiſele laewale üle anda wõi maale toimetada.

Nüüd aga Wahemeres ſelliste „ſentimentaalſuſteni“ ei minda, milleks kallaletungijal on ka mõjuw põhjus: ta tahab jääda tundmatuks.

Moraalſet languſt rahwuswaheliſtes ſuhetes kinnitab weel kujukamalt ſee asjaolu, et „Wahemere piraate“ ei kawatſetagi karistada möödunud kuritegude eeſt, waid otſitakſe ainult abinõuſid, kuidas wältida tulewaſi kallaletunge. Inglismaa ja Prantſusmaa kui Nyoni konwerentſi algatajad hoiduſid hoolega ſüüdlaſt otſimaſt ja iſegi Wene wäliskomiſſar Litwinow ei julgenud konwerentſil ſuhu wõtta ſelle riigi nime, keda Nõukogude walitſus ametlikult oli ſüüdistanud piraatluſes. See näitab, kuiwõrra rahwuswaheliſed gangsterid on endid maksma pannud.

Õieti polegi ſiin palju imestada. Maailmaſõjaſt alates on maailma harjutatud ſellega, et ammuſt ajaſt makswad ſõjapidamiſe kombed ei kõlba enam. Kindralid ja juhtiwad riigimehed ſugereeriwad rahwahulkadele, et tulewaſed ſõjad algawad ilma ſõjakuulutamiſeta. Kinnitatakſe nagu kõige loomulikumat nähtuſt, et linnad tehakſe põrmuks, enne kui elanikkond hädaohtu aimabki. Niiſama ei häbene enam keegi lepingute rikkumiſt.

Wiimaste aastate ajalugu koosnebki ühepoolſeteſt lepingute hülgamiſeſt (Sakſamaa). Kroon lepingute mitteaustamiſele on pähe pandud „mittewahelesegamiſega“ Hispaanias.

Üks ſuurriik, nimelt Itaalia, kes koos teistega kirjutas alla kokkuleppele, et ta ei abista Hispaania wõitlewaid pooli, awaldas nüüd ametlikus lehes oma kindralite nimestiku, kes juhiwad Hispaanias walitſuswastaste poolel ſõdiwaid Itaalia wägeſid. Ühtlaſi teatatakſe peagu ametlikult, et Itaaliaſt läheb Hispaaniasſe uuſi pataljone. Päris awalikku toetuſt wälismaalt ſaab ka Valencia walitſus, aga ſelleſt hoolimata on mittewahelesegamine ametlikult makſew

Selline talituswiis on loonud õhkkonna, kus nurgataguſed kaubalaewade uputamiſed Wahemeres tunduwad nagu loomulikkude nähtustena, ſeſt eesmärgi ſaawutamiſeks ei ole ka kõige alatum abinõu liiga halb.

„Wahemere piraatide“ tõeline päritolu on ſeni ſelgitamata. Asi ei näi ſiiski olewat nii lihtne, nagu arwab Nõukogude Wene walitſus, kui ta ſüüdistab piraatluſes Itaalia allweelaewu. Õige küll: Hispaania wõitlewatel pooltel ei ole allwee[illegible]u, mis wõikſid töötada ſelliſes kauguſtes oma baaſideſt, nagu ſeda on Wahemere idapoolne oſa. Kui ſeal on nähtud Franco lipuga allweelaewu, ſiis on need pärit kuſagilt mujalt, mitte Hispaaniaſt.

Asjal ei näi olewat muud ſeletuſt, kui et mõni riik on annud oma allweelaewu Franco käſutuſſe „ajalepingule“, nagu ſeda tehakſe kaubalaewadega. (Siinkohal olgu meenutatud, et hiljuti ka Am. Ühendriigid andſid oſa oma ſõjalaewu rendile Braſiilia walitſuſele). Teiſelt poolt näib kindel olewat, et ka Valencia walitſus on oma ſõpradelt üürinud allweelaewu.

Ka ſee on omamoodi „mittewahelesegamine“, nagu ſee on mõeldaw ainult nüüdſes gangsteri-õhkkonnas.

Lähemat ſelguſt piraatide päritoluſſe wõiks ehk ſaada edaspidi, kui Nyonis wastuwõetud kawa kohaſelt korraldatakſe Wahemeres kontroll ja kui mõni „tundmatu allweelaew“ ſatub walwelaewade küüſi.

—aa—

Harry Habel.

Purilend.

Sisus: Lennuasjanduse ajaloost, lend õhust raskemail vahendeil, lennukite ehitamisest, üldmõisteid meteoroloogiast, purilennu väljaõpe, meetodid, mõõteriistad, lennutehnika jne. 70 joon. ja 2 värv. pilti

Hind kr. 1.50.

Pealadu

K-Ü. Rahvaülikool

Tallinn, Harju 48, Pärnu mnt. 10.

RAADIO.

Teiſipäewal, 14. ſept.

Tallinn. 7.00 äratusmäng. 7.05 wõimlemine. 7.20 päewauud. 7.25 hommikkontſert. 8.10 hommikpalwus. 8.30 Tallinna ja Tartu turu ülewaade. 18.50 helipl. 19.00 lastetund. 19.30 G. Roſſini helindeid. 19.55 O. Rõdali: Islandi ürgilu kütkestawaid kontraste. 20.25 wiis minutit terwiſele — dr. M. Kaſk. 20.30 wene mustlasromanſſe. Eſitab bariton N. Weretennikow. 20.50 esperantokeelne nädalakroonika. 21.00 päewauud. 21.30 aeg, ilma- ja taimekaitſeteateid. 21.35 romantiliſt muuſikat. RR orkester. 22.05 aktuaalne weerandtund. 22.20 Joh. Straussi helindeid. RR orkester. 22.55 päewauud. 23.00 reportaazhi Balti pokſiturniirilt.

Lahti. 17.00 balalaikamuuſ. 19.35 Br. Huberman ja I. Driedeman (helipl.). 20.40 orkeſtrikontſert.

Kolmapäewal, 15. ſept.

Tallinn. 7.00 äratusmäng. 7.05 wõimlemine. 7.20 päewauud. 7.25 hommikkontſ. 8.10 hommikkontſ. 8.30 Tallinna turu ülewaade. 18.50 helipl. 19.00 O. Straussi operetihelindeid (helipl.). 19.55 majanduslik ringwaade. 20.10 kontſert rumeenia ja klassikaliſeſt muuſikaſt. Eſitawad: Rumeenia kuningliku ooperi primadonna Pia Igy ja N. Bamaſesco (ſeletuſt ja kitarriſaade). 20.45 põllumajanduslikke teateid. 21.00 päewauud. 21.30 aeg, ilmateade. 21.35 Compe helindeid. 21.45 L. Kuuſenthal: Sügis kanalas. 22.15 kontſert eesti helindeiſt. RR orkester. 22.55 päewauud. 23.00 reportaazhi Balti pokſiturniirilt.

Riia. 20.00 operetimuuſ. 21.15 Suppe operetimeloodiaid.

D.-ſender. 20.30 ſümfooniakontſ. operetimeloodiaid.

Berliin. 21.10 operetimuuſ.

Praha. 21.25 Mahleri 2. ſümfoonia.

Radio-Paris. 21.30 Adami koomiline ooper „Onnike“.

London-Regional. 21.55 promenaadikontſert.

Warſſawi. 22.00 Chopini klawerimuuſ. 23.00 ajawiitekontſ.

Milano. 22.00 Tagliaferri operett „Mugita“.

Uus suurmood — mustad maskid.

„Kes on sinu salapärased külalised, miks sa neid mulle ei tutvusta?“
„Kes nad on, pole tähtis . . . On üks grupp ja asi sellega!“

Eestlastest Ameerikas.

WASHINGTONIS ASUTATI EESTLASTE ÜHING.

Eeſtlaste organiſeerimine läheb Ameerikas endiſe eduga. 10. juunil ſ. a. aſutati Eeſtlaste ühing Waſhingtonis. Ühingu aſutajaks oli kongreſſi raamatukogu hoidja dr. P. A. Speck. Aſutamiskoosolekuſt wõtſid oſa kolonel K. H. Bachman, John Weir, Fred ja Helmi Kaſk ja pr. Helmi Mäelo, kes ſellal wiibis Waſhingtonis.

Eeſtlaste ühing Waſhingtonis astus ka Wälis-Eesti ühingu liikmeks ja liitus ka Baltic-American Society'ga Waſhingtonis.

EESTLANE NOTRE DAME'I ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUKS.

Nagu „Meie Tee“ teatab, olewat ameerika eeſtlane Alfred Kolka 1936. a. lõpetanud Notre Dame'i ülikooli keemia alal cum laude ja walitud ſama ülikooli keemialaboratooriumi inſtruktoriks.

A. Kolka iſa, ema ja kolm wenda rändaſid 1910. a. Pärnuſt Ameerikasſe, kus ka A. Kolka ſündis. Ta lõpetas ſeal Merrill keſkkooli, ſaades parema lõpetajana ſtipendiumi Notre Dame'i ülikooli neljaks aastaks.

A. Kolkal on kawatſus omandada doktori teaduslik kraad. Waatamata ſellele, et Ameerikas ſündinud, waldab ta ſiiski hästi eesti keelt, milleſt Kolkade perekond pole ſeni loobunud, olgugi et kõik lapſed on omandanud kõrgema hariduſe.

LEIN NEW YORGI EESTLASTE PERES.

24. juulil ſuri New Yorgis Fordhamk haiglas eeſtlane Fritz Leopold Dreyman. Kadunu oli pärit Orajõe wallaſt Pärnumaalt, kus ſündis 2. juulil 1889. a. Ameerikasſe rändas ta 1909. a., töötades puuſepana ja hiljem muudelgi aladel. F. L. Dreymani põrm maeti Mount Hope'i kalmistule Weſtchesteris. Teda jäid leinama abikaaſa, kes New Yorgi Eesti ſeltſi agaramaid tegelaſi, wäike tütar, õde ja kaks wenda ning teiſigi ſugulaſi Ameerikas.

POLIITILISED VASTOLUD AMEERIKA EESTLASKONNAS.

Wahekord Ameerika kommuniſtlikult häälestatud eeſtlaskonna ja eesti omariikluſe poolehoidjate wahel on läinud päris terawaks, nagu ſeda wõime lugeda ameerika eeſtlaste häälekandjaſt „Meie Teeſt“.

Ühe Bostoni firma teenistuſeſt olewat wabastatud eeſtlanna Mägi ſeepäraſt, et ta oma ülemuſe, kellegi pr. Lukſi, nõudmiſe peale ei astunud kommuniſtliku partei liikmeks.

Bostoni Eesti Seltſi nimel ſaatis kontrabasſikunſtnik Ludwig Juht nimetatud firmale kirja, milles juhiti tähelepanu wallandamiſe põhjuste kohta. Ameerika kommuniſtliku eeſtlaskonna häälekandja „Uus Ilm“ tungib Ludwig Juhtile ſeepäraſt terawalt kallale ja nimetab teda „Pätſi walitſuſe agendiks“.

Eksam.

Petſeris ſooritaſid riigikeele ekſami rahuldawalt 47. õpetajaſt ainult 26.
Ajalehest.

Iwan Besnoſſow oli kooliõpetaja.

Juba 20 aastat õpetas ta wäikeſes Petſerimaa külakeſes lapſi. Õpetas rehkenduſt, maadeteaduſt, loodusl ugu, kõike, mida nõudis kooli programm. Wabal ajal kündis põldu, koristas kartuleid ning lüpſis ainukeſt lehma — Manjat.

Nõnda ſee eluke oli. Kaugeltki mitte hea, kuid nuriſeda ka ei wõinud. Palka ſai korralikult, maad oli ka natuke — mida muud weel inimeſel tarwis? Mõnikord walutaſid küll hambad ja teinekord ajas ahi ſuitſu ſiſſe. Ent neidki pahanduſi oli tarwis — muidu muutus elu igawaks.

Aga nüüd tuli ſuur pomm. Iwan Besnoſſow kutſuti Petſeri riigikeele ekſamile.

— Wot ſulle pirukas! kratſis rahwawalgustaja kukalt. — Wana mees, habe ſuus, aga mine ekſamile juſt kui kaheksaaastane. Häbi teewad, niiſuguſed!

Aga õhtul, kui Manjale heinad ette pandud ja õpilaste wihikud parandatud, otſis Iwan Besnoſſow riiulilt tolmunud riigikeeleõpiku wälja. Istus laua taha ja hakkas lugema!

— Kali-nali, turi-puri, kari-mari, kakskaks…

Luges nõnda tükk aega, aga ſilmad hakkaſid kinni wajuma.

— Põrgu ſelle õpikuga! wihastas. — Homme lähen kolleeg Arkaadi Kriwoglaſowi poole ning küſin järele, kuidas tema ſai hakkama ſelle ekſamiga.

Ja teiſel päewal kõmpiski Iwan Besnoſſow kolm küla edaſi, kus kolleeg Arkaadi Kriwoglaſow õpetas lapſi.

— Tere, kallis kaim! terwitas Iwan Besnoſſow juba eemalt kolleegi.

— Tere-tere, no mis ſind, tuhmjalga, on ſiia ajanud?

— Wot ekſam, tead küll. Sina ſooritaſid ſelle aastaid tagaſi. Tulin nüüd järele pärima, et mis wõi kuidas. Siis on kindlam minna ſaatuſele wastu.

Kolleeg Kriwoglaſſowi paks ümmarik nägu lõi ſärama. Nähes murelikku Besnoſſowit, raputas oma musta juukſelakka ning hakkas naerma.

— Ära karda, wader, ega's ſee nõnda hull olegi. Jumal aitab meieſuguſeid. Nagu näiteks minuga oli. Korraga tuli käik — ekſamile, aga minul kõwa kartuliwõtmine käſil. Mitte ei ſaa pilgukski aega waadata raamatuſſe. Pane wõi õpik näpitſaga nina külge, kui tahad korraga õppida ja kartuleid wõtta. Õhtul ka ei tule asjaſt midagi wälja — ſilmad wajuwad kinni. Noh, kuradile ſelle õppimiſega, mõtlesin. Aga omal ſüda wäriſes. Kukud läbi, waat, atestatſiooni panewad nahka. Läheb penſionile, näpistawad abirahaſt maha wõi mine ja tea mida weel wälja mõtlewad. No aga ei midagi. Hakkaſin hommikul wara kohe Petſeriſſe ekſamile kõmpima. Kõnnin mööda teed ja iſe loen telefoniposte, et aeg kiiremini kaoks. Korraga aga mõtlen, pagan wõtaks, kuidas wõiks poſt eesti keeles olla. Mõtlen ja mõtlen, aga mitte ei tea. Iſe aga wehin edaſi Petſeri poole. Teel jõudſin ühele eidele järele. Hakkaſime juttu puhuma maaſt ja maailmaſt, korraga aga küſin mina:

— Emake, kallis, kuidas on poſt eesti keeles?

— Wot poſt, ütles tema.

Nojah, aga waata, ekſamil nõuti juſt, kuidas poſt on riigikeeles. Kõik waikiſid. Wiiskümmend inimeſt lauſa higistaſid. Reetud aſi, lihtne, aga ei tea. Mina aga tõſtſin käe üles ja wastaſin nagu kord ning kohus. Ja rohkem ei küſitudki. Näed, wader, kuidas meieſuguſel wõib wedada. Sellepäraſt ära ka ſina karda, kaim.

— Ja riigikeelt ei oska praegugi? päris Besnoſſow.

— Kus ſa ſellega! kukkus Kriwoglaſow naerma. — Miks ma enam end waewan. Ekſam läbi ja aſi wask. Milleks mul enam ſeda prahti tarwis?

Tagaſi tulles muutus Iwan Besnoſſowi ſüda palju rõõmſamaks. Astus mööda poriſt teed, nägi põllul musta lindu, jäi ſeisma ja ütles:

— Wot, wares.

Astus jälle edaſi, lõi ſaapanukiga kiwi ning kordas:

— Wot, ſee on kiwi.

Kodus tõmbas ukſe raginaga lahti ning lauſus:

— Wot, uks.

Heitis laualt õpiku maha ja karjus:

— Kurabile!

Kui ſai Kriwoglaſow ekſamilt läbi ainult ühe riigikeelſe ſõna oskuſega, ſiis tuleb tema kaugelt paremini toime. Wares, kiwi, uks, kurat, ſee on kokku neli ſõna. Sellega hakka wõi luuletama.

Ekſamipäewa hommikul ſuges Iwan Besnoſſow habeme iluſti ſiledaks, tõmbas ſäärikud jalga ning kinnitas punaſe wöö wööle. Siis wiskas kolmkümmend kilomeetrit Petſeriſſe. Oleks tahtnud kas wõi monopoli ſiſſe astuda, et teha rõõmſa kordamineku peale üks aſunik, ent jäi mõtlema.

— Wobla… wiin… tuli wiies ſõna meele. — Ai, ſelle oleks hoopis unustanud. Nüüd kihutas kohe rõõmſalt katſele.

Ent ſeal ootas üllatus. Niiſugune põrgurakſatus, et Besnoſſowile kerkis higi otſa ette. Ei küſitud ühtegi, kuidas on riigikeeles wares, kiwi, uks, kurat wõi wiin, waid wiſati ette kirjalik töö „Minu kooli ümbrus“. Nojah, Iwan Besnoſſowil oli alles hiljuti 2. klasſis ſamal ainel kirjatöö õpilastele, kuid ſee oli ju oma keeles. Nüüd aga tuli kirjutada wõõras keeles.

Iwan Besnoſſow andis ära walge lehe. Koju jõudes kihutas aga tuliſe jutiga Kriwoglaſowi poole ja karjus:

— Waletaſid, näru, niiſugune!

— Mis ma waletaſin?

— Ütleſid, et küſitakſe, kuidas on riigikeeles poſt. Mina õppiſin weel mitu ſõna juure, aga näe, oli hoopis kirjalik töö. Nüüd lähen monopoli ja wiskan ſiis ſul aknad ſiſſe.

Nõnda ſaid Petſerimaa kaheſt rahwawalgustajaſt ſuurimad wihawaenlaſed.

Ormus.

Koduſeſt keelepekſuſt waletunnistuſe protſesſiks.

11. jaanuaril käesolewal aastal Kurna walla elanik Marie Põllu kaebas Tallinna ringkonnakohtu prokurörile, et tema mehe wõõrasiſa Heinrich Määr 29. detſembril 1936. a. Tallinna 10. jaoskonna kohtus Juliette Teichmanni ſüüasjas wande all walet tunnistanud. Asja uuriti ja ſelle tulemuſeks oli, et Heinrich Määr anti ühes Juliette Teichmanniga kohtu alla ja nende ſüüdistus oli Tallinna ringkonnakohtus arutuſel.

29. nowembril 1936. a. tulid Marie ja Woldemar Põllude elukohta Kurna walda Kaſe tallu Woldemar Põllu ema Helene Määr ja wõõrasiſa Heinrich Määr. Muu jutu hulgas Määrad kõneleſid Põlludele ka juttu, mida nad ütleſid Juliette Teichmannilt kuulnud olewat, nimelt, et Põllud käituwat halwasti Woldemar Põllu esimeſeſt abieluſt poja Helmuthiga, pekswat ja näljutawat last ning ſaatwat teda halwa ilmaga kehwalt riietatuna wälja.

Helene Määr ſeletas ülekuulamiſel, et 1936. a. ſügiſel ühel pühapäewal, kui Heinrich Määr olnud koduſt ära, tulnud Juliette Teichmann neile ja kõnelnud Põllude halwaſt käitumiſeſt lapſega. Laps olewat külma ja wihmaga karjas, käiwat õhtuti hilja kehwas riietuſes postitalus ja Teichmann kuulnud mitu korda lapſe peksukiſa. Hiljem tema, Helene Määr, kõnelnud Teichmanni käiguſt ja tema juttudeſt ka Heinrich Määrale ja ſeda juttu kõnelnud nad mõlemad ka Põlludele.

Heinrich ja Helene Määrade jutu aluſel tõstis Marie Põllu Teichmanni wastu ſüüdistuſe laimamiſes. Asi oli Tallinna 10. jaoskonna kohtus arutuſel. Seal kuulati tunnistajana wande all üle Heinrich Määr, kes aga ſeletas, et ta Teichmanni ei tunne ja teda esimeſt korda näeb. Ka ſeletas Määr, et tal Marie Põlluga lapſeſt ja ſellega halwasti ümberkäimiſeſt juttu polewat olnud.

Hiina väe

Uus kaitselii

Nanking, 13. ſep

STA. (Reuter). Hiina peakort
teatatakſe, et Hiina wäed Shangh
on täna hommikul ilma kaotus
tõmbunud tagaſi oma uuele kaitſ
nile. Jaapani wäed liiguwad
waatlikult edaſi. Hiinlaste uus ka
liin aſub umbes wiis kilomeetrit
de endiſeſt kaitſeliiniſt tagapool.

Seletatakſe, et uuel kaitſeliinil
wõimalik paremini läbi wiia wäe
de koostööd eri ſektoreis, ja et
kaitſeliin aſub wäljaspool Jaap
ſõjalaewade ſuurtükkide laskeula
Kindlustuſed, mis olid rutuga pü
tatud hiinlaste endistel poſitſiooni
olewat peagu wiis nädalat keſt
jaapanlaste halastamatu pomm
miſe tagajärjel täielikult häwinud.

Uus ümber

Järelewalwe noorſo

Organiſatſioonide ju

Haridusministeeriumis on praegu
mas ettewalmistuſed noorſoo-organiſ
mistöö uueks ümberkorraldamiſeks,
ſihiks oleks anda ministeeriumile ſ
waid wõimaluſi noorſoo-organiſatſio
tegewuſe järelewalweks. Wastaw mä
ſelleks on ministeeriumis praegu k
miſel.

Noorſoo-organiſeerimiſe ſeaduſe a
on haridusminiſtril wõimalus anda
ralduſi ja tegewusjuhiſeid noorte or
ſeerimiſeks. Selle aluſel on määratud
laks koolide juures aſuwate organiſa
nide tegewuſe põhimõtted ja järelew
kord ning korraldatud õpilaste teiſte
ganiſatſioonideſt oſawõtu küſimus. Wä
pool kooli olewate noorſoo-organiſatſio
kohta peetakſe regiſtrit, kuhu kantakſe
edukalt tegutſenud noorſoo-organiſatſio
et neid ſiis tarbekorral hiljem majan
kult toetada. Praegu kuulub ſinna
kirja 284 organiſatſiooni ja ülemaaliſ
kuſt.

Waatamata aga ministeeriumi õigu
määruſi anda ja toetada, pole tal ag
guſt järelewalwet teostada, kas korral
ja tegewuskawad otstarbekohaſt täi
leiawad wäljaspool kooli aſuwates or
ſatſioonides. Sellepäraſt peetakſe ta
kuks, et haridusministeeriumi kinnit
ſele peaksid kuuluma kõik noorſootööd
raldawad põhimääruſed, kodukorrad
Teiſeks peaksid kuuluma ministeeriumi
nitamiſele kõigi wäljaspool kooli aſu
organiſatſioonide wastutawad tege

Sakslased

Eesti Draamateatri re

Wiimastel päewadel on tekitanud el
Tallinna Sakſa Teatriſeltſi ſeiſukoht
Draamateatri lawastuſe „Musta ſuwe“
tes. Teatawasti T. S. Teatriſelts ke
Draamateatrile andmaſt ruume R.
dramatiſeeringu „Musta ſuwe“ etteka
põhjuſel, et ſee tekitawat waenu rah
wahel. Eesti Draamateater oli ſu
„Musta ſuwe“ lawaletoomiſeſt loobun
ſellekohaſelt ka oma tegewuskawa mu
Pole ju „Musta ſuwe“ päraſt eſiet
Tallinnas enam mängitud, kuna
ſuwi“ läks ringreiſitükina maal ja T
nas oli kawatſus ſeda lawale tuua
käesolewal ſügiſel.

Teiſipäewal oli Eesti Draamateatri
tor L. Kalmet kutſunud oma juure
janduſe eſindajad, kellele andis ſeletuſ
guſe olukorra ja ruumide küſimuſe koh

Intervjueerijal dir. L. Kalmet täh
järgmiſt:

„Meil oli ſelle kuu alguſeks kuul
wälja R. Sirge „Must ſuwi“, mis dr
ſeeringuna ſamanimeliſe romaani jär
jutab epiſoode okupatſiooni ajaſt. Sel
lawastaſime kewadel, kuid Tallinna
publiku ette ei jõudnud weel tuua. „
ſuwe“ pidime hakkama mängima Tal
ſügiſel.

Siis aga teatas Tallinna Sakſa Te
ſelts, et nemad oma ruumides tük
laſe mängida

põhjuſel, et ſelles tükis pole ſaksla
tiiwſelt hinnatud ja käſitatud, ja et ſe
tekitada aruſaamatuſi rahwuste wah
See olukord toob Eesti Draamatea

mustad maskid.

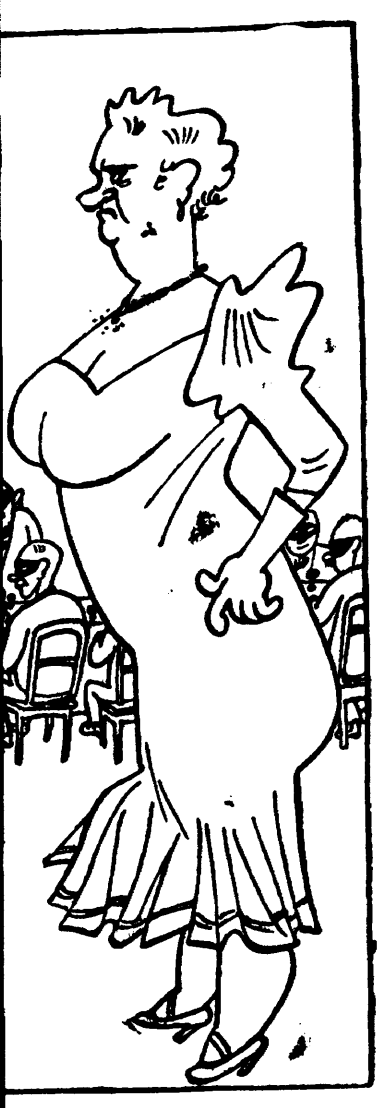

niks sa neid mulle ei tutvusta?"
grupp ja asi sellega!"

Ameerikas.

LEIN NEW YORGI EESTLASTE PERES.

24. juulil ſuri New Yorgis Fordhami
iglas eeſtlane Fritz Leopold Dreyman.
dunu oli pärit Orajõe wallaſt Pärnu-
aalt, kus ſündis 2. juulil 1889. a. Amee-
kasſe rändas ta 1909. a., töötades puu-
pana ja hiljem muudelgi aladel. F. L.
reymani põrm maeti Mount Hope'i kal-
istule Westchesteris. Teda jäid leinama
ikaaſa, kes New Yorgi Eesti ſeltſi agara-
aid tegelaſi, wäike tütar, õde ja kaks wen-
ning teiſigi ſugulaſi Ameerikas.

OLIITILISED VASTOLUD AMEERIKA EESTLASKONNAS.

Wahekord Ameerika kommuniſtlikult hää-
statud eeſtlaskonna ja eesti omariikluſe
olehoidjate wahel on läinud päris tera-
aks, nagu ſeda wõime lugeda ameerika
ſtlaste häälekandjaſt „Meie Teeſt".
Ühe Bostoni firma teenistuſeſt olewat
abastatud eeſtlanna Mägi ſeepäraſt, et ta
na ülemuſe, kellegi pr. Lukſi, nõudmiſe
ale ei astunud kommuniſtliku partei liik-
eks.
Bostoni Eesti Seltſi nimel ſaatis kontra-
asſikunſtnik Ludwig Juht nimetatud fir-
ale kirja, milles juhiti tähelepanu wallan-
amiſe põhjuste kohta. Ameerika kommu-
ſtliku eeſtlaskonna häälekandja „Uus
Ilm" tungib Ludwig Juhtile ſeepäraſt te-
awalt kallale ja nimetab teda „Pätſi wa-
tſuſe agendiks".

Koduſeſt keelepekſuſt waletunnistuſe protſesſiks.

11. jaanuaril käesolewal aastal Kurna
alla elanik Marie Põllu karbas Tallinna
ngkonnakohtu prokurörile, et tema mehe
õõrasiſa Heinrich Määr 29. detſembril
936. a. Tallinna 10. jaoskonna kohtus Ju-
ette Teichmanni ſüüasjas wande all walet
unnistanud. Asja uuriti ja ſelle tulemu-
ks oli, et Heinrich Määr anti ühes Juliette
eichmanniga kohtu alla ja nende ſüüdistus
i Tallinna ringkonnakohtus arutuſel.
29. nowembril 1936. a. tulid Marie ja
oldemar Põllude elukohta Kurna walda
aie tallu Woldemar Põllu ema Helene
äär ja wõõrasiſa Heinrich Määr. Muu
ta hulgas Määrad kõnelesid Põlludele ka
llu, mida nad ütlesid Juliette Teichman-
lt kuulnud olewat, nimelt, et Põllud käitu-
at halwasti Woldemar Põllu esimeſeſt abi-
uſt poja Helmuthiga, petswat ja näljuta-
a: laſt ning ſaatwat teda halwa ilmaga
hwalt riietatuna wälja.
Helene Määr ſeletas ülekuulamiſel, et
936. a. ſügiſel ühel pühapäewal, kui Hein-
ch Määr olnud koduſt ära, tulnud Juliette
eichmann neile ja kõnelnud Põllude hal-
aſt käitumiſeſt lapſega. Laps olewat kül-
a ja wihmaga karjas, käiwat õhtuti hilja
hwas riietuſes poſtitalus ja Teichmann
ulnud mitu korda lapſe pekſukiſa. Hiljem
na, Helene Määr, kõnelnud Teichmanni
iguſt ja tema juttudeſt ka Heinrich Määra-
ja ſeda juttu kõnelnud nad mõlemad ka
lludele.
Heinrich ja Helene Määrade jutu aluſel
tis Marie Põllu Teichmanni wastu ſüü-
tuſe laimamiſes. Asi oli Tallinna 10.
skonna kohtus arutuſel. Seal kuulati tun-
tajana wande all üle Heinrich Määr, kes
ſeletas, et ta Teichmanni ei tunne ja
a esimeſt korda näeb. Ka ſeletas Määr,
tal Marie Põlluga lapſeſt ja ſellega hal-
ſti ümberkäimiſeſt juttu polewat olnud.

Hiina väed taandusid Shanghaist.

Uus kaitseliin väljaspool Jaapani sõjalaevade suurtükitule ulatust.

Nanking, 13. ſept.

ETA. (Reuter). Hiina peakorteriſt teatatakſe, et Hiina wäed Shanghais on täna hommikul ilma kaotusteta tõmbunud tagaſi oma uuele kaitſeliinile. Jaapani wäed liiguwad ettewaatlikult edaſi. Hiinlaste uus kaitſeliin aſub umbes wiis kilomeetrit nende endiſeſt kaitſeliiniſt tagapool.

Seletatakſe, et uuel kaitſeliinil on wõimalik paremini läbi wiia wäeoſade koostööd eri ſektoreis, ja et uus kaitſeliin aſub wäljaspool Jaapani ſõjalaewade ſuurtükkide laskeulatuſt. Kindlustuſed, mis olid rutuga püſtitatud hiinlaste endistel poſitſioonidel, olewat peagu wiis nädalat keſtnud jaapanlaste halastamatu pommitamiſe tagajärjel täielikult häwinud.

Uputati Jaapani miiniriſtleja.

Nanking, 13. ſeptembril.

ETA. (Reuter). Hiina õhujõudude peakorteriſt teatatakſe, et Hiina pommilennukid on Kungtſhou lahes uputanud ühe Jaapani miiniriſtleja. Sõjalaewa olewat tabanud wiis mürsku pommilennukeilt, mis olid aſunud teele Kantoniſt.

Jaapani deſſant Hongkongi piirkonnas.

Hongkong, 13. ſeptembril.

ETA. (Reuter). Kogu linn on ärewuſes ſõnumi puhul Jaapani wägede maaleſaatmiſeſt Biaſe lahes. Hiina allikaſt kuuldub, et wägede maaleſaatmiſt olewat toetanud tugew ſõjalaewastikuüksus, kuhu olewat kuulunud kolm miiniriſtlejat. Enne wägede maaleſaatmiſt ſõjalaewad olewat pommitanud läheduſes aſuwaid kindlustuſi. Hästiinformeeritud ringkonnis ollakſe arwamiſel, et jaapanlaste eesmärgiks on Kanton-Kouluni raudtee wallutamine, takistades ſel kombel ſõjamaterjalide ſaatmiſt Hongkongiſt ſiſemaale. Teiſelt poolt teatatakſe, et Jaapani katſe wägeſid maale ſaata on tagaſi löödud, ja et ſealſed Hiina wõimud ei tea midagi jaapanlaste edukaſt aktſiooniſt Hiina lõunarannikul.

Saksamaa rahuſobitajaks

Pariis 13. ſeptembril.

ETA. (Reuter). „Jour'i" korreſpondent Genfis ütleb „äärmiſelt heaſt allikaſt" kuulnud olewat, et Saksamaa on hiljuti pakkunud oma ſobituſt Jaapani ja Hiina wahel. Seepäraſt olewat põhjuſt arwata, et Hiina üleskutſet ei lasta uppuda Rahwasteliidu protſeduuri rappa.

Uus ümberkorraldamine noorsootöös.

Järelewalwe noorſoo-organiſatſioonide üle haridusmin. juhtimiſele.

Organiſatſioonide juhid kinnitatakſe ametiſſe haridusministeeriumi poolt.

Haridusministeeriumis on praegu käimas ettewalmistuſed noorſoo-organiſeerimistöö uueks ümberkorraldamiſeks, mille ſihiks oleks anda ministeeriumile ſuuremaid wõimaluſi noorſoo-organiſatſioonide tegewuſe järelewalweks. Wastaw määrus ſelleks on ministeeriumis praegu koostamiſel.

Noorſoo-organiſeerimiſe ſeaduſe aluſel on haridusministril wõimalus anda korralduſi ja tegewusjuhiſeid noorte organiſeerimiſeks. Selle aluſel on määratud kindlaks koolide juures aſuwate organiſatſioonide tegewuſe põhimõtted ja järelewalwe kord ning korraldatud õpilaste teisteſt organiſatſioonideſt oſawõtu küſimus. Wäljaspool kooli olewate noorſoo-organiſatſioonide kohta peetakſe regiſtrit, kuhu kantakſe kõik edukalt tegutſenud noorſoo-organiſatſioonid, et neid ſiis tarbekorral hiljem majanduslikult toetada. Praegu kuulub ſinna nimekirja 284 organiſatſiooni ja ülemaaliſt keskuſt.

Waatamata aga ministeeriumi õigustele määruſi anda ja toetada, pole tal aga õiguſt järelewalwet teostada, kas korralduſed ja tegewuskawad otstarbekohaſt täitmiſt leiawad wäljaspool kooli aſuwates organiſatſioonides. Sellepäraſt peetakſe tarwilikuks, et haridusministeeriumi kinnitamiſele peakſid kuuluma kõik noorſootööd korraldawad põhimääruſed, kodukorrad jne. Teiſeks peakſid kuuluma ministeeriumi kinnitamiſele kõigi wäljaspool kooli aſuwate organiſatſioonide wastutawad tegelaſed, kuna haridusminister ſaab oma juhtimiſt noorſoo-organiſatſioonides rakendada waid nimetatud iſikute läbi. Kolmandaks peaks haridusministeeriumil olema noorſoo-organiſatſioonide rewideerimiſe õigus. Et uute organiſatſioonide aſutamiſega noorſootöö ei killuneks, ſelleks on wajalik uute organiſatſioonide aſutamine ſeada ſõltuwusſe ministeeriumi nõusolekuſt. Seni teostas regiſtreerimiſt ſiſeministeerium.

Ülaltoodud aluſtel ongi aſutud uue määruſe koostamiſele, mis lähemal ajal eſitatakſe wabariigi walitſuſele kinnitamiſeks.

10.000 noort wiibis laagris.

Täna hommikul antud ſutuajamiſel ajakirjanikkudele haridusminister kol. A. Jaakſon ja noortejuht kol. J. Wellerind andſid ülewaate noorſoo organiſeerimiſetöö ſeniſteſt tulemusteſt.

Praegu on organiſeeritud õpilaſi üle 45.000, ſ. o. umbes 35—40 protſenti. Wäljaspool kooli on organiſeeritutena umbes 15.000—17.000 noort. Seega kõiki kokku üle 60.000 wõi 28 protſ. kogu meie 8—20-a. noorte arwuſt. Edaſi on

ellu kutſutud kaastööliſte wõrk, kelle ülesandeks on eſialgu uute määruste ja korraldustega päewakorrale kerkiwate küſimuste ſelgitamine,

aga ka üldine nõuandmine. Rööbiti kaastööliſte wõrguga on ellu kutſutud noorte komiteed iga kooliwalitſuſe juure, wälja arwatud ühine komitee Walga maa- ja linnakooliwalitſuſel. Wähemusrahwustel erikomiteeſid ei ole.

Noorſoo organiſatſioonidele on määratud rahaliſt toetuſt tegewuſe elustamiſeks, eriti juhtide ettewalmistamiſeks.

Suurem töö on ſeisnud laagrite korraldamiſes. Möödunud ſuwel oli korraldatud üle maa 228 laagrit. Neiſt puht juhtide wäljaõppe laagreid 26, kokku 1320 oſawõtjaga.

Üldiſe wõttis kõikideſt laagriteſt oſa 10.280 noort ja juhti.

Laagriteſt wäheſe oſawõtu põhjuſeks on olnud majanduslikud olud, mis ſunniwad noori ſuwel tööl wiibima. Kuid ka wanemad ei ole igakord küllalt teadlikud laagri tähtſuſeſt. Ilmastikuoludeſt tingituna on tulnud laagrid koondada lühikeſele ajale, mis nõuab rohkem juhte ja telke, kui ſeda wõimalik on anda.

Noortejuhid peawad tarwilikuks ka, et telklaagrite kõrwal, mis haarakſid üldiſe noorte maſſi gruppidena üle maa, olekſid ka alaliſed laagrid, nagu neid on mõnel kriſtlikul noorteühingul.

Alalisteſſe laagriteſſe tahetakſe edaspidi ſiſſe wiia töövõimaluſed,

et juſt linnanooruſt warakult harjutada kehaliſe tööga.

Peale laagrite oli noorte tegewuſt ja kogunemiſi weel noorte õppepäewade ja wälispiduſtuste näol. Oli 20 eraldi õppepäewa, milleſt wõttis oſa 1816 noort, ja 33 tähtſamat wälispiduſtuſt ligi 12.000 oſawõtjaga.

Spordi alal on korraldatud noorte ſpordijuhtide kurſus Wõrus 292 oſawõtjaga, 31 ujumiskurſuſt 3135 oſawõtjaga, 27 wetelpäästekurſuſt 784 oſawõtjaga ja Kadrioru noortepargi tegewus 1763 noore oſawõtul. **Spordiwõiſtlusteſt on rohkesti oſa wõetud.** Katſete ſooritajaile on antud 2494 ſpordimärki ja 1288 ujumismärki.

Üldiſelt waatawad juhid noorte ſuwiſele tegewuſele tagaſi rahuloluga, kuna tegewuſel oli märgata elawnemiſt ja edu.

Sakslased keelasid „Musta suve".

Eesti Draamateatri repertuaar „tſenſuuri" alla. Läbirääkimiſed ſakſa teatri hoone oſtmiſe üle.

Wiimastel päewadel on tekitanud elewuſt Tallinna Sakſa Teatriſeltſi ſeiſukoht Eesti Draamateatri lawastuſe „Musta ſuwe" ſuhtes. Teatawasti T. K. Teatriſelts keeldus Draamateatrile andmaſt ruume R. Sirge dramatiſeeringu „Musta ſuwe" ettekandeks põhjuſel, et ſee tekitawat waenu rahwuste wahel. Eesti Draamateater oli ſunnitud „Musta ſuwe" lawaletoomiſeſt loobuma ja ſellekohaſelt ka oma tegewuskawa muutma. Pole ju „Musta ſuwe" päraſt eſietenduſt Tallinnas enam mängitud, kuna „Muſt ſuwi" läks ringreiſitükina maal ja Tallinnas oli kawatſus ſeda lawale tuua alles käesolewal ſügiſel.

Teiſipäewal oli Eesti Draamateatri direktor L. Kalmet kutſunud oma juure ajakirjanduſe eſindajad, kellele andis ſeletuſt praeguſe olukorra ja ruumide küſimuſe kohta.

Jutuajamiſel dir. L. Kalmet tähendas järgmiſt:

„Meil oli ſelle kuu alguſeks kuulutatud wälja R. Sirge „Muſt ſuwi", mis dramatiſeeringuna ſamanimeliſe romaani järele kujutab epiſoode okupatſiooni ajaſt. Selle tüki lawastaſime kewadel, kuid Tallinnas ſeda publiku ette ei jõudnud weel tuua. „Musta ſuwe" pidime hakkama mängima Tallinnas ſügiſel.

Siis aga teatas Tallinna Sakſa Teatriſelts, et nemad oma ruumides tükki ei laſe mängida

põhjuſel, et ſelles tükis pole ſakslaſi objektiiwſelt hinnatud ja käſitatud, ja et ſee wõiks tekitada aruſaamatuſi rahwuste wahel.

See olukord toob Eesti Draamateatri jälle tagaſi wana mure juure: kuidas ſaada oma ruume.

Kuna käesolewal ajal pole wäljawaateid uue teatrihoone ehitamiſeks, ſiis on astutud Tallinna Sakſa Teatriſeltſiga läbirääkimistesſe, kas need ei loowutaks oma

teatrihoone müügi teel Eesti Draamateatrile.

Läbirääkimiſed on ſeni keſtnud waid põhimõtteliſel pinnal, kuna ſummadeſt pole mingit juttu olnud."

*

Kuuldawasti olewat ſakslaste poolt teatrihoone müümiſe läbirääkimiste aluſeks ja üheks peatingimuſeks, et nendele muretſetaks Tallinna keſklinnaſt ehituskrunt, millele ſiis

ſakslaſed ehitakſid oma kultuurhoone,

mille ehitamine nendel pikemat aega kawatſuſel. Tallinna keſklinnas aga waba ehituskrunti ei leidu ega ſaa ſakslastele tulla ka wastu linnawalitſus, ja nii wiſt ei tule ſakſa teatrihoone oſtuſt Eesti Draamateatrile midagi wälja.

Sakslaſed iſe on käesolewal ajal oma kultuurilistele üritustele hakanud pühendama rohkem tähelepanu. Nii on Tallinna Sakſa Teatriſelts palganud oma näiterühma 7 kallipalgaliſt jõudu wälismaalt, kuid on ſelle juures wähendanud etenduste arwu. Wõidakſe küſida: kuſt ſaadakſe ſelleks ſummad?

Kohalike ſakslaste hulgas ei peeta ſeda juba ammu enam ſaladuſeks, et Sakſaſt ſaadetakſe ſuuri toetuſi kultuuriliſe propaganda teostamiſeks Eestis. Nende ſummade arwel on ſündinud ka

wäljaspoolt Eestit lawajõudude palkamine.

Ka makſetakſe juure igale lawastuſele ja igale etenduſele. Nende ſummade arwel ſünniwad lähemas tulewikus ka ſakſa lawakuulſuste külaskäiguetenduſed Tallinna ja Eesti prowintſilinnadesſe.

Nagu kuulda Sakſa Teatriſeltſile lähedalſeiswateſt ringideſt, olewat Fausti oſatäitja Hofbaueri ſiiatoomine Wiiniſt läinud makſma 3000 krooni ümber koos honorariga.

Rahvasteliit töös.

„Hispaania patriootide" protest Valencia peaministri vastu. — Täiskogu esimeheks Aga Khan.

Neegus ei ole enam huwitatud Genfiſt.

Genf, 13. ſept.

(ETA) Rahwasteliidu täiskogu istung awati täna enne lõunat. Awakoosolekuſt wõtſid oſa 54 riigi eſindajad, kusjuures Itaalia ja Abesſiinia ei olnud eſindatud. Istung awati kell 11.30 Hispaania eſindaja Juan Negrini kui rahwasteliidu nõukogu eſimehe poolt. Kõigi riikide eſindajad olid hommikul enne awakoosolekut ſaanud kirja „rühma Hispaania patriootide" poolt, milles protesteeritakſe ſelle wastu, et Negrin kuulub täiskogu juhatusſe. Kirjas ſüüdistatakſe Negrini terrori õhutamiſes Hispaanias.

Rahwasteliidu täiskogu 18. istungjärgu awamiſel Juan Negrin oma awakõnes ütles: Kuigi minu maa ſeiſukord on ſaanud tõſiſeimaks rahwuswaheliſeks probleemiks, ei puuduta mina ſeda küſimuſt praegu ſelleſt kõrgelt kõnetooliſt, kuhu mind on kutſunud minu ſeiſukoht nõukogu eſimehena. Ma piirdun waid ſellega, et teile üle anda Hispaania terwituſed, kes tänapäewal rohkem kui kunagi on ſäilitanud oma uſu rahwasteliidu ideaali.

Siis Negrin konſtateeris rahwuswaheliſe õiguſe tagurpidiminekut, mille põhimõtteid järjekindlalt rikutakſe. Wäljapääs ſelleſt ſeiſukorraſt ei ſeiſa mitte rahwasteliidu põhikirja ſelle wõi ſelle paragrahwi muutmiſes, waid rahwasteliidu riikide ja nende eſindajate wankumatus tahtes. Ei tohi kõhklemiſega pakkuda wõimaluſi neile, kelle eesmärgiks on ühiskonna lõhkumine. Olgu teie töö ja teie otſuſed tunnistuſeks teie tahteſt panna makſma rahwuswahelistes ſuhetes rahwasteliidu põhikirja põhimõtted, lõpetas Negrin.

Päraſt Negrini kõnet katkestati koosolek, et anda wolitustekomiſjonile wõimaluſt läbi waadata üksikute delegatſioonide wolituſed.

Mitte ſõnagi Abesſiiniaſt.

Istung jatkus kell 12.45. Hollandi eſindaja Limburg luges ette wolitustekomiſjoni aruande, milles ainſagi ſõnaga ei mainitud Abesſiiniat. Aruanne wõeti ühel häälel wastu. Kuna ükski delegatſioon ei tõſtnud üles Abesſiinia küſimuſt, ſiis jääb Abesſiinia ſeiſukoht rahwasteliidu liikmena muutmatuks.

Kell 17.00 täiskogu tuli uuesti kokku. Täiskogu eſimeheks waliti India eſindaja Aga Khan 42 häälega 49 hääleſt.

Genf, 13. ſept.

(ETA) (Reuter) Haile Selasſie on ſaatnud Rahwasteliidu peaſekretärile Avenolile kirja, milles ta teatab, et Abesſiinia walitſus ei ſaada oma eſindajaid rahwasteliidu täiskogu istungile, ſeſt päewakorras ei ole ette nähtud ühtki küſimuſt, mis Abesſiiniat otſeſelt huwitaks.

Franco nõuab rahvasteliidult tunnustamist

Genf, 13. ſept.

(ETA) (Havas) Kindral Franco poolametlik delegatſioon on eſitanud rahwasteliidu täiskogu eſimehele noodi, milles ütteldakſe muuſeas, et Hispaania rahwuslik walitſus ſoowib, et Hispaania ſeiſukord tuleks arutuſele rahwasteliidu täiskogus. Edaſi ütteldakſe noodis, et Hispaania rahwuslik walitſus ſoowib kuulutada ja tõendada kogu maailmale, et Hispaania patriootlik liikumine ei ole mitte lihtne ja wulgaarne ſõjawäeline mäſs ſeaduslikku wõimu wastu, nagu ſeda kinnitawad kommunistid. Wastupidi — mäſſu on tõſtnud walitſuswäelaſed. Edaſi toonitatakſe noodis, et rahwuslaste liikumiſega on ühinenud ka palju endiſte pahempoolſete erakondade liikmeid. Ühtlaſi awaldatakſe 50 rahwaſaadiku nimed, kes on hukatud walitſuswäelaste poolt. Üldſe olewat walitſuswäelaſed hukanud 300.000 inimeſt. Noodis nõutakſe, et ei tunnustataks Valencia walitſuſe delegaate, waid Franco omi.

Auto kihutas põllul wankrile otſa.

Õnnetus Petſerimaal.

Petſeri, 14. ſeptembril.

Eile juhtus Petſeri—Pankjawitſa wahelſel teel autoõnnetus. Petſeri autoomaniku Auguſt Kenderi weoauto N-68, mida juhtis autojuht Bruno Horn, ſõitis 1 km kauguſel Pankjawitſaſt otſa kohaliku elaniku Ilja Talumäe wankrile, milles ſõitis J. Talumäe ühes 14-aastaſe tütre Mariaga.

Inimeſed pääſeſid õnneks eluga, kuigi auto Maria Talumäeſt ſõna tõſiſes mõttes üle ſõitis. Tütarlaps oli jäänud lamama pikuti autorataste wahele ja wigastas ainult paremat kätt. Ilja Talumäe paiskas auto eemale põllule. Tal on wigastuſi peas ja ſeljas.

Autojuhi ſeletuſe järgi oli õnnetus tingitud rooli rikkeſt, kuid ülewaatuſel leidſid asjatundjad, et auto oli korras, pidurid ja rool töötaſid laitmatult.

K. R. Pusta järelehüüe A. Sirgule.

Prantſuſe leht „Journal des Debats" awaldab K. R. Pusta ſuleſt artikli A. Sirgu ſurma puhul. Artiklis meenutatakſe lühidalt asjaoluſid, mis kutſuſid Eestis eſile wabadusſõjalaste liikumiſe ning antakſe ülewaade liikumiſe eneſe ja ſelle juhtide ſaatuſeſt. Põhjusteſt, mis wiiſid A. Sirki eneſetapmiſele, mainitakſe ſõja-aastate mõju, wangla- ja pagulaselu raskuſi, ta ſõprade kurba ſaatuſt ning meeleolude muutumiſt kodumaal. Lõpuks autor nimetab A. Sirki traagiliſeks kujuks.

Sõja lõppwaatus Põhja-Hispaanias.

Valencia, 13. ſeptembril.

(ETA) (Reuter.) Valencia walitſuſe kaitſeministeeriumi teadaandes tunnistatakſe, et ſeiſukord Põhja-Hispaanias, kus walitſuswastaſed Gijoni ſuunas tugewasti peale ſuruwad, on wäga tõſine. Teadaandes ütteldakſe, et Astuuria kaitſjate ſeiſukord on kriitiline, kuid kahjuks ei ſuutwat walitſus neid aidata. Põhja-Hispaanias on alanud draama lõppwaatus, mis wõib ſaada ſhakeſpearelikuks oma kurblooluſes.

5-aastane laps ſai auto all raskeid wigastuſi.

Teiſipäewal enne lõunat jäi Imanta tänawal auto alla Imanta tän. nr. 30 majas elutſew 5-aastane Silwia Hallas. Laps ſai niiwõrd raskeid wigastuſi, et jäi meelemärkuſetult tänawale, kuſt ta toimetati linna keskhaiglasſe. Arsti oletuſel on tal pealuumurre. Wigaſaanu laps toimetati kohe lõikuſelauale ning wõeti ette kiire operatſioon.

Taani kuninganna lõikuslaual.

Kopenhaagen, 14. ſept.

(ETA) (DNB) Taani kuningannal, kes laupäewal koos kuningaga ſõitis Skageni, tehti esmaspäewa õhtul ſealſes haiglas operatſioon ſoolte keerdumiſe tagajärjel.

ILMUS
„VÄLIS-EESTI" nr. 9
HIND — 25 SNT.

Sisust: Väljarändaja elu ja seiklused Kanadas. — Eestlase elamused Brasiilias: tööline, kerjus ja poliitiline vang. — Poliitilise väliseesti ajaleht 1905. a. punastel päevadel Berliinis. — Eestlaste elust Uus-Meremaal, L.-Aafrikas, Brasiilias, P.-Ameerikas, Kauges-Idas ja mujal.

Rikkalik kogu huvitavaid ülesvõtteid.

Ajakirja „VÄLIS-EESTI" loetakse terves maailmas.

Uksiknumbrid müügil kõikides raamatukauplustes ja Tallinna kioskites.

Väljaandja:
VÄLIS-EESTI ÜHING, Vana Posti 8 Tallinn.

MAJANDUS

Nädala märkmik

Eraſööklatega elukalliduſe wastu.

Toitluskulud, mis läinud aastal tõuſid märgitawalt, on jatkanud tõuſu ka tänawu. Konjunktuurinstituudi elatusmakſumuſe indekſi kohaſelt on toitainete hindade indeks kujunenud üksikute kuude wiiſi käeſolewal aastal järgmiſelt (1927 — 31 = 100):

	1937	1936	1935
Jaanuar	88,7	76,7	67,8
Weebruar	88,9	78,5	70,0
Märts	88,3	79,5	69,5
April	86,9	79,6	69,5
Mai	85,5	79,7	68,4
Juuni	87,2	82,5	66,3
Juuli	87,3	83,3	69,1
Auguſt	86,1	84,7	69,8

Nagu ülaltooduſt nähtub, on toitainete hindade indeks tänawu liikunud eelmiſeſt aastaſt kõrgelal taſemel. L. a. wõrreldes on käeſolewa aasta 8 kuu keſkmiſelt toitained kallinenud 8,4 protſ. 1935. a. ſeiſu jaanuari — auguſti keſkmiſelt ületab tänawune toitlusmakſumuſe kõrgem taſe 27 protſ. Kui wõrdluſe aluſeks wõtta aasta eſimene weerand, ſiis näitawad toitluskulud käeſolewal aastal tõuſu 1936. a. wõrreldes 13,3 protſ. ja 1935. a., millal hinnad olid madalſeiſus, 28,8 protſ. Aasta teiſel weerandil, ſeoſes põllumajandusſaaduste, peaasjalikult aga piima- ja aiaſaaduste hindade hooajaliſe languſega ſuurenenud pakkumiſe tagajärjel, on toitluskulud piſut langenud. Sügiskuud, nagu arwata, toowad ſiin jälle tõuſu, wiies üles ka toitlusmakſumuſe taſeme. Seda muidugi juhul, kui muude toitainete hindades ei tule oluliſemaid muudatuſi.

Et ſaada pilti, kuidas on toitainete hindade taſe wäikemüügil wiim. ajal kujunenud linnatarwitaja ſeiſukohalt, ſelleks toome alamal tähtſamate toitainete hinnad, nagu ſeda ametlikud allikad näitawad wäikemüügi kohta Tallinnas auguſti alul käeſolewa ja läinud aasta eeſt. Nii makſis Tallinnas wäikemüügil (andmed ſentides kg kohta):

	1937	1936	% + —
Rukkijahu	17,1	14,2	+ 20,4
Sepikujahu	27,5	28,0	— 1,8
Suhkur	47	44	+ 6,4
Piim, lt., 2. wal.	11	11	0
Lauawõi	170	165	+ 3,3
Köögiwõi	160	155	+ 3,2
Koor, rõõſk, lt.	110	110	0
„ hapu „	100	90	+ 11,1
Kanamunad, paar	11	8	+ 37,5
Sealiha, keedu-	95	90	+ 5,5
„ prae-	110	100	+ 10,0
Loomaliha, ſupi-	55	50	+ 10,0
„ prae-	70	85	— 21,4
Waſikaliha, eſim. weer.	50	50	0
„ tag. weer.	55	65	— 15,4
Lambaliha, eſim. weer.	70	55	+ 27,2
„ tag. weer.	75	60	+ 25,0
Searaſw, ſulatamata	115	100	+ 15,0
„ ſulatatud	140	120	+ 16,6
Heeringad	50	50	0
Räimed, wärsked	12	25	— 52,0
Kilud, wärsked	30	25	+ 20,0

Nagu eeltoodud wõrdlus näitab, on tänawu peaaegu kõik toitained wäikemüügil kallinenud, eriti aga rukkijahu, kanamunad, lambaliha ja ſearaſw.

Tarwitaja eelarwe ſeiſukohalt tähendab toitluskulude tõus teiste wäljaminekute kärpimiſt, wähendades ſuhteliſelt kulutuste wõimaluſi muiks otstarbeiks. See wäljendub tänawu tööstuslikkude tarwituskaupade wäga tagaſihoidlikus tõuſus, mida on wõimaldanud peaasjalikult tööstuſe erakordſelt elawa tegewuſe arwel ſuurenenud töömaht ja laiemate rahwakihtide ostujõu tõus.

Suuremate ametkondade ja aſutuste juures Tallinnas wiimaſel ajal on lewinud n. n. eraſööklad, kuſt wõimaldatakſe ametnikele minimaalſe hinna eeſt ſooje lõunaid. Paljudes aſutustes teostatakſe niiſugustele ſööklatele juuremakſe, mistõttu ka 3-roaliſe lõuna hind on wäga odaw ja moodustab kõigeſt kolmandiku ſelleſt, mis tuleks ſamaſuguſe lõunaſöögi eeſt ſööjal makſta mõnes odawas awalikus ſööklas. Kuna toitluskulude tõus annab end tunda eriti kindlapalgaliste juures, kelle teenistustaju on jäänud peaaegu endiſeks, wõrreldes kriiſiaastatega, ſiis ei tule pidada ametkondade omaabi elukalliduſe tõuſu wastu eraſööklate näol ſugugi juhuslikuks nähtuſeks.

Eesti benſiin Soome turul.

Eesti-Soome kaubandusliku kokkuleppega kärbiti Soome poolt teatawasti ſiſſeweoſoodustuſi Eesti põllumajandusſaadustele, mis kompenſeeriti teiſelt poolt peamiſelt ſuurendatud ſoodustuſega benſiini ſiſſeweo alal. Uue kokkuleppe kohaſelt Eesti wõib eksportida Soome benſiini tolliwabalt 15 protſ. ulatuſes Soome üldiſeſt ſiſſeweoſt, ſeniſe 10 protſ. aſemel. See ſoodustus on Soome poolt kindlustatud Eestile 10 aastaks.

Kui wõtta arweſſe, et ſeni Soome on wedanud benſiini aastas ſiſſe keſkmiſelt 80.000 tonni, ſiis järgneb ſelleſt, et praeguſelt 8000 tonnilt meie benſiini tolliwaba ſiſſeweokontingent ſuureneb umbes 12.000 tonnile aastas. Selles ulatuſes ſoodustuſi benſiinile meie põlewkiwitööstus ligemal ajal aga waewalt jõuab ära kaſutada Soome turul, kus wõistlus on tugew ja turg meie benſiinile wajab weel ſiſſetöötamiſt. Läinud aastal eksporditi meilt benſiini Soome näiteks ümmarguſelt 1580 tonni. Tänawune benſiini wäljawedu Soome tõotab kujuneda ſuuremaks mulluſeſt, kuna 8 kuu eksport ületab koguſelt läinud aasta ſamaaegſe wäljaweo juba ligemale 50 protſ. wõrra ja ſeiſab lähedal ſellele, mis läinud aastal kogu aasta jooksul Soome eksporditi. K. a. 8 eſimeſel kuul on weetud benſiini Soome ümelt 1477 tonni eelmiſe aasta 1086 tonni wastu ſamal ajal (wäljaweo wäärtus wastawalt 320.994 kr. ja 239.292 kr.). Igal juhul tänawune benſiini wäljawedu Soome ei küüni kaugeltki weel Soome poolt antud tolliſoodustuſe täieliku ärakaſutamiſeni ja wistiſti ka weel lähemail aastail ei jõuta nii kaugele.

Kui wõtta arweſſe, et eesti benſiin Soome turul omab kaitſet ümmarguſelt 13 ſenti kg kohta ja oletada, et ſee kaitſe jääb endiſeks, ſiis teeb ſee ſoodustus, mis uue kaubalepinguga Eesti benſiinile Soome poolt on kindlustatud, aasta kohta ca 1,5 milj. krooni wälja. Kuna on ette näha, et ſeda ſoodustuſt meie poolt täiel määral ei ſuudeta ära kaſutada, olenewad uue kaubalepingu täitmiſe rahwamajanduslikud tulemuſed meie ſeiſukohalt ſelleſt, milliſel määral Eesti poolt on antud Soome kaupadele wastuſoodustuſi ja kuiſuguſes ulatuſes Soome neid ſoodustuſi meie turul ſuudab ära kaſutada.

Suurendatud ſoodustus benſiinile Soome turul igal juhul on toeks meie põlewkiwiõlitööstuſele toodangu ülejääkide mahutamiſel, eriti aga praeguſel juhul, kus benſiini wäljaweo edaspidiſed wõimaluſed Lätis ſeiſawad küſimusmärgi all. L. G.

Elanike arw linnades kaswab.

Wärskemate kokkuwõtete järgi 1. auguſtiks oli kõigis linnades kokku 343.326 elanikku, neiſt 150.044 meeſt ja 193.282 naiſt. Kuu aega tagaſi, 1. juuliks, oli linnades 342.474 elanikku. Wõrreldes möödunud aasta 1. auguſtiga on elanike arw linnades tõusnud 5413 inimeſe wõrra.

Üksikute linnade järgi oli 1. auguſtiks elanikke järgmiſelt: Tallinnas 142.970, Tartus 57.124, Narwas 28.017, Pärnus 22.804, Nõmmel 19.017, Wiljandis 12.128, Walgas 10.038, Rakweres 9719, Haapſalus 6534, Wõrus 5931, Kureſſaares 5539, Petſeris 4572, Tapal 3773, Paides 3169, Türil 3158, Tõrwas 2919, Põltſamaal 2706, Otepääl 2088 ja Paldiskis 730 elanikku.

Reiſilaew „Ruhno" talikorteriſſe.

Reiſilaew „Ruhno" lõpetas ühenduſepidamiſe Stokholm-Haapſalu-Kuiwastu-Pärnu-Riia liinil ning ſõitis nüüd juba Stokholmiſt otſe Tallinna. Laewal oli Tallinna tulles peal kümmekond reiſijat ning kaunis palju kaupa. Laew jääb talikorteriſſe ning paigutatakſe ſadamatehaſe kanaliſſe.

Alul oli G. Sergo ja Ko-l kawatſus Tallinn-Helſingi liinil „Aegnat" aſendada „Ruhnoga", kuid ſelleſt on nüüd loobutud. On wõimalik, et „Aegnale" läheb R. Sergo aſemel kapteniks W. Nairis. Eſimene neiſt tuleks puhkuſele.

Pärjalt 464 kr. tolli.

Tollipoliitika õiſi.

„Helſingin Sanomat" jutustab pealkirja all „Baltlikku majanduspoliitikat" järgmiſt: Hiljuti ſuri kellelgi helſinglaſel wana hea ſõber Riias, kuid kahjuks polnud ſõbral kiire aja tõttu wõimalik wõtta oſa matusteſt ja kohalikus lilläris walmistati hoolega walitud lilledeſt pärg ning ſaadeti ſuure kiiruſega lennukil Riiga. Pärg jõudis õigeaegſelt kohale, kuid ſaatja ſuurimaks üllatuſeks teatati talle Riiaſt, et pärg on jäänud wäljaſtamata põhjuſel, et pärja toll on liig kõrge. Nimelt tuli Riias makſta ainult tollikuluſid 640 latti wõi eesti rahas 464 krooni. Pärg iſe oli makſnud Helſingis 150 marka wõi 12 krooni ja ſaatmine 75 marka wõi 6 krooni, nii et kokku kuluſid tuli Helſingis kõigeſt 18 krooni. Nii tuli pärja tolliraha ümmarguſelt 26 korda rohkem kui ſelle walmistamine ja lennukil ſaatmine Riiga. Pärg jäi wäljaſtamata ja häwitati ning kadunu jäi lilledeta.

Leedu hakkab toetama lasterikkaid perekondi.

Makswate ſeaduste järgi Leedus praegu antakſe toetuſt riigi poolt neile lasterikastele perekondadele, kelle perekonnapea kuulub riigi- wõi omawalitſusteenistuſſe. Praegu kaalutakſe asjaomastes ringkondades kawa, mille kohaſelt ka kehwemad lasterikkad töölisperekonnad hakkakſid ſaama riigilt toetuſt. Seaduſeelnõu wastawa fondi loomiſeks on praegu kooſtamiſel.

Uus põllutööminister A. Tupits

wõtab eraiſikuid jutule kaks korda nädalas — igal kolmapäewal ja endiſelt igal reedel kella 11—12.

Koostöö Soomega laiemale alusele.

Tallinnas kirjutati alla Helſingi kaubalepingu täiendawale protokollile.

Ühenduſes Eesti-Soome uue liſakaubalepingu ſõlmimiſega wälisminister K. Selter ja Soome ſaadik Tallinnas Hynninen kirjutaſid 11. ſkp. alla järgmiſe-ſiſuliſele täiendawale kokkuleppele:

„Arwestades ſeda haruldaſt olukorda, milline on Eesti ja Soome wahel makſew rahwuswaheliſe kaubanduspoliitika alal, ja ſilmas pidades, et majanduslike ſuhete uſalduslik arendamine on tähtſaks aluſeks ka muule hõimurahwaste ühistööle, on allakirjutanud, kes walitſuste poolt ſelleks wolitatud, walmistanud järgmiſe protokolli:

Kawatſedes tollikõrgenduſi wõi teiſuguſeid ſiſſewedu koormawaid muudatuſi tollitariifides, wõi ſiſſeweo piiramiſi, olgu need misnimeliſed tahes, teatawad kummagi maa walitſuſed ſelleſt kawatſuſeſt, juhul, kui kawatſetud ſamm puudutab kaupa wõi kaupu, milliſeid eelmiſel aastal on teiſeſt lepinguoſaliſeſt maaſt ſiſſe weetud, üksteiſele ſedawõrd aegſasti, et teate ſaajal jääb wõimalus hiljemalt 10 päewa jooksul, kui ſelleks on põhjuſt, märkuste tegemiſeks kawatſuste ſuhtes. Kumbki walitſus kohustub kõige tõſiſemalt kaaluma ſel kombel eſitatud märkuſi.

Käeſolew protokoll on jõus niiſama kaua kui Eesti ja Soome wahel 11. aprillil 1931. a. ſõlmitud kaubandus- ja laewandusleping.

Kaubanduslikud tõkked Eesti-Soome vahel piiramisele.

Ülalanimetatud kokkuleppe ſihiks on ſeni ſoodſalt arenenud

majanduslikku koostööd Eesti ja Soome wahel weelgi tihendada ja ſüwendada.

See kokkulepe on kaswanud wälja Eesti ja Soome waheliſeſt eriliſeſt ſõpruſeſt ja wastastikuſe koostöö tahteſt ja waimuſt, millele on mõlema maa ſuhted olnud rajatud nende alguſeſt ſaadik. Kokkulepe iſe jätab kummalegi riigile waba woli ja õiguſe importi reguleerida wastawa maa riiklikkude wajaduste kohaſelt, kuid ſeab ſelle juures tingimuſeks, et

tollikõrgenduste wõi uute tollide makſmapaneku puhul wastaw leppeoſaline peab astuma teiſe poolega läbirääkimisteſſe,

et kuulata ära wiimaſe wastuwäited ja ettepanekud, juhul, kui kawatſetawad ſiſſewedu koormawad muudatuſed tollitariifides wõi ſiſſeweo piiramine muul kujul peaks puudutama kaupu, milleſt teine leppeoſaline on huwitatud.

Eesti ja Soome wahel makswate kindlate konwentſionaaltollide ſuhtes allakirjutatud täiendaw kokkulepe kohaldamiſele ei tule, kuna nende tariifide muutmine eeldab nii-kui-nii teiſe leppeoſaliſe nõuſolekut. See kokkulepe käſitab neid kaupu, mille kohta konwentſionaaltariiſe Eesti ja Soome wahel makſmas ei ole, kuid makſab ka teiste kaupade ſuhtes, kuiwõrd

importi kawatſetakſe kitſendada kontingentide wõi impordi monopoliſeerimiſe ja litſentſeerimiſe näol.

Helſingis ſõlmitud uus kaubanduslik liſakokkulepe laiendab ja muudab awaramaks kauplemiſe wõimaluſed Eesti ja Soome wahel ja Tallinnas Eesti ja Soome walitſuste wolinikkude wahel allakirjutatud täiendaw kokkulepe on ſellejuures

uueks abinõuks,

et ſee ſuund, mis Eesti ja Soome waheliſe majandusliku koostöö alal wiimastel aastatel on wõetud, weelgi kindlamaks ja püſiwamaks muutuks. Samal ajal ſee kokkulepe ei tähenda aga kuidagi ärapööramiſt kaubanduslikkudeſt wahekordadeſt teiste riikidega ega ka nende wahekordade lõdwendamiſt. Mõlemad leppeoſaliſed tahawad edaspidi

kõige intenſiiwſemalt arendada oma majanduslikku läbikäimiſt teiste riikidega.

Mõlemale on praegu ja ka tulewikus teiſed turud tähtſamad, mistõttu mõlema maa huwides on intenſiiwſelt arendada kaubanduslikku läbikäimiſt teiste riikidega. Kui juſt Eesti ja Soome on omawahel ſõlminud kokkuleppe, mille ſihiks on eriti wastastikuſt majanduslikku koostööd tihendada, ſiis on ſeda tehtud 1) kaalutlusteſt, millele juba eelpool tähendatud, ja 2) eriliſeſt geopoliitiliſeſt aſendiſt, mida Eesti ja Soome wastastikku omawad.

Eesti ja Soome täiendaw kokkulepe taotleb umbes ſamaſuguſeid eesmärke wastastikuſe kaubawahetuſe edendamiſe alal nagu n n.

Oslo riikide majandusliku koostöö konwentſioon,

mis hiljuti ſõlmiti rea põhjariikide wahel. Kuigi Eesti-Soome kokkulepe ei näe otſekohe ette praegumakswate kaubandustõkete pehmendamiſt, on ſelle kokkuleppe ſihiks ſiiski uute kaubanduslikkude kitſenduste tekkimiſe tõkestamiſe teel aidata kaaſa wabamaks kaubawahetuſeks mõlema maa wahel.

SAKSA MAJANDUSMINISTER DR. SCHACHT,

kelle lahkumisest majandusministri kohalt kõneldakse viimasel ajal välisajakirjanduses.

„Lubage tuld!"

Ka üks intelligentſi proow.

Ühe ſuurima New Yorgi kaubamaja juhataja tarwitab kohaotſijates intelligentſi kindlaksmääramiſeks õige omapäraſt wõtet. Esmalt ta eſitab kohaſoowijale tawaliſi küſimuſi, ſiis aga katkestab weſtluſe äkki, öeldes:

„Kas on teil tikud kaaſas? Lubage mulle tuld!"

Kui nüüd küſitaw ſeletab, ilma taskutes ringi kobamata, et tal tikke ei ole, wõi jälle otſekohe wõtab teatawaſt taskuſt tikud wälja, ilma et ta neid otſiks mitmeſt taskuſt, ſiis on ta kõlwuliſeks tunnistatud. Kui ta aga otſib tikke kõigiſt taskuteſt, ſiis ta on läbi kukkunud.

Kaubamaja juhataja arwab, et mees, kes aſju, mis ta tawaliſelt kaaſas kannab, ei hoia alati ühes ja ſamas taskus, pole wõimeline ſüstemaatiliſelt ja tagajärjekalt töötama.

Unustatud miljonid.

Am. ühendriikide rahandusameti teatel on Ameerikas ligi 5 miljonit inimeſt, kes on unustanud, et neil on pangas jooksew arwe.

Sääraste unustatud waranduste koguſumma teeb wälja 190 milj. dollarit. Enamasti need on 3—5 dollari ſuuruſed ſummad, kuid 65 iſikul need ületawad 50.000 dollarit. Üks nendeſt on New Yorgi linnawalitſuſe liige La Guardia. 18 aastat tagaſi ta oli panka makſnud 50.000 dollarit ja ſelle hoopis unustanud. Nüüd on eſitatud ſeaduſe-eelnõu, et need unustatud ſummad 20 aasta jooksul langewad riigile.

Pööravere brikett-turbavabriku ehitus algamas.

Tootſi jaamaſt 3 km pikkune juureweotee Pöörawere rabaſſe.

Tootſi jaama lähedal aſuwas Pöörawere rabas ehitatakſe praegu haruraudteed, mis on määartud juureweoteeks a.-ſ.-i „Eesti Turbatööstus" uuele brikettturbawabrikule. Raudtee tuleb umbes 3 km pikkune ja rajatakſe ſuurelt oſalt läbi metſa ja madalraba. Raudtee alla minewalt maa-alalt mahawõetud puud kaſutatakſe tööliste hoonete ehitamiſeks, millega ka juba on tehtud alguſt.

Kohe päraſt raudtee walmisſaamiſt alustatakſe ehitusmaterjali kohaleweoga uue turbawabriku hoone jaoks. Peamine oſa ehitusmaterjaliſt ſaadakſe Sindi uueſt telliskiwitehaſeſt. Raudtee loodetakſe walmis ſaada ja

hoone ehitustöödega alustada juba käeſolewa kuu lõpul.

Ehitustööd kestakſid ſenikaua, kui ilmastik ſeda lubab. Wabrikuhoone walmib loodetawasti tulewa aasta kewadeks, millal algab meil ka esmakordſelt tööstuslikus ulatuſes brikettturba tootmine. Seni brikettturwaſt walmistati waid katſeteks Ellamaa turbatööstuſes.

Uue brikettturbawabriku aastatoodang on nähtud ette 50.000 tonni. Turba walmistamiſeks kaſutatawat raba on eſialgſelt kuiwatatud 275 ha ulatuſes. Uues wabrikus tootmisprotſeſs on wiimaſe wõimaluſeni mehhaniſeeritud. Kewadeks ſaabuwate maſinate tarwituſelewõtmiſel kulub ettenähtud kwantumi turba ümbertöötamiſeks waid 160 inimeſe tööjõud, kuna praegu tarwituſel olewate ſeadmetega teistes kodumaa turbatööstustes tuleks ſama hulga turba tootmiſeks rakendada tööle wähemalt 1600 tööliſt, ſ. o. kümme korda rohkem.

Pöörawere turbawabriku juure on nähtud ette ka elektrijõujaam, mis elektrifitſeerimiſe kawade kohaſelt peaks hakkama edaspidi

wooluga warustama ümbruskonda ja ka Pärnu linna.

Kuigi jõujaamahoone täies ulatuſes wälja ehitatakſe, on eſialgu otſustatud ſinna monteerida ainult ſee oſa maſinaid, mis läheb waja kohapealſe woolutarwituſe katmiſeks. Edaspidi tarwiduſe ja elektrifitſeerimiſe kawade teostamiſe järgi laiendatakſe jõujaama wõimſuſt.

Vajangul Järva eeskujulikum vallamaja.

ÖNNISTAMINE 25. SEPTEMBRIL.

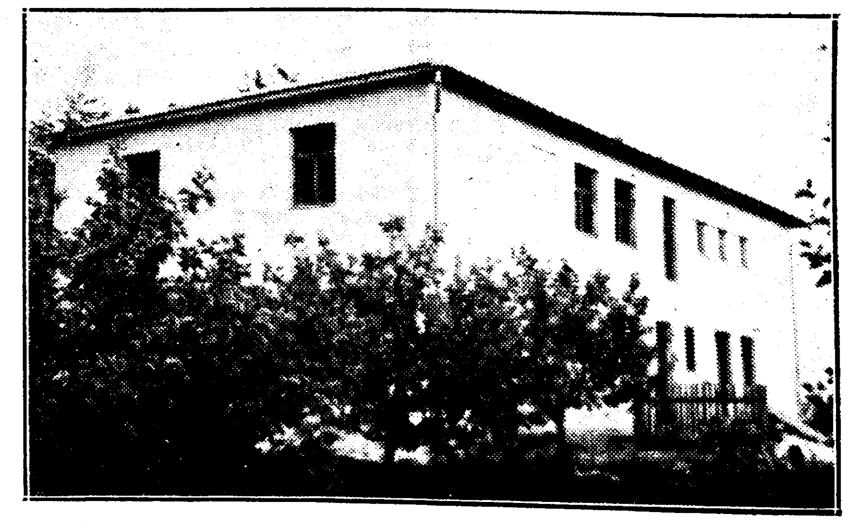

Tuleval laupäeval õnnistatakse Vajangu uus vallamaja, mille järele vallavalitsus kolib senisest „maapaost" — rahvamajast — uude majja üle.

Vajangu vallamaja ehitustöödega alustati käesoleva aasta kevadel. Maja ehitati vana vallamaja müüridele. Vanast „raatusest", mis oli ühekordne kiviehitus, jäid järele vaid välismüürid, kuna kõik sisemised seinad lammutati ja ehitati uue kava järele. Majale ehitati teine täiskord peale ja sellega sirgus Vajangu vallamaja kogu Järvamaa suuremaks ja nägusamaks vallamajaks. Maja teisel korral asuvad eluruumid ja arhiiv, alumisel korral koosolekutesaal ja teised vallavalitsuse toad.

Pildil: Vajangu vastvalminud vallamaja.

Thom

Sepapoisist kuulsa

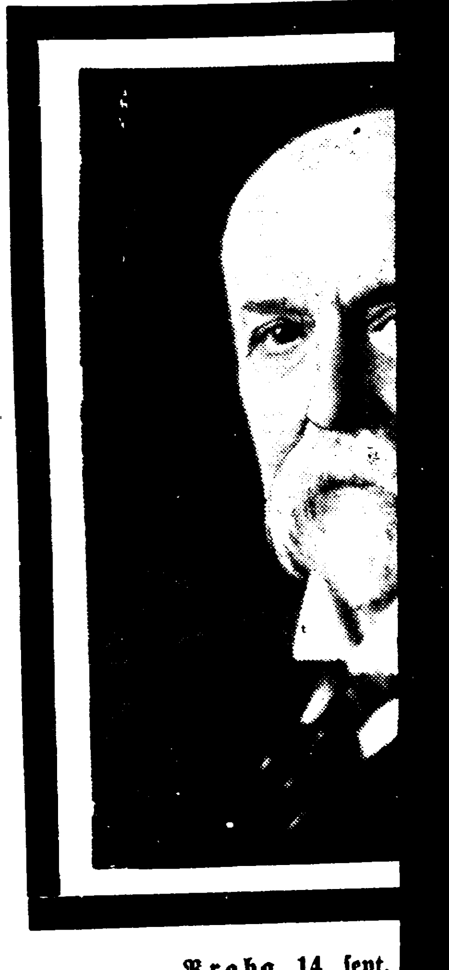

Praha, 14. ſept.
(ETA). Preſident Maſaryk ſuri t
na hommikul kell 3.29 Lany loſ
88. eluaastas.

Maſaryki ſurimoodi juures wiibiſid k
tema perekonna liikmed, wabariigi preſide
Beneſh ja peaminister Hodza. Hodza jõi
päraſt kaastundmuſe awaldamiſt tagaſi P
haſſe. Preſident Beneſh jäi weel Lany lo
Maſaryki ſurma konstateerimiſe te
awaldati kell 4.40. Kohe päraſt wabasta
preſidendi ſurma teadaſaamiſt ilmuſid
meſed mustad lipud Praha majadele.
tide bülletäänis Maſaryki wiimaste mom
tide kohta öeldakſe, et hingamine lõ
kell 3.27 ja ſüdametegewus kell 3.29.
konnaliikmed ſuudleſid ſuurt ſurnut k
ja laubale, preſident Beneſh laubale.
minister Hodza kummardus ſügawalt.
tar Alice kutſus perekonna arsti dr. M
neri ſulgema ſurnul ſilmad.

Tſhehhoſlowakkia looja Thomas G
gue Maſaryk lamab raudwoodil Lany
ſis. Toa ſeinad on täieſti paljad, gra
rideta ja maalideta. Metalliſt öölaual,
gu neid on hoſpidalites, põleb kolm
nalt. Surnu ümber ſeiſawad nuttes w
preſidendi poeg Jan, tütred, lapſela
kadunu wana ſõber Eduard Beneſh,
minister Hodza ja kolm arsti. Nüü
walgus langeb ſuure ſurnu näole.

Preſident Thomas Maſaryk ſünd
märtſil 1850. aastal Hodoninis kal
Joſef Maſaryk'i pojana. Noor Th
pandi algul ſakſa algkooli, kuid et ſa
hetas ſageli kohti, wahetas ka Thomas
ning lõpuks ſatub ta tſhehhi külak
maſeſt pidi ſaama õpetaja ja ſelleks
ta kaheklaſſiliſſe kloostri alam-real
16-aastaſena lõpetab ta kooli ja tööt
kuud õpetaja abiliſena. Wanemad
wad ta aga peagi Wiini õppima l
paks. Mehaaniliſele tööle [illegible]
wastu pidada kolm nädalat ja [illegible]
wanemate juure.

Nüüd pannakſe ta tööle küla ſepa

Ta endine koolioõpetaja, kes Thoma
deid koolis oli tähele pannud, [illegible]
nematele ſaata tema ſia juure prakti
na lapſi õpetama ja kirikuſſe orelit
ma. Thomas lähebki Cejkowici, õpetab
mängib kirikus orelit ja laulab la
talitustel ladinakeelſeid laule. [illegible]
ſiiſuſt aru ſaada, hakkab ta [illegible]
ma ladina keelt. Õpetaja abi[illegible]
nud Thomas Maſaryk kauaks. [illegible]
ſiſſeastumiſeekſami gümnaaſiumi.
wanemad ta 1865. a. Brnoſſe gümna
Ta oli wirk õpilane, kuid

pidi gümnaaſiumiſt lahkuma oma
meſe nooruſearmastuſe romaani p

Brnos oli ta ka [illegible]
Monnier' poja õpetajaks [illegible]
direktor määrati ametiſſe [illegible]
kaaſa ka Maſaryk'i. Seal pääſes
nier' abil akadeemiliſſe gümnaaſiu
oli Wiini parema ſeltskonna laste
tuiks. 4. juulil 1872. a. [illegible]
küpſuſeekſami ja aſus ſelle järele
õppima klaſſikaliſt filoloogiat.
ſemestri lõpul eſitab Maſaryk wä
doktori kraadi ſaamiſeks wäitekirja

26-aastaſe noormehena promo
takſe ta mõtteteaduſe doktori

Maſaryk tahtis ſaada õpetajaks, ku
warakult hakkas tundma ka huwi
wastu. Ta poliitiliſed eſinemiſed
tähelepanu ja kui Praha Karl Fe
ülikool jagati kaheks iſeſeiswaks
Tſhehhi ülikooliks, kutſuti Thoma
ryk ka ſelle uue ülikooli erakorrali
feſſoriks. Umbes 30-aastaſena oli
Maſaryk juba tuntud tead[illegible]
awaldanud rea põhiwanemaid te

ale alusele.

äiendawale protokollile.

pinguoſaliſeſt maaſt ſiſſe weetud, ükſteiſele ſedawõrd aegſasti, et teate ſaajal jääb wõimalus hiljemalt 10 päewa jooksul, kui ſelleks on põhjuſt, märkuſte tegemiſeks kawatſuste ſuhtes. Kumbki walitſus kohuſtub kõige tõſiſemalt kaaluma ſel kombel eſitatud märkuſi.

Käesolew protokoll on jõus niiſama kaua kui Eesti ja Soome wahel 11. aprillil 1931. a. ſõlmitud kaubandus- ja laewandusleping.

ahel piiramisele.

kõige intenſiiwſemalt arendada oma majanduslikku läbikäimiſt teiſte riikidega.

Mõlemale on praegu ja ka tulewikus teiſed turud tähtſamad, miſtõttu mõlema maa huwides on intenſiiwſelt arendada kaubanduslikku läbikäimiſt teiſte riikidega. Kui juſt Eesti ja Soome on omawahel ſõlminud kokkuleppe, mille ſihiks on eriti waſtaſtikuſt majanduslikku koostööd tihendada, ſiis on ſeda tehtud 1) kaalutluſteſt, millele juba eelpool tähendatud, ja 2) eriliſeſt geopoliitiliſeſt aſendiſt, mida Eesti ja Soome waſtaſtikku omawad.

Eesti ja Soome täiendaw kokkulepe taotleb umbes ſamaſuguſeid eesmärke waſtaſtikuſe kaubawahetuſe edendamiſe alal nagu n. n.

Oslo riikide majandusliku koostöö konwentſioon,

mis hiljuti ſõlmiti rea põhjariikide wahel. Kuigi Eeſti-Soome kokkulepe ei näe otſekohe ette praegumakſwate kaubandustõkete pehmendamiſt, on ſelle kokkuleppe ſihiks ſiiski uute kaubanduslikkude kitſenduſte tekkimiſe tõkeſtamiſe teel aidata kaaſa wabamaks kaubawahetuſeks mõlema maa wahel.

tt-turbavabriku algamas.

une juureweotee Pöörarabaſſe.

Uue brikettturbawabriku aaſtatoodang on nähtud ette 50.000 tonni. Turba walmiſtamiſeks kaſutatawat raba on eſialgſelt kuiwatatud 275 ha ulatuſes. Uues wabrikus tootmisprotſeſs on wiimaſe wõimaluſeni mehhaniſeeritud. Kewadeks ſaabuwate maſinate tarwitusele wõtmiſel kulub ettenähtud kwantumi turba ümbertöötamiſeks waid 160 inimeſe tööjõud, kuna praegu tarwituſel olewate ſeadmetega teiſtes kodumaa turbatööſtuſtes tuleks ſama hulga turba tootmiſeks rakendada tööle wähemalt 1600 tööliſt, ſ. o. kümme korda rohkem.

Pöörawere turbawabriku juure on nähtud ette ka elektrijõujaam, mis elektrifitſeerimiſe kawade kohaſelt peaks hakkama edaſpidi

wooluga waruſtama ümbruskonda ja ka Pärnu linna.

Kuigi jõujaamahoone täies ulatuſes wälja ehitatakſe, on eſialgu otſuſtatud ſinna monteerida ainult ſee oſa maſinaid, mis läheb waja kohapealſe woolutarwituſe katmiſeks. Edaſpidi tarwiduſe ja elektrifitſeerimiſe kawade teoſtamiſe järgi laiendatakſe jõujaama wõimſuſt.

ujulikum vallamaja.

SEPTEMBRIL.

uus vallamaja, mille järele valla-
majast — uude majja üle.
i käesoleva aasta kevadel. Maja ehi-
tusest", mis oli ühekordne kiviehi-
sisemised seinad lammutati ja ehi-
äiskord peale ja sellega sirgus Va-
s ja nägusamaks vallamajaks. Maja
umisel korral koosolekutesaal ja tei-

Thomas Masaryk †

Sepapoisist kuulsaks teadusmeheks ja vabariigi presidendiks.

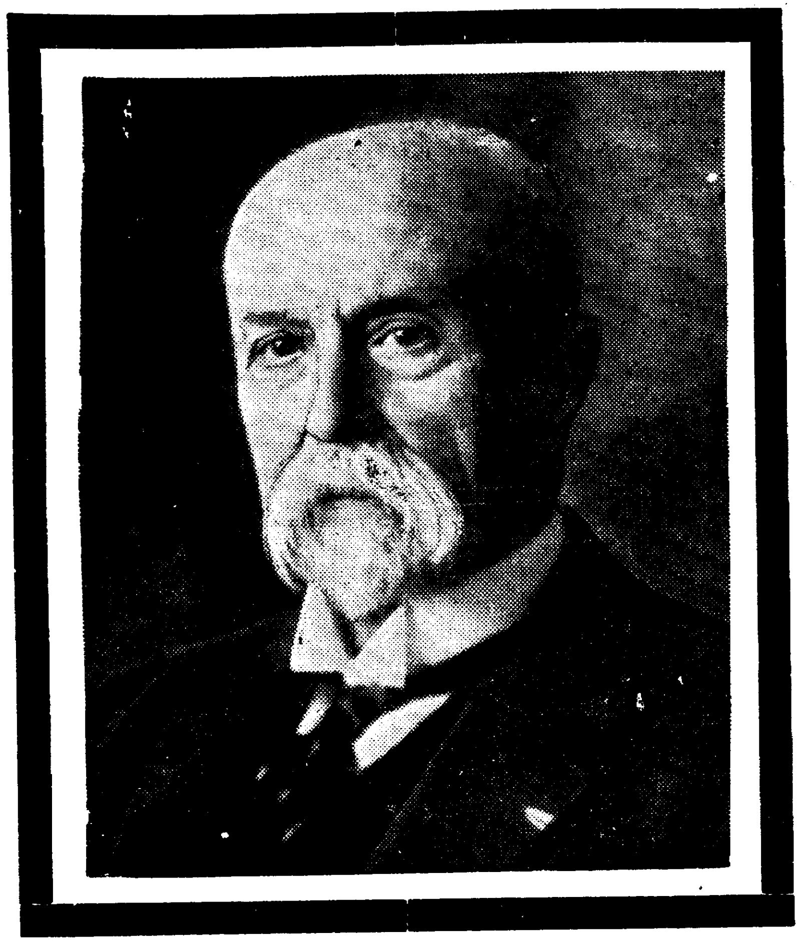

Praha, 14. ſept. (ETA). Preſident Maſaryk ſuri täna hommikul kell 3.29 Lany loſſis 88. eluaaſtas.

Maſaryki ſuriwoodi juures wiibiſid kõik tema perekonna liikmed, wabariigi preſident Beneſh ja peaminiſter Hodza. Hodza ſõitis päraſt kaaſtundmuſe awaldamiſt tagaſi Prahaſſe. Preſident Beneſh jäi weel Lany loſſi.

Maſaryki ſurma konſtateerimiſe teade awaldati kell 4.40. Kohe päraſt wabaſtajapreſidendi ſurma teadaſaamiſt ilmuſid eſimeſed muſtad lipud Praha majadele. Arſtide bülletäänis Maſaryki wiimaſte momentide kohta öeldakſe, et hingamine lõppes kell 3.27 ja ſüdametegewus kell 3.29. Perekonnaliikmed ſuudleſid ſuurt ſurnut käele ja laubale, preſident Beneſh laubale. Peaminiſter Hodza kummardus ſügawalt. Tütar Alice kutſus perekonna arſti dr. Maizneri ſulgema ſurnul ſilmad.

Tſhehhoſlowakkia looja Thomas Garrigue Maſaryk lamab raudwoodil Lany loſſis. Toa ſeinad on täieſti paljad, grawüürideta ja maalideta. Metalliſt öölaual, nagu neid on hoſpidalites, põleb kolm küünalt. Surnu ümber ſeiſawad nuttes wana preſidendi poeg Jan, tütred, lapſelapſed, kadunu wana ſõber Eduard Beneſh, peaminiſter Hodza ja kolm arſti. Küünlate walgus langeb ſuure ſurnu näole.

Preſident Thomas Maſaryk ſündis 7. märtſil 1850. aaſtal Hodoninis kallipoiſi Joſef Maſaryk'i pojana. Noor Thomas pandi algul ſakſa algkooli, kuid et iſa wahetas ſageli kohti, wahetas ka Thomas koole ning lõpuks ſatub ta tſhehhi külakooli. Thomaſeſt pidi ſaama õpetaja ja ſelleks pandi ta kaheklaſſiliſſe klooſtri alam-reaalkooli. 16-aaſtaſena lõpetab ta kooli ja töötab paar kuud õpetaja abiliſena. Wanemad ſaadawad ta aga peagi Wiini õppima lukuſepaks. Mehaaniliſele tööle ſuutis ta aga waſtu pidada kolm nädalat ja ſiis põgenes wanemate juure.

Nüüd pannakſe ta tööle küla ſepa juure.

Ta endine kooliõpetaja, kes Thomaſe andeid koolis oli tähele pannud, ſoowitab wanematele ſaata tema iſa juure praktikandina lapſi õpetama ja kirikuſſe orelit mängima. Thomas lähebki Ceikowici, õpetab lapſi, mängib kirikus orelit ja laulab laulatuſtalituſtel ladinakeelſeid laule. Et laulude ſiiſuſt aru ſaada, hakkab ta omal käel õppima ladina keelt. Õpetaja abiliſeks ei jäänud Thomas Maſaryk kauaks. Sooritades ſiſſeaſtumiſeekſami gümnaaſiumi, läkitaſid wanemad ta 1865. a. Brnoſſe gümnaaſiumi. Ta oli wirk õpilane, kuid

pidi gümnaaſiumiſt lahkuma oma eſimeſe nooruſearmaſtuſe romaani päraſt.

Brnos oli ta ka ſealſe politſeidirektori La Monnier' poja õpetajaks ja kui politſeidirektor määrati ametiſſe Wiini, wõttis ta kaaſa ka Maſaryk'i. Seal pääſis ta Le Monnier' abil akadeemiliſſe gümnaaſiumi, mis oli Wiini parema ſeltskonna laſte õppeaſutuſeks. 4. juulil 1872. a. ſooritas Maſaryk küpſuſeekſami ja aſus ſelle järele Wiini õppima klaſſikaliſt filoloogiat. Seitſmenda ſemeſtri lõpul eſitab Maſaryk mõtteteaduſe doktori kraadi ſaamiſeks wäitekirja ja

26-aaſtaſe noormehena promoweeritakſe ta mõtteteaduſe doktoriks.

Maſaryk tahtis ſaada õpetlaſeks, kuid juba warakult hakkas tundma ka huwi poliitika waſtu. Ta poliitiliſed eſinemiſed äratasid tähelepanu ja kui Praha Karl Ferdinandi ülikool jagati kaheks iſeſeiswaks Sakſa ja Tſhehhi ülikooliks, kutſuti Thomas Maſaryk ka ſelle uue ülikooli erakorraliſeks profeſſoriks. Umbes 30-aaſtaſena oli Thomas Maſaryk juba tuntud teaduſemees ning awaldanud rea põhiwanewaid teoſeid. Ta ſilmapaiſtwamaks tööks oli tol ajal „Der Selbſtmord", milles ta ingliſe ja prantſuſe poſitiwiſmi püüdis ſiduda müſtiliſe religioonſuſega wõideldes materialiſtliku ajalookäſituſe waſtu ja rõhutas ideede ning waimſe elu tähtſuſt. Päraſt ülikooli lõpetamiſt aſus Maſaryk Leipzigiſſe, kus tutwub ameeriklanna Charlotte Cauriegue'iga ja abiellub hiljem Ameerikas. Pöördudes tagaſi Ameerikaſt, aſus ta elama Wiini, töötades Wiini ülikooli juures dotſendina. 1882. a. ſiirdus ta Prahaſſe Tſhehhi ülikooli juure. Siin

algas ta teadusliku töö kõrwal oma poliitiliſt tegewuſt.

Ta kirjutab artikleid ajalehtedes päewapoliitiliſte küſimuſte üle, ja wõtab elawalt oſa ſeltskondlikuſt eluſt. 19. ſajandi lõpul külaſtab ta Wenemaad ja käib ſeal ka 1910. aaſtal ning ſelle reiſi tulemuſena awaldab raamatu „Rußland und Europa". Tundes ſuurt huwi Tſhehhi rahwuspoliitiliſte küſimuſte waſtu, liitus Thomas Maſaryk noor-tſhehhide erakonnaga ja waliti partei eſindajana 1891. a. parlamenti. Oma kõnedega parlamendis äratab ta laiemates tſhehhi ringides ſuurt tähelepanu ning peagi walitakſe ta Böömi maapäewa ſaadikuks, ſaades 457 antud hääleſt 449. 1893. a. eſineb Maſaryk Auſtria parlamendis oma eſimeſe kaugemaulatusliku tähtſuſega poliitiliſe kõnega, milles tähendas, et

6-miljoniline rahwas, kes muutub teadlikuks oma jõuſt ja wäärtuſeſt, ei talu ſeda, et ta hoolitſemiſe all ſeiſab.

Wähe aega hiljem eſineb ta ka wälispoliitiliſe kõnega, kus aſtub wälja Auſtria kaitſeks ja nõuab üheõiguslikkuſt tſhehhidele, kes arwult ületawad madjarid. Ta eſineb Wiini parlamendis ka teiſte Auſtria wõõrrahwaſte kaitſjana, nõudes ſerblaſtele ja kroaatidele rahwuſe alalhoidmiſt. 1893. a. tekib Maſaryk'i ja noor-tſhehhi partei wahel lõhe, ta loobub oma mandaadiſt ja aſutab 1899. a. uue erakonna ja ta walitakſe teiſt korda Auſtria parlamendi ſaadikuks, kelleks jääb kuni põgenemiſeni wälismaale. Wabanedes 1893. a. rahwaſaadiku kohuſtuſteſt Maſaryk pühendub teaduslikule tegewuſele Praha ülikoolis ja hakkas toimetama ajakirja „Meie Aeg". See aegjärk oli Maſaryk'i poliitiliſe maailmawaate kujunemiſe aegjärguks ja neid ideid, mis ta hiljem teoſtas riigimehena, arendas ta juba tol ajal oma ajakirjas. 1902. a. wiibis Maſaryk Ameerikas, kus eſines loengute ſeeriaga, kõneldes Tſhehhi ja wäikerahwaſte probleemide üle. Pöördes tagaſi, jatkas ta nii oma poliitiliſt kui ka teaduslikku tegewuſt weelgi ſuurema intenſiiwſuſega. Tema autoriteet tſhehhide keſkel on tunduwalt tõusnud ja käesolewa ſajandi algul

on ta kujunenud tſhehhide poliitiliſte püüete hingeks.

Auſtria parlamendis jatkab ta ägedat wõitluſt tſhehhi rahwa õiguſte eeſt. Ta hakkab juba uniſtama Tſhehhi iſeſeiswuſeſt. Maailmaſõja lahtipuhkemiſel küpſes iſeſeiswuſe mõte weelgi ja koos oma lähemate ſõpradega algas ta tööd iſeſeiswuſe ſaawutamiſeks. Maailmaſõja ajal Maſaryk külaſtas mitmel korral wälismaid, uurides meeleoluſid ja 1915. aaſtal aſus ta Genfi, kus

algab propagandat iſeſeiswuſe kaſuks.

Maſaryk aſtus ühenduſſe kõigi liitriikide juhtiwate riigimeeſtega, ſelgitades olukorda Auſtrias ja nõutades abi tſhehhide iſeſeiswuſe wõitluſes. Tema algatuſel hakati korraldama ka Weneſſe ſõjawangi langenud tſhehhideſt tſhehhi legioone ning korraldati ka tſhehhide põgenemiſt Auſtriaſt Wenemaale. Wene rewolutſiooniga wariſeſid kokku ka tſhehhide kawatſuſed Wene kaudu kätte wõidelda oma iſeſeiswuſt. Maſaryk iſe wiibis rewolutſiooni ajal Wenemaal ja ſõitis ſealt edaſi Ameerikaſſe, kus tal

õnneſtus ſaada preſident Wilſonilt nõuſolekut Tſhehhoſlowakkia iſeſeiswuſe tunnuſtamiſeks.

1918. a. waliti Maſaryk Tſhehhoſlowakkia eſimeſeks preſidendiks, milliſel kohal ta püſis kuni 1935. a-ni, millal lahkus wabatahtlikult oma kõrge wanuſe tõttu. Nooreſt külaſepa õpilaſeſt oli aaſtate jooksul tõusnud üks Euroopa ſilmapaiſtwamaid riigimehi, kelle mõju ulatus kaugele üle Tſhehhi piiride.

„Eling" hukkus tormis

Kahemastiline kaljas häwis Naiſſaare all kiwide otſas.

Naiſſaare, 14. ſept.

Eile ööſel kella 4 ajal paiskas tormine meri Naiſſaare Lõuna külaſt weidi ida ſuunas randa kiwide otſa 2-maſtiliſe kaljaſe „Eling", mille koduſadamaks on Mahu rand. Kaljas purunes ning ſelle kapten ja kaks madruſt pääſteti ühe piiriwalwuri ja ühe eraiſiku poolt.

„Eling" oli Hiiumaalt küttepuulaadungiga teel Tallinna. Jõudes ulgumerele, ſattus laew tormi kätte, mis puruſtas purjed ja tüüriſeadeldiſe. Päraſt pikemat wintſutamiſt tormiſel merel paiskaſid lained purjeka esmaspäewa ööſel Naiſſaare Lõuna küla randa, kus ſee waſtu kiwe purunes.

Waatamata hädaohule, mis neid waritſes, jäid kapten Johannes Matti, tema poeg madrus Fromhold Matti ja madrus Auguſt Edel (Ebel) kuni hommiku koiduni wrakile. Ilma walgeksminemiſel märkaſid merehädaliſi Naiſſaare kordoni piiriwalwurid. Et ſuure lainetuſe tõttu oli raske minna merele, ſiis lepiti omawahel kokku laewa meeskonna pääſtmiſeks köie abil, mis ka õnneſtus. Merehädaliſed, kaſutades neil laewas olewat tühja waati, ſiduſid köie ühe otſa waadi külge ja wiskaſid ſiis waadi merre. Warsti kandſid lained waadi randa, kus ſelleſt kinni haaras üks piiriwalwureid ja talle appi tõtanud eraiſik. Nüüd ſiduſid hukkunud laewal wiibiwad meremehed köie teiſe otſa omale ümber keha ning weeti ſiis piiriwalwuri ja eraiſiku poolt läbi lainete randa, kuſt nad loodawad õige warsti Tallinna ſõita.

Kaljas „Eling", mille põhi ja oſaliſelt ka kere on purunenud, jääb arwatawaſti ſinnapaika. Oſa laadungiſt on laineteſt merre uhutud, oſa on weel laewa ſiſemuſes.

*

Samal ööſel paiſati tormiſt Wormſi ſaare juures randa mootorpurjek „Aſta", milline oli tühjalt teel Saaremaale. Laew on ſaanud tormis kannatada. Laewa meeskond eesotſas kapten Jaan Riiſiga jäi eſialgu laewale. „Aſta" on 13,04 netto- ja 19,27 bruttotonni mahutuſega.

Jaapani põlewkiwi Kohtlaſſe.

Mõni aeg tagaſi peatuſid Kohtla-Järwel mõningad Jaapani profeſſorid ja inſenerid. Nagu nüüd ſelgub, olewat Jaapanis leitud meie põlewkiwile ſarnanewaid maakihte ning nüüd ſaadetakſe nende lademete proowid Kohtla-Järwle, kus tehakſe kindlaks jaapanlaſte põlewkiwi õliſiſaldus ning -wäärtus. Eſimeſte proowiſaadetiſte ſaabumiſt Kohtla-Järwele on oodata õige pea.

Elevus klassiloterii ümber.

Piletite müük areneb edukalt.

5. klaſſiloterii piletite müük ſünnib ſamaſuguſe eduga nagu on realiſeeritud kõik eelmiſed klaſſiloterii tiraazhid. Paljudes müügikohtades on piletid juba läbi müüdud. Kõige ſuuremas müügikohas, Tallinna peapoſtkontoris, lõppeſid piletid otſa juba nädalapäewade eeſt.

Keſkmüügikohas jatkub pileteid waid paariks päewaks.

Riigi-trükikojal kui klaſſiloterii teoſtajal ei ole enam piletite tagawaraſid. Seetõttu ei ſuudeta eſialgu waruſtada liſapiletitega neid müügikohti, kus piletid läbi müüdud.

Et rahuldada hädaliſemaid nõudmiſi piletitele, nõudis riigi-trükikoda müügikohtadelt nende piletite tagaſiſaatmiſt, mida ei loodeta ära müüa. Kuid tagaſi ei ſaadud enam ühtki piletit. Nüüd on müügikohtadele tehtud korraldus kõik ülejäänud piletid ſaata tagaſi 21 ſeptembriks. Tõenäoliſelt peaks mõneſt müügikohaſt wähemal määral pileteid tagaſi tulema, milleſt ſiis ſaadakſe rahuldada hädaliſemaid mängidaſoowijaid.

Wabad piletid tulewad müügile Tallinna peapoſtkontoris ja keſkmüügikohas

kui ſuuremates müügikeskuſtes. Neis müügikohtades wabad piletid on müügil kuni 28. ſeptembri õhtuni. Õige mitmes müügikohas, eriti maal, on inimeſed piletite eeſt raha ſiſſe makſnud, kuid pileteid ei ole jatkunud. Päraſt 21. ſeptembrit püütakſe neile muretſeda pileteid. Samuti loodetakſe weel mõned päewad täita poſti kaudu ſaadud tellimiſed piletitele.

*

5. klaſſiloteriil 1. klaſſi looſimine toimub teatawaſti 29. ja 30. ſeptembril.

Wõitude koguſumma 1. klaſſi looſimiſel ulatub 94.000 kroonile.

Piletinumbrid ja wõiduſedelid aſetatakſe looſirattaſſe neljapäewal kl. 11 e. l. See toiming ſünnib majandusminiſtriſt määratud erikomiſjoni juureſolekul, milleſt wõtab oſa ka riigikontrolli ja politſei eſindaja. Looſirattad jääwad looſimispäewani pitſeeritult riigi-trükikoja walwe alla.

*

Mängijate keſkel on laialdaſelt lewinud arwamine, nagu omaks piletinumbri kinnipaneja juba mingi juriidiliſe õiguſe piletile. See arwamine on täieſti ekslik. Piletinumbri kinnipanemiſe wõimalus on klaſſiloterii teoſtaja waſtutuſel mängijatele.

Juriidiliſe omamiſeõiguſe piletile

mängija ſaab ikkagi alles ſiis, kui pilet on tema poolt oſtetud wälja. Seetõttu on ka ilma aluſeta igaſuguſed nõudmiſed, mis eſitatakſe ſel puhul, kui kinnipandud pilet on ekſikombel müüdud mõnele teiſele oſtjale. Suures müügikohas wõib ſeeſuguſeid ekſituſi ette tulla. Selle waſtu on ainuke abinõu kinnipandud pilet wõimalikult warakult wälja lunaſtada.

Tööstuspalee projektid.

Rooſikrantſi tänawa nurgale püſtitatawa hoone kawandite näitus.

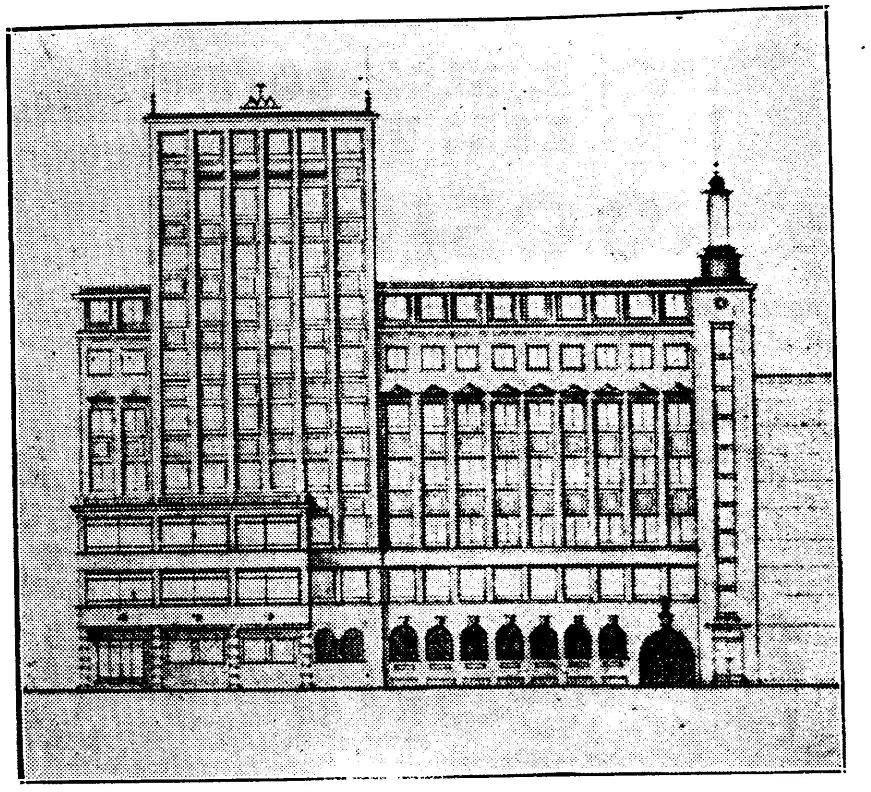

ÜKS TÖÖSTUSPALEE PROJEKTIDEST — ESIMENE PILVELÕHKUJA TALLINNAS

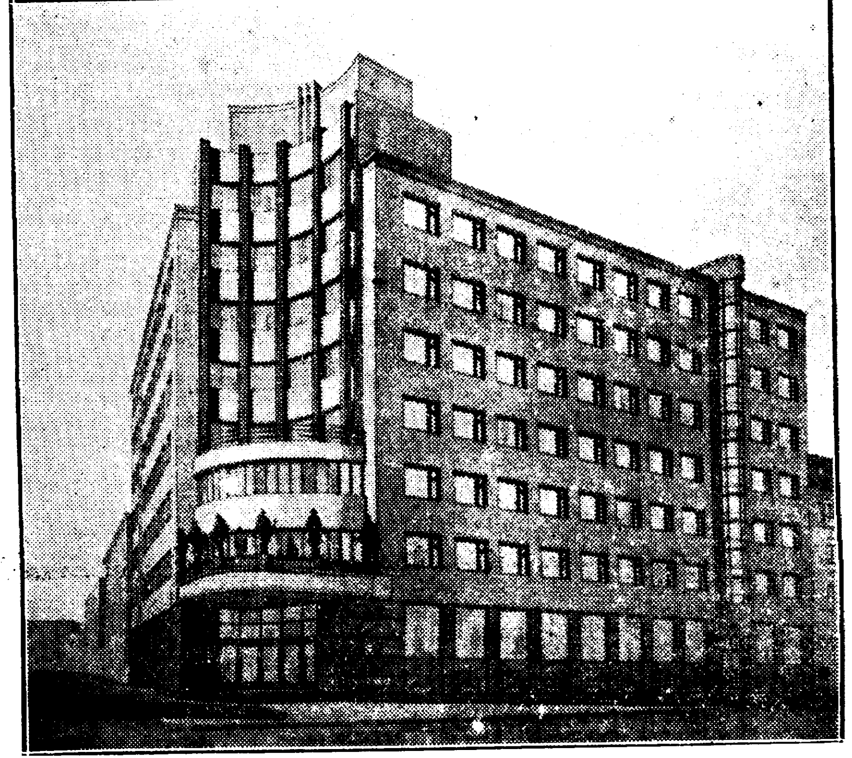

NII NÄEB ÜKS ARHITEKT ROOSIKRANTSI TÄNAVA NURKA TULEVIKUS.

Täna awati inſeneridekoja ruumides Wene t. 30 hiljuti lõppenud riiklikkude tööſtuſte maja projektide wõiſtluſtele ſaadetud tööde näitus. Üldſe oli wõiſtluſele ſaadetud ja on näituſel eſitatud 24 projekti. Mitmeſuguſtel põhjuſtel, peamiſelt aga linna ehitusmääruſtele mittewaſtawuſe tõttu ei tulnud lähemalt järelewaatamiſele 17 projekti. Kuid ka ülejäänuis ei leidnud zhürii ühtki auhinnawääriliſt. Lõpuks otſuſtati ſiiski oſta eſitatud tööde ſt neli projekti, mis näituſel on paigutatud wälja märguſõnade „AS TAM", „Kolmnurk", „Induſtria" ja „I-TAM-I" all.

*

Kuna tööſtuspalee, nagu juba nimetatakſe ehitada kawatſetawat hoonet, projektide wõiſtluſe puhul olid auhinnad wõrdlemiſi rikkalikud — koguſummas 4500 krooni — oleks wõinud arwata, et ſelleks puhuks meie arhitektid eſitawad parema oſa oma wõimeteſt. Pealegi wõis arwata, et arhitektide auahnuſt piitſutab ka wõimalus wiia enam-wähem lõpule Wabaduswäljaku ühe külje kujundamine. Kuid nüüd näituſt waadeldes wõib zhüriiga täieſti ühiſelt tõendada, et ſee lootus pole täitunud.

Wõiſtluſe korraldajate ſoow on olnud ſaada Rooſikrantſi tänawa nurgale EKA maja waſtu hoonet, mis kuidagiwiiſi ka peegeldaks meie tööſtuſte wõimſuſt, kuid ſee külg peegeldub waid wäheſteſt projektideſt. Enamus wõiſtlejaiſt on näinud ränka waewa ſellega, kuidas wiia tööſtuspaleed kooskõlaſſe kõrwalaſetſewa EKA majaga. Wiimane on muidugi ju ſoowitaw, kuid mitme projekti juures on tööſtuspalee kujunenud miskiks EKA maja kõrwalhooneks. Oſa projektide koostajaid on unuſtanud ka ära, et hoonele ei waadata mitte kuſagilt kitſalt tänawalt, waid awaralt Wabaduswäljakult. Nii märguſõna „Terawnurk" all eſitatud projekt.

Meie wõiſtluſtel eſinenud arhitektidele on wiimaſel ajal ſaatuslikuks ſaanud wõiſtluſe nõueteſt, peamiſelt linna ehitusmääruſteſt mitte-kinnipidamine. Nii jäeti ſel põhjuſel alles hiljutiſel linnahaigla projektide wõiſtluſel hulk töid läbi waatamata ja nüüd jällegi 17 arhitekti pole küllaldaſelt ſüwenenud ehitusmääruſtesſe. Aſjaoſaliſele peaks juba küllalt teada olema, et kuigi nad ſel teel ſaawutawad mõne paremuſe, meie ſeniſte wõiſtlustraditſioonide järgi neid töid ſiiski ei auhinnata. Kui 14 arhitekti on teinud ühe ja ſama wea, mitte teades, kuhu wõib paigutada tulemüüri, ſiis on ſeeſuguſtele äparduſtele juba raske lahendust leida.

VABA MAA's
on huvitavat lugemist igalt alalt.

KLASSILOTERII TEADAANNE

RIIGI 5. KLASSILOTERII
I KLASSI VÕITUDE
LOOSIMINE

peetakse **29. ja 30. septembril** s. a. Tallinnas, Pikk t. 20, Kaubandus-Tööstuskoja saalis, algusega 29. septembril kell 8.30 ja 30. septembril kell 8.00.

Piletimüüjatel tuleb müümatajäänud piletid Riigi trükikojale ära saata kõige **hiljemalt 21. septembriks s. a.**

RIIGI RAHALISTE LOTERIIDE DIREKTOR.

Siseriigist

NARVAST.

Joaoru ſupelkoht ſüwendamiſel. Esmaspäewal tehti alguſt Narwa Joaoru ſupelkoha ſüwendamiſega bagermaſinaga. Süwendamiſega loodetakſe walmis ſaada umbes kahe kuu päraſt. Linnawalitſuſel on kawatſus ehitada Joaorgu ka riietumishoone.

SAAREMAALT.

Seiklusrikas lõbuſõit. Saaremaa meriſpordiſelts korraldas 12. ſtp. purjejahtidel ja mootorpaatidel wäljaſõidu Abruka ſaarele, milleſt wõttis oſa üle 100 kuresſaarlaſe. — Kuna õhtuks oli tõusnud tugew torm, oſutus tagaſiſõit wõimatuks. Lõbuſõiduſt oſawõtjad, kes tugewaſt wihmaſt läbimärgadena olid kogunenud ettenähtud ajaks jahtidele, wiidi hilisõhtul wäikeste ſõudepaatidega tagaſi ſaarele, kus nad olid ſunnitud otſima peawarju kohalikes taludes. Tagaſi ſaadi ſõita alles esmaspäewa hommikul. Märgades riietes ja tugewa tormi käes ſaid „lõbuſõitjad“, kelledeſt paljud olid tulnud wälja wäheſe riietuſega, tubliſti külmetada.

LÄÄNEMAALT.

Lihulasſe marjamahlade tehas. Lihula põllumeeste konwendi piirkonnas aſuwad aianduſe- ja meſinduſe-ringid on käesolewal ſügiſel koondunud ja aſutanud Lõuna-Läänemaa aianduſe- ja meſinduſe-ühiſuſe. Pühapäewal peeti wastaſutatud ühiſuſe peakoosolekut, kus otſustati Lihulasſe aſutada puuwilja- ja marjamahlade ümbertöötamiſe tehas.

Haapſalu mahutab 500 „odawat“ ſakslaſt. Haapſalu kuurordiwalitſus ſelgitab praegu, kui palju ſakſa ſuwitajaid-tööliſi, kes tulewal ſuwel tuuakſe Eestisſe „Kraft durch Freude“ wahetalituſel, Haapſalu wastu wõtta ſuudab. Kuna ſakslaſed tulekſid kolmes grupis, ſiis Haapſalu ſuudaks neid iga kord mahutada umbes 170 iſikut, mis kogu hooaja kohta teeb piſut üle 500 „odawa“ ſakslaſe. Huwituseta pole mainida, et Haapſalu ſakſikud panſionipidajad meeleldi wõtawad ſakslaste pakkumiſe wastu, kuigi need makſawad wõrdlemiſi wähe: 40 kr. iſikult 2 nädala eeſt.

Wälk tuli korſtna kaudu tuppa. Esmaspäewa õhtul kella 8 ajal lõi hiline wälk Ajuküla wallas Ajuküla aſunduſes Aliide Rannale kuuluwa Talli talu elumajja ſisſe korſtna kaudu, tungides leiwaküpſetamiſeahju kaudu, mida perenaine parajasti küttis, tuppa, ſüüdates põlema tapeedid. Kohalerutanud pererahwal õnnestus tuld kustutada koduste abinõudega.

VALGAMAALT

Õunapuu ja kartul õitſewad kõrwuti. Tänawu wihmane ja ſoe ilmastik wõimaldab looduſes näha harwa juhtuwaid ja imelikke kõrwalhüppeid. Nii on praegu Tartumaal Uderna wallas Käki talu aias õiechtes mitu noort õunapuud, nendeſt üks aga hämmastab otſe kewadiſe õiterohkuſega. Piſut edaſi, Palupera walla piirides, wõib aga hiliſt kartulipõldu õitſemas näha.

JÄRVAMAALT.

Paide linnawolikogu jättis rahuldamata „Draamaſtuudio“ palwe ringreiſietenduste lõbustusmakſuſt wabastamiſes. Suuremaid ſõnawõtte oli H. Dawidi pärandustombule Tallinna tän. nr. 1 aſuwa kõrwalhoone remontimiſeks loaandmiſe päraſt. Tähendatud krunt arwati linna haljaswöösſe, mille tõttu ſellel aſuwad hooned lähewad lammutamiſele. Kõrwalhoone lammutamiſeks oli määratud juba tähtaeg, kuna hoone on kaelakukkumiſel. Hoone lammutamiſe aſemel aſuti aga ſellele remonti tegema, mispäraſt linnawalitſus katkestas politſei kaudu tööd. Linnawolikogu leidis ſiiski wõimalikuks lubada kõrwalhoonele remonti teha. Koosoleku lõpul teatas linnapea, et linnale on wõimaldatud end. toitluslaenu taſuda 10 aasta jooksul. Ka on majandusministeerium wõtnud riigi liſaeelarwesſe 16.000 kr. Paide algkoolimaja ehituslaenu oſaliſeks taſumiſeks riigi arwel. Samuti on otſustatud ehituslaenu wiiwitusprotſentide kustutamine wõla lõplikul taſumiſel.

Löödi lõualuu puruks. Kulſema wallas Kaaruka külas elutſewal 29-aastaſel Jaan Lapakas'el tekkinud J. Schmiedemanni talus koduõlut juues tüli Auguſt Tabaniga. Kojuteel tunginud temale A. Tabani kaaslaſega kallale. Haiglas ſelgus, et Lapakas'el on lõualuu purunenud kaikalöögiſt. A. Tabani paigutati eile wanglasſe.

VILJANDIST.

Kreisſaag purustas tööliſe käe. Eile keſkpäewal Heinz Ungern-Sternbergi autoparanduſetöökojas tööliſe Tõnis Johanſoni, 60 a. wana, waſak käſi jäi kreisſae ette ja tal lõigati maha üks ſõrmelüli ning wigastati teiſi ſõrmi.

Laagritöölistel tööſeiſak. Wiljandi walmisriiete kaupmehed ei tõſtnud oma laagritöölistele ſoowitud määral töötaſu. Sellepäraſt ſeiſab nüüd töötegemine walmisriieteäridesſe. Kaupmeeste wäidetel olewat neil laod täis ja nad olewat ſuutelised wastu panema tööliste nõudmiſele kas wõi jõuludeni.

VALGAST.

Aumärke tuletõrjujaile anti aastapäewapidustuste puhul — hoolſusmärke 21, teenistuswanuſe märke 34 ja kiituskirju 11, peale ſelle Läti tuletõrje hoolſusmärgid 5 tuletõrjujale.

TARTUMAALT.

Elwa peatänaw asfalteeritakſe. Elwa liiklemiſe tuikſoon — Keſk tänaw, millel püſinud ühtejärge 30 aastat praegune munakiwiſillutis, ſaab warsti asfaltkatte. Tänawu teostatakſe tänawa ſihi wäljaajamine ja oſaliſelt mullatöid 5000 kr. ulatuſes.

HARJUMAALT.

Alawere wald ostab härrastemaja. Alawere wallawalitſuſel on kawatſuſel ostuteel omandada endiſt Alawere mõiſa härrastemaja, mis praegu on tuletõrjeühingu käes kaſutamiſel. Härrastemajja tahetakſe paigutada algkool.

Pärnumaal kakeldi rängalt.

Kaks ohwrit Kilingi-Nõmmelt. — Walitſeja abi haawas appi tõtates kogemata walitſeja abikaaſat

Kilingi-Nõmmelt toimetati Pärnu haiglasſe raske pealuuwigastuſega Juhan Liiw. Wiimane oli kaklema läinud Kilingi-Nõmme restorani ees, kus talle Karl Kaſe poolt lööbi

õllepudeliga hoop pähe,

mille järelduſel mehel pealuu mõranes.

Teine raske kaklus leidis aſet ſamuti Kilingi-Nõmmel. Mihhail Orawale tungis kallale 4 tundmata meeſt, kes Orawalt nõudſid raha ja wiina. Kui mees ſeda ei annud, lõid tundmatud inimeſed Orawat keppide ja kaigastega, mille järelduſel

Orawal murdus rangluu.

Peale ſelle riiſuti Orawal taskuſt 5 krooni raha. Haawatu pöördus abi ſaamiſeks kohaliku arsti poole, kes tunnistas wigastuſed raskeks.

Edaſi toimetati haiglasſe Pärnus Hawi tän. nr. 5 elutſew Karl Lemmik, kellel oli meelekohal noahaaw. Mees oli ſaanud lüüa Jannſeni tän. nr. 42 „Jahta“ restoranis. Lööja on ſeni teadmata.

Märatſemiſehoos ſalkkond purjus mehi tungis Sauga mõiſa, nõudes ſüüa-juua. Mehi rahustama tõttas mõiſawalitſeja abi Elmar Wäärſi. Ta laskis hoiatuſeks õhku ühe laſu. Õnnetuſeks aga

kuul tabas walitſeja abikaaſa Marie Mäe kätt,

kes ſeiſis ſündmuſe lähedal. M. Mäel kuul läbistas parema käe kolm ſõrme. Märatſejad põgeneſid ja on weel tabamata.

Pati walla Kiinoja talu peremees pidas maha

päris korraliku lahingu mustlastega,

kes olid tulnud tema karjamaale ja laagri üles löönud omawoliliſelt. Alles ſiis, kui peremees läks politſeilt abi otſima, rahuneſid mustlaſed ja paluſid alandlikult luba karjamaale jääda, millega ka peremees lõpuks nõustus.

„Surnu“ eestistas nime.

Wenemaalt opteerunu elas 1918. a. ſurnud tüdruku nime all.

Keeruline nimedelugu Rakwere perekonnaſeiſuametis.

Perekonnakirjade klaarimiſel ſelgus Rakwere perekonnaſeiſuametis keeruline nimede lugu. Jakob ja Liiſa Breemann tulid korraldama oma kirju ja tõendaſid, et nende tütar Waleriana on ſurnud 1918. a. Kuna abielupaari perekonnakirju ſeni peeti Järwamaal, pöördus Rakwere ametnik wastawalt Tapale algdokumentide ſaamiſeks. Wastus tõi üllatuſe: Breemannide tütar, kes wanemate ſeletuste järele pidi ammu ſurnud olema, oli alles möödunud aastal eestistanud oma nime Waleriana Breemanniſt Linda Talwikuks! Rakwereſt ſaadeti weelkord kirjad tagaſi kontrollimiſeks, ſeſt ſurnu ei ſaa ometi nime eestistada, kuid wastus oli endine. Jakob ja Liiſa Breemanni tütar Waleriana elab.

Warsti päraſt ſeda ilmus Linda Talwik, kes on Mäo lastekodus õpetajaks, iſiklikult Rakwere perekonnaſeiſuametisſe ja andis ſalapäraſele loole ſeletuſe. Tema elas wale nime all ning õigeks nimeks on tal koguni Eliſabeth Pirn, Reinu ja Ewa tütar, ſündinud 1902. aastal. Breemannide nime wõtnud ta häda ſunnil. 1923. aastal opteeruſid Breemannid Weneſt Eestisſe ning ületullatahtjate hulgas oli ka nende tuttaw Eliſabeth Pirn. Wiimaſel ei olnud iſikuttõendawaid dokumente ja ametiaſutuste poolt ei antud talle wälja ſõiduluba. Loa ſaamiſeks Breemannid wõtſid Pirni oma tütreks. Eestis kartnud Pirn tõe awaldamiſeſt tekkiwat ſekelduſi, milliſel põhjuſel waikiſid ka Breemannid.

Nüüd tulewad aga need ſekelduſed ikkagi, ſeſt tulewad tühistada nime eestistamiſe toimikud ja Pirnil tuleb wastuſt anda ka wale nime all elamiſe eeſt.

Ülikoolis hulk õppetoole täitmisele.

Rida uuſi aſutuſi algab tegewuſt. — Walmiſid mitmed uued hooned.

Täna, teiſipäewal, algas Tartu ülikoolis õppetöö piduliku immatrikulatſiooniga kell 12 ülikooli aulas. Päraſt terwituskõnet rektori poolt uuſile ſisſeastujaile rektor jagas neile wälja matriklid.

Homme algab tegelik õppetöö. Ühtlaſi algab uus elewus üliõpilasperes. Esimeſena on endid „organiſeerinud“ organiſeerumatud, kelle tutwumiskoosolek on homme kell 18.

Algawa tööaasta puhul jutustas rektor prof. J. Kõpp ajakirjanikele:

Uus tööaasta

töötab uuſi jõude juure tuua.

Uue testamendi õppetoolile on kinnitatud mag. theol. S. Aaslawa. Uſuteadusk. on weel wakantſed ſüstemaatiliſe ja wõrdlewa uſunditeaduſe õppetoolid. Mõlema täitmiſele on juba aſutud. Õigusteaduskonnas täidetakſe tſiwiilõiguſe ja -protſeſſi profesſuur. Ühistegewuſe profesſuur, mida peab ülal ühistegeline liit, jääb ka eelolewaks õppeaastaks püſima. Arstiteaduskonnas on täitmiſel kaks profesſuuri, kuna kohtuliku arstiteaduſe ſenine dotſent G. Rooks jatkab oma tööd juba ſama aine erakorraliſe profesſorina.

Filoſoofiateaduskonnas tuleb täitmiſele klasſikaliſe filoloogia profesſuur. Uuena algab ſes teadusk. tegewuſt Tſhehhi walitſuſe poolt ülalpeetaw tſhehhi keele ja tſiwiliſatſiooni lektoraat, kus lektoriks on kinnitatud dr. phil. L. Silberſtein. Läänemere-ſoome keelte profesſor J. Mägiste on eelolewaks aastaks tööſt wabastatud, kuna ta töötab wahetusprofesſorina Budapesti ülikoolis.

Loomaarstiteaduskonnas on walitud anat., embrüoloogia ja histoloogia profesſoriks dr. med. wet. E. Wau. Põllumajandusteadusk. tuleb täitmiſele pikemat aega wakantſena püſinud agraarpoliitika ja agraarühistegewuſe profesſuur.

Õigusteaduskond on ſaanud

juure rea ſeminare:

haldusteaduste, käitismajandusteaduſe, majanduspoliitika, raamatupidamiſe ja kirjawahetuſe ning majandusõiguſe ſeminarid. Aſutamiſel on rahwuswaheliste ſuhete instituut ja ühistegewuſe ſeminar. Põllumajandusteadusk. on aſutamiſel metſanduſe uurimisinstituut, mis oſalt ſeiſab otſeſelt põllutööministeeriumi teenistuſes. Sellel alal juba töötab mag. Koch, kes on nähtud ka instituudi juhatajaks. Loomaarstiteadusk. on aſutatud õpetatud ſepa koht, milliſele kohale on end. praegu ette walmistamas R. Säre. Arheoloogiakabineti juure on uuena aſutatud konſerwaatori koht.

Waheaja järele on käesolewaks õppeaastaks

jälle awatud kehaliſe kaswatuſe oſakond,

kuhu edaspidi toimub wastuwõtt iga 2 aasta tagant.

Eelolewal õppeaastal walmiwad ülikoolil ka

mitmed uued hooned.

4-kordne hoone ſilma-, kõrwa-, nina- ja kurguhaiguste kliinikule peab walmima 15. now., ſee hoone läheb makſma 119.049 kr. Walmimiſt ootab loomaarstiteadusk. uus haawakliinik, mida ehitab teedeministeerium ja mille ehitamiſel on

tekkinud ſuur üleminek eelarweſt.

Hoone pidi ſaama walmis 85.000 kr., ent nüüd ta läheb makſma wähemalt 165.000 kr. Farmaatſiaoſak. aſutiste uue ſuure hoone ehitamiſega Kasſitoomele alustatakſe kohe, kui wastawate eeltöödega on jõutud walmis.

Hädasti wajawad praegu weel uuſi hooneid waimuhaiguste- ja 1. haawakliinik ning mitmed teiſed aſutuſed.

Põhjasõjaaegne kalmistu?

Pärnus awastati wanaaegne matuſepaik.

Pärnus, Seedri tn. nr. 15, Hans Paaſi ehituskrundil ſattuſid töölised kaewamiſel mädanenud puutükkidele ja kõdunenud kontidele. Lähemal waatluſel ſelgus, et tegemiſt on inimluudega. Esialgu kaewati wälja wiie inimeſe luud. Nelja inimeſe luud aſuſid üksteiſe kõrwal reas — pead õhtu ja jalad hommiku ſuunas, — kuna wiienda omad olid weidi eemal eelmistele risti aſendis. Edaſikaewamiſel töölised ſattuſid uutele luukeredele, kuid neid oli juba raske eraldada. Ühe pealuu juureſt leiti ainſa eſemena 5 ſentimeetri pikkune krihwel. Huwitaw on märkida, et ükski ſurnu pole maetud puuſärgis, waid laudade wahele.

On kindlaks tehtud, et tähendatud paigas pole kunagi olnud kalmistut, kuna ſeal aſus lage mereäärne liiwane maa, mis tormide ajal kattus weega. Ka maju ſeal waremalt pole olnud, kuna wäljaspoole linnamüüre hoonete ehitamine oli tollal keelatud. Arwatakſe, et leitud inimluud on katkuohwrid aastaſt 1700—1709. Tabas ju kohutaw katk Pärnut Wene-Rootſi ſõja ajal 1700—1709. Peeter Suure wäed liikuſid Tartuſt Pärnu peale, kus aſuſid Rootſi wäeükſuſed. Wenelaſed liikuſid läbi maa ja tapſid armutult inimeſi. Samal ajal möllas maal katk. Laibad wiidud linnawalli taha mere ääre, ſ. o. praeguſe Seedri tänawa kohale.

Weskiliſe ſurm maanteel.

Hobune mattis peremehe koorma alla.

Esmaspäewal kello 4 paiku päraſt lõunat leiti Kolga wallas Kahala külas Narwa maantee ääres ümberpaiſatud wankri alt ſurnul: kohalik talupidaja Jakob Dalton, umbes 60 aastat wana. Talton oli ſama päewa hommikul ſõitnud Kahala weskile wilja jahwatama. Sealt tagaſiſõidul oli hobune teadmata milleſt kohkunud, lõhkuma hakanud ja wankri kiwiaia peale ümber paiſanud, mattes peremehe wankri ja raske wiljakoorma alla. Surm järgnes lämbumiſeſt.

Tööliswanemad wõtſid altkäemakſu.

Kiwiõlis ſelgus altkäemakſuwõtmine tööliswanemate peres. Mõni aeg tagaſi pandi kaewanduſes toime kiwiwagonettide wargus, milles ſüüdlastena awastati töölised Moroſow ja Peskowski, kes wallandati. Kaewurid pöördusid wabrikuwalitſuſe poole palwega, et nad wõetaks tööle tagaſi, mida lubati juhul, kui töölisnõukogu ſellega nõustub. Wabrikuwalitſuſele ſaabuski töölisnõukogu nimel kirjutatud kiri, milles oldi nõus tööliste edaſi tööle jätmiſega. Kiri kandis tööliswanemate Joh. Sibula ja Aug. Kalteri allkirju. Kirjaſt polnud aga aimugi tegelikul töölisnõuk., mille tööſt Sibul ja Kalter oma elukommete päraſt juba mõnda aega olid kõrwale jäetud. Kuna kaewurid ei ſoowinud töötada koos wagonettidekrattidega, eſines töölisnõukogu wabrikujuhatuſe ees palwega töölised wallandada ja weel ſamal päewal anti eelpoolnimetatud kahele tööliſele lõpuarwed.

Nüüd ſeletaſid wallandatud töölised, et Sibul ja Kalter lubanud nende wallandamiſeasja joone ajada 20 kr. eeſt, milleſt nemad juba olid ära makſnud 20 kr. pluſs 2 kr. asjaajamiſe kuluſid.

Tungiti Jõhwi alewiwalitſusſe.

Järjekordne murdwargus Jõhwi alewiwalitſuſes toimus laupäewa ööſel. Nimelt olid wargad murdnud ühel aknal ära luugi, mille kaudu nad pääſeſid alewiwalitſuſe ruumidesſe. Nähtawasti olid nad aga millestki ehmunud ja põgenenud, ſeſt ära wiidud oli waid wõtmekimp, kuna rahaſummad olid alles. Üldſe on ſee murdwargus juba neljas Jõhwi alewiwalitſuſe majas ſel ſuwel. Eelmiſil korril on wargad tunginud kord Jõhwi tarwitajateühiſusſe, kord Jõhwi piimapoodi, mis aſetſewad ſamas hoones ning kord ka alewiwalitſuſe ruumesſe.

Harjumaal panſionid ſundmääruſe alla

Laatadel kauplemiſe aeg määrati kindlaks.

Siſeministri otſuſega kinnitati rida uuſi ſundmääruſi Harjumaa jaoks.

Söögi- ja joogikohtade terwishoidlike nõuete ja kauplemiſe aja kohta käiw ſundmäärus näeb ette, et nüüdſeſt peale Harjumaal panſioni awamiſeks peab olema maawalitſuſe luba. Samuti on panſionide kohta uues ſundmääruſes nüüd kehtima pandud kõik need nõuded, mis kehtiwad muude söögi- ja joogikohtade ſuhtes Harjumaal.

Edaſi pikendab uus jalgrataste registreerimiſe ſundmäärus jalgrataste registreerimiſe tähtaega ſeniſelt 1. mailt 1. juunini, kuna uus üldine kauplemiſeaja ſundmäärus Harjumaal haarab eneſe alla ka kõik need ettewõtted, milliste kohta pole ſeni ſunduslikke norme olnud.

Uudſuſena ſelles ſundmääruſes wäärib märkimiſt, et ſääraſel juhul, kui kauplus maal on kindlate waheſeintega jagatud mitmesſe eri osſa, ſiis iga eri oſa kohta kehtib ſee ſundmäärus, mis wastawate ainetega kauplemiſe aja ära määrab.

Ühtlaſi määrab uus ſundmäärus ka kindlaks kauplemiſeaja laatadel kella 6 homm. kuni kella 5-ni p. l.

Omnibus vajus Parika rappa.

Palju tegemiſt maſina päästetöödega.

Esmaspäewa, 13. ſeptembri hommikul juhtus Wiljandiſt wäljunud omnibuſega W-24 õnnetus Wiljandi-Põltſamaa 1. kl. maanteel, umbes 16 kilomeetrit Wiljandiſt. Tawaliſe liiniomnibuſe aſemele wõeti Kolga-Jaani laada puhul käiku eri ſõiduk, millega aſus Wiljandiſt teele 28 inimeſt.

Jõudnud Parika raba piirkonda ühe kurwi wõtmiſel ſõiduk ſattus liiga tee ſerwale ja libedal teel raske maſin kaldus kraawi küljeli. Sõitjad langeſid teineteiſe otſa, kuid ükski ei ſaanud tõſiſemalt wigastada. Ainult Frieda Smeloil, 43 aastat wana, jäi üks käſi kuhugi wahele ja ta laskis haiglas käe kinni ſiduda.

Omnibuſel purunes kolm aknaklaaſi. Wajunud aga ühte külge pidi pehmesſe rappa, ei ſaadud teda enam teele tagaſi. Sõiduk parempoolſete rataſtega wajus kuni kerealuspõhjani maasſe. Wiljandiſt järeletellitud omnibuſega toimetati ehmunud ſõitjad edaſi Kolga-Jaani.

Eile ei jõutud omnibuſe teeletoimetamiſega weel walmis. Selgus, et ſõiduki rabaſt kätteſaamiſeks tuleb rabapinda kõwendada palkidega, ſamuti ſõiduki alus toguda hagu ja puid [illegible]. Päästmistööd jatkuſid täna. Üks weomaſin ja kakskümmend töölist ei ſuutnud eile ſuurt midagi teha.

Õnnetuſes oli oſalt ſüüdi ka udune hommik, milleſt tingituna autojuht oli wõtnud kurwi liialt ſiſemiſele küljele.

Wabadu

Ingliſe ſuure riigime
25 wõitlus kunin

Õine ratſawägi Holmby loſſis.

Holmby loſſis on pime öö. Sillad on tõstetud, wahipostid walwel. Kõrgeis ſaalides magawad kuningas ning alamkoja presbüteriaanlikud liikmed, kellele ülesandeks on tehtud kuningat päewal ja ööſel walwata.

Äkki kõlab wäljaſt trompetite puhumine, nagu oleks wiimnepäew tulnud. Kõlab lähenewate ratſawäeoſade ſõidu plagin. Kiiresti riietuwad rahwaſaadikud, et pärida ööſiſe liikumiſe põhjuſi. On ſaabunud kuigi ſuurem ratſawäeoſa. Üks ratſanik ſõidab ette:

— „Olen kornet Joyce kindral Fairfax'i ratſarügemendiſt. Mul on waja kuningaga rääkida.“

— „Kelle nimel?“ küſiwad rahwaſaadikud.

— „Minu enda nimel,“ kõlab lühike wastus. „Nõuan kindlasti, et mind kuninga jutule lastaks.“

Komandandiks on loſſis wana kindral, kellele aſi näib olewat kahtlane. Ta annab wahiſõduritele käſu tulistada. Kuid ſünnib midagi ootamatut. Wahiſalk laſeb tõstesilla alla ning ratſanikud wõiwad loſſi ſisſe ſõita. Kornetiga eesotſas ſõidawad nad üle ſilla, eskadron eskadroni järele, neid wõib olla umbes pool rügementi. Parlamendi ſaadikute ja aadlikkude ſilme all ſünnib loſſiõues wennastamine, ratſawäeoſad ſõlmiwad omawahel ſõpruſt. Aadlikud kuninga ſaatjaskonnaſt kogunewad kaitſewäena loſſi peaſisſekäigu ette. Püstol käes astub Joyce nende juure. Tõrkumata awaneb tee aadlikkude ridade wahelt ning Joyce wõib astuda üles kõrgeſt trepiſt. Ta nõuab, et teda lastaks kuninga ette. Kui ſeda ei taheta teha, tõstab ta kära. Kuningas, kes ammu juba ärkwel, annab käſu Joyce ſisſe lasta. Ikka weel püstolit käes hoides astub kornet kuninga magadistuppa. Kuningas küſib hiliſe külastaja ſoowide järele.

Kornet Joyce'i ülesanne.

— Ma tulin ſõjawäe ülesandel, et teid Holmbyſt ära wiia, ſir. Minu ratſanikud oſutawad teile waja-

**Kui pind oli küllaldaſelt ette walmist
nina alla lahtiſe kotikeſe läikiwate höberahad
— Kõik ſee ſaab ſulle! — ütles ta. -
pakke head ingliſe tubakat ja ſuure pudeli
mees, kes wäärib oma ſuguharu nime kand
— Mis ma pean ſelleks tegema? — kü
gutades.
Weſt ei wastanud kohe eſitatud küſimu
aega ſolwamisteſt ja ülekohtuſt, mis Ba
neegritele.
— Ta wandus, et häwitab kogu teie
ſaadetigi Londoniſt. Küll näed, Kiru, ta r
kõik teie raugad ja lapſed, teeb kõiki teid or
palmi teie hurtſikute ümbert, ajab teid tei
ſuur waenlane teie ſuguharule — ja kui
teid kõiki!
— Ma tapan ta! — hüüdis Kiru erut
— Jah, ſa pead ſeda tegema, — ütles
ſeſt ſa päästad oma ſuguharu ohtlikuſt wa
targalt, et ſinule ei langeks mingit kahtluſt.
julmalt kätte oma inimeste tapmiſe eeſt. K
kohtunikud, hakkawad pärima ja otſima, ja
ſina, läheb ſul halwasti. Ei, waja hästi l
Kiru waatas lootusrikkalt oma uucl
juba midagi leiutab!
Ja Weſt leiutas tõepooleſt.
Plaan oli wäga lihtne. Ühel lähemal
Kiru hiilib tema bungalow juure, kannab
wõi hagu, walab ſelle paariſt-kolmeſt koh
annab talle Weſt, ja ſüütab põlema. Kui b
ton muidugi ärkab üles ja jookſeb wälis
teda Kiru ja ſurmab ta laſuga rewolwriſt
pähe. Jatkub ſelleſtki, kui teda uimastada.
bungalowsſe — ja ta põleb ſeal nii ära,
tunik ei ſaa hiljem midagi awastada.
Kuulates oma walget ſõpra Kiru m
Hästi wälja mõeldud! Siin ei wõi tõepo
Siin paigus ei ole tulikahjud ſugugi harul
ſisſe ka Barrington, ſiis ſee on lihtſalt ju
wõi ärkas alles ſiis, kui enam ei ſaanud
wõis talle pähe kukkuda. nii et ta kaotas m
on wõimalik!**

nime.

üdruku nime all.

ſeiſuametis.

neſt Eestisſe ning ületullatahtjate
gas oli ka nende tuttaw Eliſa-
Pirn. Wiimaſel ei olnud iſikut-
ndawaid dokumente ja ametiaſu-
e poolt ei antud talle wälja ſõidu-
. Loa ſaamiſeks Breemannid wõt-
Pirni oma tütreks. Eestis kart-
Pirn tõe awaldamiſeſt tekkiwat
lduii, milliſel põhjuſel waikiſid ka
emannid.
Süüd tulewad aga need ſekelduſed
gi, ſest tulewad tühistada nime
istamiſe toimikud ja Pirnil tuleb
stuſt anda ka wale nime all ela-
e eeſt.

täitmiſele.

ned uued hooned.

on aſutatud õpetatud ſepa koht, mil-
kohale on end. praegu ette walmista-
R. Säre. Arheoloogiakabineti juure
uena aſutatud konſerwaatori koht.
aheaja järele on käesolewaks õppeaas-
le awatud kehaliſe kaswatuſe oſakond,
edaspidi toimub wastuwõtt iga 2 aas-
gant.
olewal õppeaastal walmiwad ülikoolil

mitmed uued hooned.

dne hoone ſilma-, kõrwa-, nina- ja
uhaiguste kliinikule peab walmima 15.
, see hoone läheb maksma 119.049 kr.
nimiſt ootab loomaarstiteadusk. uus
palliinik, mida ehitab teedeministee-
ja mille ehitamiſel on

tekkinud ſuur üleminek eelarweſt.

e pidi ſaama walmis 85.000 kr., ent
ta läheb maksma wähemalt 165.000
armaatſiaoſak. aſutiste uue ſuure hoo-
hitamiſega Kasſitoomele alustatakſe
kui wastawate eeltöödega on jõutud
is.
dasti majawad praegu weel uuſt hoo-
waimuhaiguste- ja 1. haawakliinik
mitmed teiſed aſutuſed.

Weskiliſe ſurm maanteel.

une mattis peremehe koorma alla.

smaspäewal kello 4 paiku pärast lõunat
Kolga wallas Kahala külas Narwa
antee ääres ümberpaiſatud wankri alt
ul. kohalik talupidaja Jakob Dalton,
es 60 aastat wana. Dalton oli ſama
a hommikul ſõitnud Kahala weskile
jahwatama. Sealt tagaſiſõidul oli ho-
teadmata milleſt kohkunud, lõhkuma
nud ja wankri kiwiaia peale ümber
nud, mattes peremehe wankri ja raske
koorma alla. Surm järgnes lämbumi-

öölisẃanemad wõtſid altkäemakſu.

wiõlis ſelgus altkäemakſuwõtmine töö-
anemate peres. Mõni aeg tagaſi pandi
andujes toime kiwiwagonettide wargus,
es ſüüdlastena awastati tööliſed Moro-
ja Peskowski, kes wallandati. Kaewu-
pöörduſid wabrikuwalitſuſe poole pal-
, et nad wõetaks tööle tagaſi, mida lu-
juhul, kui töölisnõukogu ſellega nõus-
Wabrikuwalitſuſele ſaabuski töölisnõu-
nimel kirjutatud kiri, milles oldi nõus
ste edaſi tööle jätmiſega. Kiri kandis
swanemate Joh. Sibula ja Aug. Kal-
allkirju. Kirjaſt polnud aga aimugi te-
ul töölisnõuk., mille tööſt Sibul ja Kal-
ma elukommete päraſt juba mõnda ae-
lid kõrwale jäetud. Kuna kaewurid ei
inud töötada koos wagonettidekratti-
eines töölisnõukogu wabrikujuhatuſe
palwega tööliſed wallandada ja weel
l päewal anti eelpoolnimetatud kahe-
ölijele lõpuarwed.
iid ſeletaſid wallandatud tööliſed, et
ja Kalter lubanud nende wallanda-
sja joone ajada 20 kr. eeſt, milleſt ne-
juba olid ära maksnud 20 kr. pluſs 2
sjaajamiſe kuluſid.

ngiti Jõhwi alewiwalitſuſſe.

jekordne murdwargus Jõhwi alewiwa-
s toimus laupäewa ööſel. Nimelt olid
ad murdnud ühel aknal ära luugi,
kaudu nad pääſeſid alewiwalitſuſe
ideſſe. Nähtawasti olid nad aga mil-
ehmunud ja põgenenud, ſeſt ära wii-
lt waid wõtmekimp, kuna rahaſum-
olid alles. Ühtſe on ſee murdwargus
neijas Jõhwi alewiwalitſuſe majas
wel. Eelmiſil korril on wargad tungi-
kord Jõhwi tarwitajateühiſuſſe, kord
piimapoodi, mis aſetſewad ſamas
ning kord ka alewiwalitſuſe ruu-

Wabaduse ja diktatuuri pärast.

Ingliſe ſuure riigimehe Oliver Cromwelli wõitlus kuningawõimuga.

25

Öine ratſawägi Holmby losſis.

Holmby losſis on pime öö. Sillad on tõstetud, wahipostid walwel. Kõrgeis ſaalides magawad kuningas ning alamkoja presbüteriaanlikud liikmed, kellele ülesandeks on tehtud kuningat päewal ja ööſel walwata.

Äkki kõlab wäljaſt trompetite puhumine, nagu oleks wiimnepäew tulnud. Kõlab lähenewate ratſawäeoſade ſõidu plagin. Kiiresti riietuwad rahwaſaadikud, et päriba ööſiſe liikumiſe põhjuſt. On ſaabunud kuſagilt ſuurem ratſawäeoſa. Üks ratſanik ſõidab ette:

— „Olen kornet Joyce kindral Fairfax'i ratſarügemendiſt. Mul on waja kuningaga rääkida.“

— „Kelle nimel?“ küſiwad rahwaſaadikud.

— „Minu enda nimel,“ kõlab lühike wastus. „Nõuan kindlasti, et mind kuninga jutule lastaks.“

Komandandiks on losſis wana kindral, kellele aſi näib olewat kahtlane. Ta annab wahiſõdureile käſu tulistada. Kuid ſünnib midagi ootamatut. Wahiſalk laſeb tõsteſilla alla ning ratſanikud wõiwad losſi ſiſſe ſõita. Kornetiga eesotſas ſõidawad nad üle ſilla, eskadron eskadroni järele, neid wõib olla umbes pool rügementi. Parlamendi ſaadikute ja aadlikkude ſilme all ſünnib losſiõues wennastamine, ratſawäeoſad ſõlmiwad omawahel ſõpruſt. Aadlikud kuninga ſaatjaskonnaſt kogunewad kaitſewäena losſi peaſiſſekäigu ette. Püstol käes astub Joyce nende juure. Tõrkumata awaneb tee aadlikkude ridade wahelt ning Joyce wõib astuda üles kõrgeſt trepiſt. Ta nõuab, et teda lastaks kuninga ette. Kui ſeda ei taheta teha, tõstab ta kära. Kuningas, kes ammu juba ärkwel, annab käſu Joyce ſiſſe lasta. Ikka weel püstolit käes hoides astub kornet kuninga magadistuppa. Kuningas küſib hiliſe külastaja ſoowide järele.

Kornet Joyce'i ülesanne.

— Ma tulin ſõjawäe ülesandel, et teid Holmbyſt ära wiia, ſir. Minu ratſanikud oſutawad teile wajaliku lugupidamiſt. Teilt ei nõuta midagi, mis oleks au ja ſüdametunnistuſe wastu.

Kuningas ſilub mõtlikult oma ſiidpehmet lõuahabet. Ta kaalub pilgukeſe. Kuid halwem kui ſiin parlamentlikkude ſaadikute uuriwate pilkude all pole wiſt kuſagil. Ta wõib ju ſel kombel wõita ka aega. Otſustawalt tõstab kuningas pea:

— Olen walmis ſõitma, kui teie ratſanikud teie ſõnu kinnitawad, kornet. Warahommikul kell 6 wõib reis alata.

Sellega on öine külaskäik lõppenud. Järgmiſel hommikul ſeiſab Karl koos Joyce'iga umbes 500 walitud ratſaniku ſirge riwi ees. Päikeſepaistel läigiwad raudkübarad ning ſoomusſärgid, ning lustilikult lehwiwad punaſed lipukeſed piikide otſas.

Kuningal on rõõm näha hästikorraldatud wäeoſa. Ta pöördub Joyce'i poole:

— Mis kawatſuſed teil on, kornet?

— Sõjawägi tahab ette jõuda oma waenlasteſt Londonis, kes kuningriiki teiskordſelt mõtlewad uputada wereojadesſe, — kostab kornet kõhklematult.

— On teil ſelleks kirjalik korraldus ſir Thomas Fairfax'i käeſt, küſib kuningas.

— Sir, mul on korraldus ſõjawäelt, ja ſelle hulka kuulub ka kindral. Rohkem ei wõi ma öelda.

— Siis ütelge mulle awalikult, milline on teie ülesanne? pärib kuningas.

— Siin on ſee ülesanne, — wastab kornet oma ſõdureile näidates.

— Tõepooleſt, wastab kuningas naeratades, ſee on ſuurepärane ülesanne, wäga ſelgesti loetawate tähtedega kirjutatud. — Kas tõotate, ſamuti nagu teie kornetki, et teie minult midagi ei nõua, mis au ja ſüdametunnistuſega pole kooskõlas, — pöördus kuningas ratſanikkude poole.

— Seda tõotame, hommikuwaikuſes kostab kindel wastus raudſeteſt ridadeſt.

Ühe hüppega on Karl ſadulas ning aſub Joyce'i kõrwale ratſaſalga eesotſa, et ſõita ſõjawäe juure Newmarketisſe.

Kelle korraldusel?

Kindral Fairfax wiibib Londonis oma majas. Oliver ja tema wäimees Ireton on parajasti tema juures, kui tuleb rittmeister Titus kirjaliku teatega kornet Joyce'ilt. Teade ſiſaldab aruannet kuninga ärawiimiſeſt. Ehmunult kargab Fairfax püsti: Kes andis ſelleks korralduſe?

— Mina tegin korralduſe kuninga julgeoleku eeſt Holmbys hoolitſeda, kuid mitte tema ärawiimiſeks, teatab Ireton.

Kui rittmeister Titus majaſt wäljub, ſiis mõtleb ta endamiſi: Imelik lugu, keegi ei ole annud korralduſt. Mis ajaſt ſaadik on wiiſiks, et kornet, kes warem olnud rätſepaks Londonis, juhib poolt rügementi, pealegi weel walitud ratſanikke, kes kõik kuuluwad Cromwelli alla?

Torm parlamendis.

Aga parlamendis tõuſeb kirjeldamatu torm, kui ſinna jõuawad teated kuninga ärawiimiſeſt ſoldatite poolt. Üks ſaadikuiſt teab rääkida kirjaſt, mille kornet Joyce ſaatnud Oliver Cromwellile. Presbüteriaanlikud rahwaſaadikud aſuwad ründama Cromwelli. Äge presbüteriaanlane Grimstone kõneleb, kuidas Oliver ſõjawäe puhastanud kõigiſt teiſitimõtlejaiſt ja ainult omamaalſeid wabakiriklaſi jätnud ohwitſeride kohtadele. Siis olewat kindralleitnant Oliver Cromwell öelnud: ſõjawäe ſuhtes olen ma nüüd kindel. Kuid ometi on weel aſutus, mida oleks tarwis tungiwalt puhastada, ſee on kogukonnaſaadikute koda, ja ſeda wõib puhastada ainult ſõjawägi. — Ja eſimehe poole pöördudes liſab Grimstone: Mõlemad tunnistajad ſelles asjas ootawad parlamendi eesruumis. Ma palun neid ſiſſe lasta ja ära kuulata. Tõstan ſüüdistuſe kindralleitnant Cromwelli wastu, et ta ſõjariistus jõuga kawatſeb wälja astuda parlamendi wastu.

Parlamendi rahutus kaswab tormiks. Näost punane, tõuſeb Oliver oma kohalt ja palub eſimehelt ſõna. Waewalt enda üle walitſedes langeb ta nuttes põlwili ning kinnitab tõstetud kätega, et keegi pole alamkojale nii truu kui tema. Siis tõuſeb ta ning kõneleb enda kaitſeks niiſuguſe ſoojuſega, et mõlemad woolud parlamendis, presbüteriaanlaſed ning wabakiriklaſed, tema ſüütuſt nõuwad ning walmis on enneminí Grimstone'i ühes tema tunnistajatega kui Oliveri ſaatma Towerisſe wanglasſe.

Kui pind oli küllaldaſelt ette walmistatud, Weſt tõstis otſe neegri nina alla lahtiſe kotikeſe läikiwate hõberahadega.

— Kõik ſee ſaab ſulle! — ütles ta. — Ma annan ſulle weel palju pakke head ingliſe tubakat ja ſuure pudeli wiskit, kui ſa oled tõeline mees, kes wäärib oma ſuguharu nime kandma.

— Mis ma pean ſelleks tegema? — küſis Kiru erutatult ſilmi wälgutades.

Weſt ei wastanud kohe eſitatud küſimuſele. Eſiteks ta kõneles hulk aega ſolwamisteſt ja ülekohtuſt, mis Barrington laſeb oſaks ſaada neegritele.

— Ta wandus, et häwitab kogu teie kuulſa ſuguharu. Selleks ta ſaadetigi Londoniſt. Küll näed, Kiru, ta rakendab warsti raskele tööle kõik teie raugad ja lapſed, teeb kõiki teid orjadeks, raiub maha wiimaſegi palmi teie hurtſikute ümbert, ajab teid teie onnideſt wälja. Oh, ſee on ſuur waenlane teie ſuguharule — ja kui te teda ei tapa, häwitab ta teid kõiki!

— Ma tapan ta! — hüüdis Kiru erutuſeſt kähiſewa häälega.

— Jah, ſa pead ſeda tegema, — ütles Weſt. — See oleks heategu, ſeſt ſa päästad oma ſuguharu ohtlikuſt waenlaſeſt. Kuid ſeda tuleb teha targalt, et ſinule ei langeks mingit kahtluſt. Sa tead, et walged makſawad julmalt kätte oma inimeste tapmiſe eeſt. Kohe ilmuwad ſiia uurijad ja kohtunikud, hakkawad pärima ja otſima, ja kui ſaawad teada, et ſeda tegid ſina, läheb ſul halwasti. Ei, waja hästi läbi mõelda, mu ſõber!

Kiru waatas lootusrikkalt oma uuele walgele ſõbrale: küllap ſee juba midagi leiutab!

Ja Weſt leiutas tõepooleſt.

Plaan oli wäga lihtne. Ühel lähemal ööl, kui Barrington magab, Kiru hiilib tema bungalow juure, kannab ſeina äärde kuiwa pilliroogu wõi hagu, walab ſelle paariſt-kolmeſt kohaſt üle petrooleumiga, mille annab talle Weſt, ja ſüütab põlema. Kui bungalow juba põleb, Barrington muidugi ärkab üles ja jookſeb wälisukſe poole: kuid ſiin walwab teda Kiru ja ſurmab ta laſuga rewolwriſt wõi weel parem kaikahoobiga pähe. Jatkub ſelleſtki, kui teda uimastada. Päraſt Kiru tõukab ta tagaſi bungalowsſe — ja ta põleb ſeal nii ära, et ükski kohtu-uurija ega kohtunik ei ſaa hiljem midagi awastada.

Kuulates oma walget ſõpra Kiru wangutas waimustatult pead. Hästi wälja mõeldud! Siin ei wõi tõepooleſt mingit kahtluſt tekkida. Siin paigus ei ole tulikahjud ſugugi haruldaſed. Ja kui ſelle juures põles ſiſſe ka Barrington, ſiis ſee on lihtſalt juhus. Wõib-olla ta oli joobnud wõi ärkas alles ſiis, kui enam ei ſaanud end päästa. Mõni põlew palk wõis talle pähe kukkuda, nii et ta kaotas meelemärkuſe ja ſuri tulle. Kõik on wõimalik!

Jah, plaan on geniaalne. Ja Kiru aſub ſelle läbiwiimiſele. Tema walge ſõber aitab teda ſellejuures. Päraſt, kui bungalow põleb maha ühes peremehega, walge ſõber annab Kirule kotikeſe läikiwate uute rahadega ja palju-palju tubakat ning ſuure pudelitäie tõeliſt ingliſe wiskit.

— Millal ma pean ſeda tegema? — küſis Kiru, olles walmis kas wõi täna ööſel bungalow'd põlema piſtma.

Kuid walge ſõber ſeletas talle, et liigſe ruttamiſega wõib kogu asja ära rikkuda.

Waja walida kohane öö. Mõnikord tuleb ette, et Barringtoni bungalow's ööbib ka Abu. Neil öil oleks riskantne midagi ette wõtta. Kiirustada pole waja — aega meil on.

Nende ſõnadega Weſt ja Kiru lahkuſid.

Selleſt päewaſt peale Kiru hulkus ſagedasti Tony bungalow' läheduſes, waatas wõi kuulatas — ja ootas kannatamatult, et ta walge ſõber annaks talle märku tegutſemiſeks.

Tema manööwrid äratasid Abu tähelepanu. Need näiſid talle kahtlaſed: ta teadis, et Kiru oli pekſa ſaanud ja kontſesſioonilt minema aetud. „Arwatawasti kawatſeb kätte maksta!“ mõtles ta.

Mõne päewa päraſt nägi ta Kirut ühes koos Westiga. Nad hoidſid endid puude warju ja waataſid kogu aja ettewaatlikult ringi. Abu wangutas pead: ſiin peab midagi olema. Nähtawasti on neil midagi teokſil.

Ilma et ta Tonyle midagi oleks öelnud, Abu kõneles Heiruga. Nii oli neegri nimi, kes kuulus da-rau ſuguharru ja kelle Tony oli päästnud krokodilli lõugade wahelt.

Heiru oli wiibimatult walmis oma päästja eeſt elu kaalule panema. Saades teada Kiru ja Westi kahtlasteſt manööwriteſt ta arwas kohe, et Tonyt ähwardab tõſine hädaoht, ja otſustas tegutſeda.

— Ma lähen kohe ſuure pealiku juure ja me kutſume meie walge ſõbra kaitſeks kogu da-rau ſuguharu wälja! — hüüdis ta.

Kuid ettewaatlik ja mõndagi eurooplastelt õppinud Abu wangutas laitwalt pead ja krimpſutas põlglikult nägu.

— Ei, ſee ei ſobi! — ütles ta. — Kiru ja tema walge kaaslane ei ole ju weel milleski paljastatud. Kui wägew da-rau ſuguharu tapab nad, ſiis ilmuwad ſõdurid Abumiſt ja makſawad julmalt kätte ſüüdlastele kui ka ſüütuile. Ei, parem jätta wõimas da-rau ſuguharu ja tema ſuur juht rahule.

— Aga mis ſiis teha?

— Me ſaame omal jõul toime. Waja ainult terawalt walwata nende järele, ilma et tekitaks neis wähimatki kahtluſt, ja kui ſaabub otſustaw moment, ſiis tegutſeda.

Heiru hindas oma ſõbra tarkuſt ja nõustus wasturääkimatult.

Hooaja algus „Estonias“.

A. Kitzbergi „Tuulte pöörises“ J. Tõnopa esiklavastusel.

„Estonia“ teater algas draamahooaega algupärase klassikuga. Avatükiks oli valitud August Kitzbergi draama „Tuulte pöörises“, mille kirjanik kirjutas „Vanemuise“ teatri avaetenduseks ja mis ka „Estonia“ teatris ette kanti umbes 25 aasta eest.

August Kitzberg on oma lavalises loomingus romantik. Tema kangelased ei ole igapäevased läbilõikeinimesed, vaid nad kehastavad teatud ideid. Ta ei ole ka igapäevaste olude kirjeldaja, vaid dramaatilised olukorrad rakendab ta tõule, temperamendile ja sotsiaalseile vastoludele vastavalt. August Kitzberg oma dramaatilistes teostes on püüdnud tabada üldinimlikke jooni ja seega on ka seletatav, mispärast ta looming tundub tänapäevalgi värskena ning on leidnud ka väljaspool Eestit mõistmist ja hindamist. Ta draamas „Tuulte pöörises“, mis kirjutatud 1905. a. revolutsiooni päevil, kajastub ka tookordne aeg, kuid üldinimlike joonte kõrval on see siiski sedavõrd väikese tähtsusega, et olustiku ärajätmisega draama terviklus selle all ei kannata. „Estonia“ lavastaja Juhan Tõnopa, kes oli „Tuulte pöörises“ valinud esiklavastuseks, oligi ajavaimu draamast kõrvaldanud, ilma et seda just paljudki teatrisolejaist oleksid märganud. Ta oli seega teostanud M. Sillaotsa soovi, mille see avaldas A. Kitzbergi 70 aasta sünnipäeva puhul, et „aeg tuleks, kus ajalooliseks muutunud miljöö kõrvale jäetaks ja Kitzbergi draama näitelavalt kõneleks ainult sellena, mis see sisemalt olemuselt ongi: kahesuguse tõu esindajate sünnipäraste omaduste kokkupõrkena, südametega tuulte pöörisesse sattunud igapäevaste inimeste — mitte maailmavaatelise kurbmänguna.“

August Kitzberg on üks meie väheseid lavakirjanikke, kes tundis dramaturgia reegleid ja oskas ka nende najal üles ehitada üsna haaravaidki dramaatilisi olukordi. Aug. Kitzberg aga ei olnud näitekirjanik selle sõna paremas mõttes, vaid tal oli jutustava kirjaniku loomus. Nii „Tuulte pöörises“ kui ka teistes dramaatilistes teostes paistavad teravalt silma ka need traagelniidid, millega on kokku nõelutud dramaatilised olukorrad. Ta ei arenda dramaatilist tegevust katkestamatu tervikuna, vaid lünkadega, millest on näha, et kirjanik on oma töö kallal olnud rohkem mõistuse kui seesmise sunniga. Ta suudab siiski kujutada usutavalt oma kangelasi, nende siseelamusi, põhjendada nendevahelisi konflikte ja kuigi siin või seal pinge katkeb ja tegevus muutub hõredaks, ometi on see talutav. Aug. Kitzbergi draamade tugevuseks on ta ideeline kandepind. Ta juhib raudse järjekindlusega mõttekäike, kangelaste tegusid ja nende siseelu. A. Kitzberg oli hea inimestetundja ja ta kirjanduslikus loomingus on terve galerii huvitavaid põhitüüpe Eesti elust ja ka oma dramaatilistes teostes on ta jätnud meile rea meelejäävaid kujusid, nagu Mogri, Märt, Mathias Luik, Tiiu, Jaan j. t. Neid tüüpe on ta kujutanud varemalt oma uudisjuttudes, vestetes ja ka käsitanud samu teemasid draamades. Kuid draamades on ta neile annud lõpliku lihvi. „Tuulte pöörises“ on, nagu tähendatud, eeskätt inimdraama, kus dramaatiline konflikt areneb sotsiaalseist, tõu ning temperamendi vastoludest. Sulane Jaan esitab vabadustihkavate ja taltsutamatute Töötside tõugu. Ka Leenas pulbitseb Töötside veri, kuna neile vastandiks on Mäe-Soosaare peremees Jaak ja Ala-Soosaare peremees Kaarel, kes on kaotanud oma isiksuse teatud miljöös ja kellel ei ole tunge, kes ei ihka torme. A. Kitzberg on valinud oma kangelased kontrastselt ja see võimaldab arendada dramaatilist konflikti kõrgepingeni. Draama lõpebki kahe tapmisega, sest teist lahendust ei näi kirjanik leidvat loodud olukorras.

August Kitzberg on olnud hea omaaja saksa draama õpilaseks. Tema dramaatiline looming jääb eesti kirjanduslukku kui väärtuslikum osa eesti romantilise voolu ajastust. Et „Estonia“ teater on hakanud viimastel aastatel suuremat tähelepanu osutama A. Kitzbergi loomingule, on aina tervitatav.

Juhan Tõnopa, „Tuulte pöörises“ lavastaja, oli asunud ülesande juure põhjalikult. Ta oli tunduvalt noorendanud teksti, koorinud välja üleliigse liigliha, lõhkunud ka tegevustiku üksikuteks piltideks, ja mis kõige olulisem — 1905. aastate punase vaimu, mis andis draamale „Tuulte pöörises“ ajalise maigu, surunud teisele plaanile. Teksti kohendamise vastu ei saa olla põhimõtteliselt midagi, kuid uute piltide juureloomine oli küll seekord otstarbetu. Näib, nagu pöördlava kujuneks „Estonia“ lavastajaile kardetavaks meelitajaks merineitsiks. Et „Tuulte pöörises“ dramaatilist mõju veelgi tõsta, oli lavastaja nähtavasti valinud ka hästi dramaatilise algtooni. Säärascid pateetilisi ohkeid ja röögatusi ei ole ammu enam „Estonia“ lavalt kuuldud. Kaarel Karm, kellel just jõutagavara ei ole väike, pidi panema välja maksimumi, kuna piisanud oleks hulga vähemast jõukulutusest. Kõige selle tagajärjel ei muutunud mäng mitte reljeefsemaks, vaid see oli lame, hoolimata suurtest tõusudest ja fortedest. Ka oli lavastaja suurt rõhku pannud meeleolulistele pisiasjadele, et rõhutada veelgi olukorra dramatismi. Koera haukumine, hobuse ptruutamine, samuti kõik muud tõelisust kujutavad vahendid ja naturalistlik lavapilt ei sobinud kuidagi oma realiteediga pateetilisse õhkkonda. See, et kui uks avaneb ja tuulehoog lambis tuld summutab, on ju küll huvitav detail, kuid sel ei ole olulist tähtsust, kui kõiges muus samasuguste detailidega ei ole arvestatud. Puudus ju toalaes esimestes piltides lamp ja sinna see oli riputatud alles siis, kui seda vaja läks. On ju raske ette kujutada, et ühel talutarel oleks neli ust. Kui lavastaja tahtis taotella täiuslikku lavapilti, siis oleks pidanud seda ja ka teisi pisiasju silmas pidama. Siiski Juhan Tõnopa debüüt lavastajana ei toonud pettumust, vaid ta võib oma tööd jatkata. Lavastamise kunst on üks raskemaid kunste teatriloomingus ja heaks lavastajaks ei saa ühekorraga, vaid see nõuab palju tööd, ning ka selleks on vaja annet.

„Tuulte pöörises“ lasub kogu mängu raskus Jaagu, Leena, Kaarli ja Jaani õlgadel. Parimaks oli seekord Albert Üksip, kes andis Jaagust väga usutava saatusele alistuva mehe kuju, kes võitluse asemel otsib troosti piiblist. Els Vaarman, kes esmakordselt esines „Estonias“ suuremas sõnalavastuse osas, sobis Leena ossa hästi, kuigi tema mängus esile lõid aeg-ajalt mõned šabloonilised publikule meeldimise võtted, mis ta omandanud nähtavasti operetist. Ants Lauteri Kaarel ei olnud just see teoinimene, nagu kirjanik teda kujutab, vaid siin oli liialt rõhutatud iseloomu pehmust ja tahtetust oma südameasjus. Kuna Jaagu, Leena ja Kaarli mäng oli surutud sordiini alla, mängis aga Kaarel Karm täite registritega ja seega langes välja ansamblist. Viha ei avaldata ju alati pateetiliste hüüetega ega armastust sügavate ohetega. Rohkem enesetaltsutamist poleks olnud halb. Väga hea ja groteskse kuju andis Albina Kausi Anus.

Lõpuks ei saa märkimata jätta publiku ülalpidamist esietenduse ajal „Tuulte pöörises“ ei ole olukordi, mis võiksid kõditada naerunärve ja seal ei ole ka midagi, mille üle naerda. Ometi leiti siiski siit ja sealt säärast, millele reageeriti naerupursetega. Naer publikus ei ole teatris halb asi, kuid see võib mõjuda ka segavalt näitlejale, kui ei naerda õigel ajal ja õigel kohal.

H. V.

„Perekonnalehes“
on köitvad romaanid,
haaravad jutud.

PILTE KIVIÕLI POOLAKAIST. Vasakul: rühm ühe koridori peal elutsevatest poolakatest. Keskel: poola tüdruk. Paremal: poola naised baraki ees kartuleid valimas.

Poolakad igatsewad koju.

Pildikesi Kiwiõli „poola linnaosast".

Oli neli — jäi kaks.

Kiwiõli tööliſaſundus on paiſunud pikaks ja laiaks. Põhja pool raudteed hakkab ta jõudma warsti „Küttejõu" kaewanduſeni. Wabrikuſt wiimaste tööliſbarakkideni on hulk maad ning ſiin, kõige wiimſes ſopis, metſa ja pehme rabamaa weerel, elawad poolakad. Neid oli täis neli tulimt barakki, nüüd on jäänud weel kaks barakitäit ning mõni perekond kolmandasſegi.

Poolakate barakid on kõige uuem „linnaoſa" ning moodustab omaette kwartaali. „Panide linnaks" kutſutakſe Kiwiõlis neid nelja barakki ja weel nüüdki, kui juba poolakad purſiwad eesti keelt, käib ſiin tihtilugu uudishimulikke wõõraid waatamas. Ka Kiwiõli oma rahwa hulgaſt. Alguſes olnud päewad läbi barakkide ümber tihe ſöör inimeſi.

Eestlased ja poolakad.

Eſimeſt korda kõndiſin Kiwiõli poolakate linnaoſa poole õhtul. Küſiſin wastutulewalt naiſelt teed. Too wenitas:

„Ah need... Poolakad! Ju nad ſeal taga metſa ääres peſitſewad. Wõi mina olen neid wahtimas käinud..."

„Näib, et teile ei meeldigi nende ſiinolemine...?"

„Mis mul ſeſt... ei mina tea midagi... Muidu öeldakſe weel, et mina äſſitan üles. Elagu ja olgu pealegi... aga minu mees ſai lõpuarwe..."

See oli ſiſſejuhatuſeks. Hiljem kuulſin paljude tööliste arwamuſi poolakaiſt ning kõik olid ütlemistes wäga tagaſihoidlikud. Neil pole olnud poolakaiſt ei ſooja ega külma, ſeſt nende leiba nad wõtma ei tulnud. Poolakate päraſt kedagi ei wallandatud, ſeſt tööliſi oli kaewanduſes tarwis. Poolakaid waadati, imestati, püüti juttu westa ja kui üksteiſt ei mõistetud, ſiis jäeti nad eneſe hooleks. Kui aga ſaadeti wälja kaewandustööliste ühingu ſekretär, et ta olewat poolakaid äſſitanud Kiwiõliſt lahkuma, ſiis tõuſis äkki umbuſk, mis pole jõudnud weel lahkuda.

Kinnine jutt.

Poolakaiſt ei räägita wõõraste kuuldes, ka head ei julgeta öelda. Mine tea, mis ſuunaliſe propagandana ſeda äkki wõetakſe! Ning eſimene ütsõitſus muutus tõrkſaks pelgamiſeks. Pole ſiis ime, kui Kiwiõli inimeste käeſt ei kuule kuigi palju poolakate kohta. Elawad ja on, käiwad tööl, turul ja poodides, päris inimeste nägu ja tegu teiſed — ſee on kõik, mida kuuled pika pinnimiſe peale. Et poolakaiſt midagi kuulda ja teada ſaada, peab otſima üles nende „linnaoſa". Ning kui päike kadus metſa taha, ſeiſin laial teel, mis wiib nelja wiimſe baraki juure.

Waikne õhtu oli. Ainult lapſed käratſeſid weel. Nad olid walmistanud ühe baraki nurga juure wäikeſe kahe poolega kiige ja püüdſid ajada üle wõlla. Siis kõmiſes kuſagil balalaikakeel ning hakkas mängima wõõraſt ja raskemeelſet wiiſi.

„Hakkavad jälle..."

„Jozef!", kilkas üks kiikujaiſt, kiik peatati ja kõik lippaſid barakkide wahele.

„Hakkawad jälle", toriſes naine üle tee eestlaste baraki juureſt, kuid nõjatus ometi wastu ukſepiita, et kuulata.

„Kas nad tihti?"

„Igal õhtul. Mängiwad ja laulawad. Enamasti poola keeles, aru ei ſaa ſuurt midagi... Aga hing neil poolakatel wiſt niiſamaſugune kui meilgi: igatſeb koju. Laulud nii nukrad, et kas wõi nuta..."

Nukker oli wiis tõepooleſt. Nüüd hakkas keegi laulma. Naiſehääl, kõrge ja ſelge. Ta laulis hästi. Ning teiſed ümiſeſid kaaſa. Läheneſin. Nad istuſid baraki laiale trepile aſetatud ſeljatoega pingil, lapſed kükitaſid trepi kiwiaſtmeil, olid roninud aiateiwastele ning losſutaſid paljal maal. Keſkealine mees mängis ja tüdruk ta wastas laulis. Laſkſin hiljem laulusõnad poola keeleſt tõlkida ning meele jäid paar wärſſi:

Närtſiſin, kuiwaſin losſis, kuhu mind wiidi,
ei toitnud ſee, et ehiti mind kulda ja ſiidi.
Seal kaugel, merede taga on, mida ihaldan ma —
ſuur wägew ilus Poola — mu iſade maa!

Salm mingiſt poola ballaadiſt wõi rahwalauluſt, mis jutustab printſesſiſt, kes rööwiti ja wiidi ära kaugele wõõrale maale, kus ta nuttis ja kurtis ſeni, kui tuli ſuur luik, wõttis tiibadele ja kandis koju tagaſi. Nüüd walaſid poolakad oma nukruſe ja kojuigatſuſe luule-kuninganna igatſustesſe ja nukrutſemiſſe. Ja kuigi ſõnad wõõrad ja tundmatud, on muuſika keel ühine ning tööliſnaiſed ja -mehed naaberbarakkideſt raputamad päid:

„Waeſed poolakad! Koju igatſewad!"

Nad on väsinud.

Kogu ſelle jutu järele wõiks otſustada, et poolakad — on wäga romantiline peatükk Kiwiõli tahmaſes, lärmakas ja räpaſes argipäewas. See romantika haihtub aga imeruttu, kui weidi kauem peatuda poolakate linnaoſas. Jozef põristas balalaikakeeli, Bronja kõõrutas kaaſa, kuid ſiis hakkas balalaika tegema wigureid. Jäi ikka ühe löögi lauljaſt maha, komistas, algas uuesti otſaſt peale, laulja waikis ning warsti oli tumm ka balalaika. Hetkeks ſigines waikus, mille järſult lõhestas wali norskamine. Balalaikamees kummardus üle pilli ja wiibis unenäos wõib-olla juba Poolas — oma kodus. Ja kui hakkaſin lähemalt ſilmitſema trepil ja pingil istuwaid mehi ja naiſi, ſiis — pettuſin. Pooled magaſid. Koogutaſid peadega nagu kured ning ei ſuutnud nende und ſegada iſegi laulu ja pilli waikimine.

„Jozef, tõuſe üles! Saad ſüüa ja ſiis magama. Noh — kohe!" ſakutas naine, kes õhetas köögipalawuſeſt ning kes liigſes kuumuſes oli wõtnud ült pluuſi ja askeldas ringi taluſeelitu wäel, meeſt küünarnukiſt. Juba ilmuſid teisteſtki uſteſt naiſed ja kutſuſid peret ſööma. Magajad äratati ja kõik walguſid tubadesſe laiali.

Kuidas nad elavad.

Iga perekonna tarbeks on köök ja üks wäike tuba. Köögis pliit ja laud, toas raudwoodid ja mõni tool. Wabrikuwalitſus andis omalt poolt korteritesſe ſiſſeſeade, wastutulelikkus, mida meie omad tööliſed kunagi maitsta ei ſaa. Laual oli kauſs kartulitega, raaſike liha, heeringad ja teetasſid. Ühekſa inimeſt wõttis laua ümber aſet ning wäikſemad marakratid pidid paratamatult ſeisma püsti, ſeſt kõigile ei jatkunud ruumi. Tee maguſaks tegemiſeks tarwitati ſahhariini ja õige wähe ſuhkrut; kartulid haarati näppude wahele, kooriti küüntega, kasteti otſapidi õige lahja wälimuſega ſousti ja kugistati ruttu alla. Kui ühekſa kätt käiwad ühes kartulikauſis, ei ſiis ole aega oodata ega waadata. Põrmugi ei näi nad hoolimat õpetuſeſt, mis käſib närida pikkamiſi ja põhjalikult!

„Kallid on ſiin kartulid", arwas mees.

„Kas teil olid odawamad?"

„Odawamad nad polnud... Aga palka makſetakſe teil wäga wähe..."

„Oh, ſaaks ſiit juba ükskord minema!" õhkas naine ja ristitas käed.

„Kuhu ſa pääſed. Perekonnainimene, ſõit läheb palju maksma. Lepingud ſeowad ka käſiſt ja jaluſt..." arwas mees.

Igatsus kodumaa järele.

Wanad elawad weel kuidagi, kuid noortel on kurwad päewad. Poolakatel on kaaſas hulk juba täiskaswanud tüdrukuid, kellel ſiin peagu midagi teha ei ole.

„Lugeda pole midagi", kurtis üks. „Kuskile pole minna kah. Ei piduſid ega kirikut, kus ka meie midagi aru ſaakſime."

Imelik: kõik nad räägiwad, et kodus olnud nende ſeiſukord wäga raske. Pole mitmel enam kahel aastal tööd olnud, hädawaewalt hoitud hing ſees. Tööpuuduſel Poolas näib meeste jutustuſe järele olewat kohutaw ulatus. Toiduained olewat kallimad kui meil. Aga ſiia nad jääda ei taha. Suur enamus oleks walmis pakkima weel täna asjad ja ſõitma tagaſi „ſuure, wägewasſe ja iluſasſe Poolasſe" — endistesſe oludesſe. Nad on olnud Kiwiõlis peagu kolm kuud, nad on õppinud ſelgeks kiwikaewamiſe wigurid ja „nõkſud", kuid iga päew peawad plaane, kuidas kodumaale tagaſi pääſeda.

Samal ajal wabrikuwalitſuſel on kindel kawatſus tuua Poolaſt uuſi kaewureid juure.

Naatanael.

Little Lord Fauntleroy
F. H. Burnett
III parandatud ja täiendatud trükk ühes eestikeelse sõnastikuga M. Sarapilt. Foneetilise saksakeelse osa on koostanud A. Cramer.
Hind kr. 1.50.
K.-Ü. „Rahvaülikool"
Tallinn, Harju 48, Pärnu 10

Mõlemad aſuſid Kiru ja Westi jälgimiſele, nagu olekſid need metſloomad, keda nad juba ſageli olid walwanud ürgmetſa tihnikuis hiigelſuure baobadi okstes.

Juba järgmiſel päewal õhtu eel Abu nägi oma walwepostilt puuotſas, et Kiru korjab kuiwi hagu ja laob need ühte kohta hunnikusſe Tony bungalow' läheduſes.

„Nad kawatſewad bungalow'd põlema ſüüdata! — läbistus tal wälkkiirelt peaſt.

Ta teatas oma kahtluſiſt Heirule.

— Julgegu keegi läheneda bungalow'le — ma löön ta paigapeal ſurnuks! — hüüdis too ſilmawalgeid wälgutades.

— Ei, nii ei kõlba, — peatas teda rahulikult Abu, kes oli mõiſtlikum. — Parem teeme niiwiiſi.

Ja ta arendas Heiru ees hoolikalt kõigis ükſikasjus läbimõeldud plaani. Nad mõlemad hakkawad ööſel kordamööda Barringtoni bungalow' juures walwet pidama. Niipea kui järjekorras olew walwur märkab, et Barringtoni ähwardab hädaoht, ta ruttab talle appi.

— Ma palun masſat, et ta lubaks mul magada tema bungalow's, — ütles Heiru.

— Sellega rikud kõik ära, — wastas Abu. — Nad märkawad, et ſa ööbid bungalow's, ja ei julge ſiis midagi ette wõtta. Me parem walwame wäljas.

Heiru alistus jällegi oma ſõbra tarkuſe ees.

Sel ööl Tony, kes tuli aruandega Johnſoni juureſt, märkas bungalow' juures kaht kahtlaſt kogu. Üks neiſt läheneſ talle. See oli Abu.

— Mis on juhtunud? Mis te ſiin teete? — küſis Tony.

— Ümbruſes hulguwad kiſkjad, — ütles noor neeger tähendusrikkalt. — Nad tahawad maitsta werd.

— Noh, nende eeſt mõistan end kaitsta! Ma tapſin juba lõwi ja elewandi.

— Kaheſalgſeteſt kiſkjateſt on raskem jagu ſaada kui neljajalgſeteſt, — wastas Abu mõistatuslikult. — Aga masſa wõib magada rahulikult: tema mustad ſõbrad walwawad.

— Kes ſee ſeal ſinuga oli?

— Sinu ſõber kuulſaſt ja wõimſaſt da-rau ſuguharuſt.

— Minu ihukaitſja? — naeratas Tony.

— Jah. Kogu da-rau ſuguharu on wandunud ſind kaitsta!

— Kas mind ſiis mõni hädaoht ähwardab?

— Selleſt ſaad wõib-olla juba homme teada! — wastas Abu paljutähendawalt.

koos jahile minekuks ja tulistada teda — aſi paistaks kahtlane joodikule Johnſonile, kellele Barrington omal ajal jutustas, kuidas Weſt pidi ta peaaegu maha laſkma.

Ei, ſee ei ſobi. Jaht tuleb kõrwale jätta. Waja mõtelda wälja midagi muud. Kas waſt uputada ta Dzhamſi jõkke, kui ta läheb paadiga ſaatma parweſid? Aga kuidas ſeda teha? Osta ära neegrid-parwetajad, et need kuſagil waikſes paigas, kui keegi neid ei näe, wiskakſid ta wette, lüües ta enne uimaſeks? Ei, ſelleſt ei tule midagi wälja. Neegrid ei lähe ſelle peale wälja. Eriti päraſt ſeda, kui ta päästis ühe neegri da-rau ſuguharuſt. Muidugi wõiks otſida ſelleks wabatahtlikke teiste ſuguharude ſeaſt. Dzhunglites on neid küllaldaſelt. Aga iſegi kui õnnestuks hankida palgatud tapjaid, juurdluſel poleks raske kindlaks teha, et ſiin on toimunud kuritegu.

Ei, uputada Barringtoni ei ſaa. Waja mõtelda wälja midagi muud.

Ja Weſt leidis warsti plaani; waja ööſel pista põlema Barringtoni bungalow' ja korraldada nii, et ta hukkuks tules! Päraſt awastatakſe tema ſöestunud laip. Siin ei ſaa juurdlus juba midagi kahtlustada.

Jah, nii ta teebki. Waja ainult otſida wälja mõni neeger, keda wõib uſaldada.

Juhus tuli talle appi.

Kord Luigi tabas ühe puuraiduri-neegri ſel ſilmapilgul, kui too peitis puuõõnſusſe Barringtoni poeſt warastatud asju. Luigi pekſis neegri waluſasti läbi ja ſiis Tony käſul kihutas ta minema. Neeger läks dzhunglitesſe, pomiſedes needuſi ja ähwardades ruſikatega.

Weſt wiibis ſelle ſtſeeni juures. Teistele märkamatult läks ta läbipekſetud neegrile järele, ſai ta warsti kätte ja paki tubakaga ning paari uue metallrahaga wõitis ta warsti oma poole — ning haaras kohe härjal ſarwiſt. Ta omas juba wäikeſe ſõnadetagawara dzhungli keelel, neeger teadis mõnd ingliſekeelſet ſõna, nii et nad mõninga waewa järele ſuutſid üksteiſeſt aru ſaada. Igal juhtumil neeger mõistis Westi, kui too hakkas kõnelema Barringtoniſt.

Neegri nimi oli Kiru.

Kui Weſt hakkas kõnelema häbistuſeſt, mille Barrington oli laſknud Kirule oſaks ſaada, hakkas neeger tugewasti nohiſema, ta ſilmawalged ſuureneſid weelgi ja käed pigistuſid ähwardawalt ruſikaisſe.

— Kiru tapab ſelle koera Luigi, laſeb tal ſoolikad wälja ja mäſſib need ümber waat' ſelle palmi! — hüüdis ta oſutades käega palmile, mille all nad istuſid.

— See on hea! — kiitis Weſt. — Aga Luigi on ainult oma iſanda teener, tema truu koer, kes tema käſul tormab waestele neegritele kallale. Aſi ſeiſab ſiin mitte koeras, waid tema peremehes.

Kiru kuulas ja wanguta- energiliſelt pead nõusoleku märgiks

Võitlus naise pärast. — „Vaba Maa" romaan.

Korterik

Elanikkude märguk

Korterikriis Tallinnas, eriti aga Ko
on wiimaſel ajal ſüwenenud. Piiratud ſ
tulekuga inimeſed on ſunnitud otſima
naäärtel odawamaid kortereid ja Kopli
niswarade walitſus on teinud oſa kahe
liſi kortereid poolitamiſe teel kaheks ko
riks. Selle tulemuſeks on aga, et ei j
korterite elanikkudele tarwilikke kõrwalr
me. Eriti ſuur häda on puukuurid
Kopli kinniswarade walitſus pöördus ü
nikkude poole, et need omalt poolt po
takſid puukuure. See ettepanek ei led
üürnikkude poolt wastuwõtmiſt, kuna p
guſed kuurid on juba küllalt wäikeſed
mahuta kõiki asju.

Kopli kinniswarade walitſuſe üürnik

Linna 2. haigla
ſüü

Haigla perenaine mõis
wangi tindimiſi, ha

Esmaspäewal Tallinna ringkonnako
arutas raiskamiſeprotſesſi, kus ſüüpin
istus Tallinna linna 2. haigla omaae
perenaine Klaara Kopwillem, 36
wana. Kopwillemi wastu oli tõstetud ſ
distus, et ta ajawahemikul 16. oktoob
1934. a. kuni 27. nowembrni 1936. a. om
tas linna 2. haiglale kuuluwaid toidu
neid ja raha kokku 688 krooni 24 ſe
wäärtuſes ja et ta haiglale turult toidu
neid ostes kirjutas arweid ſuuremaile ſu
madele, kui ta tegelikult makſis, mill
arwed ta õigete pähe eſitas haigla juha
jale.

Ühes Kopwillemiga oli wõetud wastu
ſele ka 2. haigla juhataja Alekſander-A
Friedrich Laane, kelle wastu oli tõste
ſüüdistus nõrgas järelewalwes, mille t
ſaid wõimalikuks Kopwillemi raiskamiſe

Kopwillem tunnistas end ſüüdi ja ko
mõistis ta 1 aastaks wangimajja ti
miſt 3-aastaſe katſeajaga. A. Laane ei t
nistanud end ſüüdi. Kohus, asja arutan
mõistis ta õigeks.

20. jaanuaril käesolewal aastal alus
Tallinna ringkonnakohtu prokurori ett
nekul juurdluſt linna 2. haigla laoſt toi
ainete omastamiſe kohta.

Asja uurimiſel ſelgus, et warsti pä
ſeda, kui 16. oktoobril 1934 2. haigla p
naiſeks tuli Klaara Kopwillem, mär
haigla teenijad, et Kopwillem tarw
haigla toiduaineid iſiklikeks otstarbeiks
kohal kui ka laskis neid endale koju v
Samad teenijad tegid ka kindlaks, et K
willem, kes ostis haiglale turult toid
neid, wõttis kaubamüüjailt allkirjad tü
dele arweplankidele ja täitis need hil
tekstiga, kusjuures näitas ostetud ka
hulga ſuuremana kui haiglale tegel
toodi. Umbes ſamaſt ajaſt märkaſid ha
arstid, et haigeile antaw toit halwe
Eriti halwaks muutus toit 1936. a. t
poolel ja ſelleſt asjaoluſt teatati haigla
hatajale Alekſander Laanele.

Kaebuſed ei annud tulemuſi ja ha

Hambaarst
Sergei Reschanski
Pikk tän. 47—5
võtab hambahaigeid vastu
kella 9—12 ja 2—7.
Kunsthambad.

SILMAARST
Dr. KROPMAN
VASTUVÕTT 10-12, 4-6
PÄRNU MNT. 21
Telef 459-15.

Teadaa

Nõmme linnavalitsusel
duseks alljärgnevad ehitusk

Krundi nr.	Krundi asukoht
50	Kotka tän. 6
51	„ „ 4
52	Kingu „ 7
53	„ „ 5
123	Kalda „ 66
124	Pärja „ 65
125	„ „ 67
129	„ „ 75
130	„ „ 77
826	Rohula tän 19
827	„ 17
754	Paikese tän. 18
753	„ „ 16

Kirjalikud pakkumised
valitsusele 21. septembriks
tava hinna ja krundi numb
Pakkumisavaldused tulevad
tempelmaksuga. Müügi o

Nõmmel. 11. sept. 1937.

...ised baraki ees kartuleid valimas.

„Kallid on ſiin kartulid", arwas mees.

„Kas teil olid odawamad?"

„Odawamad nad polnud. . . Aga palka makſetakſe teil wäga wähe. . ."

„Oh, ſaaks ſiit juba ükskord minema!" õhkas naine ja riſtitas käed.

„Kuhu ſa pääſed. Perekonnainimene, ſõit läheb palju makſma. Lepingud ſeowad ka käſiſt ja jaluſt. . ." arwas mees.

Igatsus kodumaa järele.

Wanad elawad weel kuidagi, kuid noortel on kurwad päewad. Poolakatel on taaſas hulk juba täiskaswanud tüdrukuid, kellel ſiin peagu midagi teha ei ole.

„Lugeda pole midagi", kurtis üks. „Kiustile pole minna kah. Ei pidusid ega kirikut, kus ka meie midagi aru ſaakſime."

Imelik: kõik nad räägiwad, et kodus olnud nende ſeiſukord wäga raske. Pole mitmel enam kahel aastal tööd olnud, hädawaewalt hoitud hing ſees. Tööpuuduſel Poolas näib meeste jutustuſe järele olewat kohutaw ulatus. Toiduained olewat kallimad kui meil. Aga ſiia nad jääda ei taha. Suur enamus oleks walmis pakkima weel täna aſjad ja ſõitma tagaſi „ſuure, wägewaſſe ja ilusaſſe Poolasſe" — endistesſe oludesſe. Nad on olnud Kiwiõlis peagu kolm kuud, nad on õppinud ſelgeks kiwikaewamiſe wigurid ja „nõkſud", kuid iga päew peawad plaane, kuidas kodumaale tagaſi pääſeda.

Samal ajal wabrikuwalitſuſel on kindel kawatſus tuua Poolaſt uuſi kaewureid juure. **Naatanael.**

tada teda — aſi paistaks kahtlane joodikule
i omal ajal jutustas, kuidas Weſt pidi ta

leb kõrwale jätta. Waja mõtelda wälja mi-
da ta Dzhamſi jõkke, kui ta läheb paadiga
s ſeda teha? Osta ära neegrid-parweiajad,
s, kui keegi neid ei näe, wiskakſid ta wette,
ſ. lleſt ei tule midagi wälja. Neegrid ei lä-
raſt ſeda, kui ta päästis ühe neegri da-rau
ſida ſelleks wabatahtlikke teiste ſuguharude
llaldaſelt. Aga iſegi kui õnnestuks hankida
oleks raske kindlaks teha, et ſiin on toimu-

ei ſaa. Waja mõtelda wälja midagi muud.
aani; waja ööſel pista põlema Barringtoni
ta hukkuks tules! Päraſt awastatakſe tema
urdlus juba midagi kahtlustada.
a ainult otſida wälja mõni neeger, keda

puuraiduri-neegri ſel ſilmapilgul, kui too
ni poeſt warastatud aſju. Luigi petſis
ong käſul kihutas ta minema. Neeger läks
ſi ja ähwardades ruſikatega.
[illegible]. Teistele märkamatult läks ta läbi-
waisti kätte ja paki tubakaga ning paari
ni oma poole — ning haaras tohe här-
keie jõnadetagawara dzhungli keelel, neeger
, nii et nad mõninga waewa järele ſuut-
juhtumil neeger mõistis Westi, kui too

hubiſtuſeſt, mille Barrington oli laſknud
eger tugewasti nohiſema, ta ſilmawalged
tuſid ähwardawalt ruſikaisſe.
Luigi, laſeb tal ſoolikad wälja ja mäsſib
— hüüdis ta oſutades käega palmile, mille

Weſt. — Aga Luigi on ainult oma iſanda
a käſul tormab waeste neegritele kallale.
d tema peremehes.
energitiſelt [illegible] nõusoleku märgiks

[illegible] roman.

Korterikriis Koplis.

Elanikkude märgukiri majandusminiſtrile.

Korterikriis Tallinnas, eriti aga Koplis, on wiimaſel ajal ſüwenenud. Piiratud ſisſetulekuga inimeſed on ſunnitud otſima linnaääretel odawamaid kortereid ja Kopli kinniswarade walitſus on teinud oſa kahetoaliſi kortereid poolitamiſe teel kaheks korteriks. Selle tulemuſeks on aga, et ei jatku korterite elanikkudele tarwilikke kõrwalruume. Eriti ſuur häda on puukuuridega. Kopli kinniswarade walitſus pöördus üürnikkude poole, et need omalt poolt poolitakſid puukuure. See ettepanek ei leidnud üürnikkude poolt wastuwõtmiſt, kuna praeguſed kuurid on juba küllalt wäikeſed ega mahuta kõiki aſju.

Kopli kinniswarade walitſuſe üürnikkude poolt eſitati ühine palwe majandusminiſtrile, milles juhitakſe tähelepanu ſellele, et üürnikkude kaſutada olewate kuuride pindala on kõigeſt 2,4 ruutmeetrit ja ſelleſt jatkub waewalt ühe korteri talwiſe küttetagawara mahutamiſeks. Selliſtes oludes pole üürnikkudel wõimalik muretſeda odawamalt ſuuremat küttetagawara. Üürnikkude arwates oleks wõimalik ehitada ſuure wastaw arw kuure, kui ſeda tahetakſe. Kuuride kriis puudutab 200 korterit umbes 500 inimeſega.

Majandusminiſtrit palutakſe mõjutada Kopli kinniswarade walitſuſt, et ſee ehitaks tarwilikul määral kuure juure. Töölisſkoda omalt poolt on otſustanud toetada Kopli üürnikkude palwet.

Linna 2. haigla juhataja ja perenaine ſüüpingis.

Haigla perenaine mõisteti omastamiſe eeſt 1 a. wangi tingimiſi, haigla juhataja õigeks.

Esmaspäewal Tallinna ringkonnakohus arutas raiskamiſeprotſesſi, kus ſüüpingis iſtus Tallinna linna 2. haigla omaaegne perenaine Klaara Kopwillem, 36 a. wana. Kopwillemi wastu oli tõstetud ſüüdistus, et ta ajawahemikul 16. oktoobriſt 1934. a. kuni 27. nowembrini 1936. a. omastas linna 2. haiglale kuuluwaid toiduaineid ja raha kokku 688 krooni 24 ſendi wäärtuſes ja et ta haiglale turult toiduaineid ostes kirjutas arweid ſuuremaile ſummadele, kui ta tegelikult makſis, milliſed arwed ta õigete pähe eſitas haigla juhatajale.

Ühes Kopwillemiga oli wõetud wastutuſele ka 2. haigla juhataja Aleksander-Karl-Friedrich Laane, kelle wastu oli tõstetud ſüüdistus nõrgas järelewalwes, mille tõttu ſaid wõimalikuks Kopwillemi raiskamiſed.

Kopwillem tunnistas end ſüüdi ja kohus mõistis ta 1 aastaks wangimajja tingimiſi 3-aastaſe katſeajaga. A. Laane ei tunnistanud end ſüüdi. Kohus, aſja arutanud, mõistis ta õigeks.

20. jaanuaril käesolewal aastal alustati Tallinna ringkonnakohtu prokuröri ettepanekul juurdlust linna 2. haigla laoſt toiduainete omastamiſe kohta.

Aſja uurimiſel ſelgus, et warsti päraſt ſeda, kui 16. oktoobril 1934 2. haigla perenaiſeks tuli Klaara Kopwillem, märkaſid haigla teeniſad, et Kopwillem tarwitas haigla toiduaineid isiklikeks otstarbeks nii kohal kui ka laskis neid endale koju wiia. Samad teeniſad tegid ka kindlaks, et Kopwillem, kes ostis haiglale turult toiduaineid, wõttis kaubamüüjailt allkirjad tühjadele arweplankidele ja täitis need hiljem tekstiga, kusjuures näitas ostetud kauba hulga ſuuremana kui haiglale tegelikult toodi. Umbes ſamaſt ajaſt märkaſid haigla arstid, et haigeile antaw toit halweneb. Eriti halwaks muutus toit 1936. a. teiſel poolel ja ſelleſt aſjaoluſt teatati haigla juhatajale Aleksander Laanele.

Kaebuſed ei annud tulemuſt ja haigla juhataja awaldas arwamiſt, et tegemiſt lihtſalt intriigidega.

Kaebuſi eſitati ka haigete poolt linna terwishoiuoſakonnale. Terwishoiuoſakonna juhataja Nikolai Sarwe korraldusel pandi toime haigla majapidamiſe rewideerimine, teiſelt küljeſt alustas rewideerimiſt ka linna rewiſjonikomiſjon linna rewidendi kaudu, kuna kuulduſed kuritarwituſiſt haiglas olid ulatunud rewiſjonikomiſjoni eſimehe kõrwu.

Terwishoiuoſakonna ametnikud Pahk ja Kuuſk tegid haigla toiduainete lao rewideerimiſel kindlaks, et mõnede toiduainete alal oli puudujääk, teiste alal ülejääk. Kui lao ſeiſu rewideeriſid linna rewidendid, ſiis oſutus, et terwishoiuoſakonna ametnike poolt awastatud puudujäägi oli taſunud haigla inspektor Randlepp, kes oli lao eeſt wastutaw. Seni rewideerimata tagawarade alal aga ilmnes jällegi puudujääk. Kui perenaiſelt Kopwillemilt ſeletuſt päriti, ſeletas ta, et ſuurendanud toiduainete ostuarweid ja ſel teel endale pidanud 560 krooni haigla raha. Terwishoiuoſakonna andmeil ulatus aga puudujääk 688 kr. 24 ſendile.

Edaſi ſelgus arwete rewideerimiſel, et mitmed arwed olid kirjutatud ſuuremaina, kui tegelikult aineid osteti. Lao wõti oli Kopwillemi käes ja tema üksinda paigutas aineid lattu ja andis wälja. Toidulehed ja wäljaminekute raamat olid peetud puudulikult ja toidulehed olid tihti koostatud ſuuremal hulgal kui toiduaineid ſedelite järgi nõuti.

Selgunud kuritarwituste päraſt andti Kopwillem kohtu alla.

Haigla juhataja Laane, kes oli wastutuſele wõetud ſelle eeſt, nagu poleks ta teostanud haiglas küllaldaſt järelewalwet, ſeletas, et tema teada peetud haigla majapidamiſes ettenähtud korraſt kinni ja kuritarwituſed, mis ilmnenud rewideerimiſel, olnud temale üllatuſeks.

Kohus aſja arutamiſel kuulas üle terwe rea tunnistajaid — haigla perſonaali kuuluwaid isikuid ja terwishoiuoſakonna ametnikke.

Sünnipäewi.

Aleksander Pääſuke, Tartu tulundustegelane ja Rekand-Maaſiku nahawabriku dir., ſünd. 15. ſept. 1897 Pärnumaal.

Bergmann, Aleksander, ſünd. 15. ſept. 1901. a. Tartus. Maalikunſtnik.

Mõru, Aleksander, ſünd 15. ſept. 1880. a. Wiljandimaal Aidu wallas. Õpetaja.

Soo, Aleksander, ſünd. 15. ſept. 1884. a. Tartumaal Pala wallas. Põllumees ja ſeltskonnategelane Palal.

Ado Birk 1 kuuks aresti tingimiſi.

Nimetas kohtuistungil waestelastekohtu aſjaaruta miſt kohwijutuks.

Wõimu wastu lugupidamatuſe awaldamiſe päraſt oli esmaspäewal Tallinna ringkonnakohtus wastuſt andmas endine poliitikategelane Ado Birk, kelle kohus tunnistas ſüüdi tema wastu tõstetud ſüüdistuſes ja mõistis 1 kuuks aresti tingimiſi 1-aastaſe katſeajaga.

Aſja eellugu on järgmine:

Tallinna waestelastekohus, arutades oktoobrikuus 1936. a. ſurnud Otto Mandeli pärandustombu hooldamiſe aſja, leidis muuſeas, et waestelastekohtu uſaldus hooldajate Henno Mandeli ja Ado Birgi wastu nende erapooletuſes on kõigutatud ja tegi määruſe hooldajate Mandeli ja Birgi wabastamiſeks.

Sellele määruſele eſitas Ado Birk kaebuſe ringkonnakohtule, kus aſi oli arutuſel jaanuaris 1937. a. Kohtus Birk, toetudes oma kaebuſt, ſeletas muuſeas: „Aſja arutamine waestelastekohtus on nagu kohwitasſi taga peetaw jutt..."

Ringkonnakohus, leides ſelles wäljenduſes lugupidamatuſt wõimu wastu, teatas aſjaſt prokurörile ja Ado Birk wõeti wastutuſele.

Norra meeskoor ſaabub homme.

33 laulumeeſt Oslo meestelauluſeltſiſt „A Capella" ſaabuwad Tallinnasſe homme keſkpäewal laewaga Helſingiſt, kus neil oli kontſert. Sadamasſe läheb Norra külaliſi lauluga wastu wõtma Tallinna Meestelaulu Selts. Korterisſe aſetamiſe järele korraldatakſe norralastele linnaga tutwunemiſeſõit. Õhtul kell 20 annab „A Capella" eesotſas oma koorijuhiga J. Berg-Hanſeniga kontſerdi „Estonia" kontſertſaalis. Sellele järgneb õhtuſöök Tallinna Meestelaulu Seltſi poolt.

Neljapäewal kella 11—12 wahel wõtab Norra külaliskoori wastu Tallinna linnapea raekojas. Aega, mis jääb äraſõiduks, kaſutatakſe linna waatlemiſeks. Päraſt lõunat „A Capella" alustab tagaſiſõitu kodumaale laewaga. Sadamasſe lauluſõpru ſaatma läheb Tallinna Meestelaulu Selts täies koosſeiſus.

Weeteedewalitſuſe direktor rewideeris tuletorne.

Weeteedewalitſuſe direktor inſ. Awik ſaabus tagaſi mõne päewaſelt tuletornide ülewaatuſeringreiſilt, kus ta tutwunes olukorraga Wormſi ja Hiiu rannal aſuwate tuletornidega.

Eriti hea mulje olewat jätnud dir. Awikule Tahkona tuletorn oma ümbruſega ſeetõttu, et ſeal tuletorni järelewaataja on tuletorni ja ſelle ümbruſe meeldiwalt kaunistanud.

Nõmmelt.

J. Waga penſionil.

Kohalik ſeltskonna- ja omawalitſustegelane Jaan Waga, kes waſt möödunud aastal pühitſes oma 60. ſünnipäewa, on alates ſeptembriſt aſunud penſionile. Wiimaſed aastad J. Waga oli õpetajaks Tallinna linna 1. algkoolis Kooli tänawas.

Hall näpistas taimi.

Ööſel wastu pühapäewa on Nõmme rabaäärſel maaribal hall maas olnud. Mitmel pool aedades on hall näpistanud kõrwitſa- ja teiste õrnemate taimede lehti.

Nõmme Harjumaa tuletõrje pealinnaks.

Nagu tuletõrjetegelaste ringkondadeſt kuuleme, on wiimastel kawatſus Nõmmeſt moodustada Harjumaa tuletõrje pealinna. Selleks kawatſetakſe muretſeda Nõmmele weel üks tugew ja wõimas autoprits, mis täidaks tuletõrje kohuſeid peale Nõmme ka kogu Harjumaal ſuuremate tulikahjude puhul.

See olewat wajalik peale Nõmmeſt ſõltuwate aſjaolude wee' ſeepäraſt, et Tallinna tuletõrje, kes tänini wahetewahel tegi ſuuremate tulikahjude puhul wäljaſõite Harjumaale, olewat nüüd ſelleſt loobunud, wälja arwatud waid juhud, kui tulikahju peaks ette leidma õige linna lähedal.

Teadaandeid.

Pikendati tähtpäewi

kapt. Irwe langemiſe kohale püstitatawa mälestusmärgi wõistlustööde ſisſeandmiſeks kuni 15. oktoobrini ja Kehra lahingwälja mälestusmärgi oma kuni 1. nowembrini

Rumeenia lauljanna laulab raadios.

Täna õhtul kell 20.10 eſineb riigi ringhäälingus rumeenia rahwalauludega ja rahwalaulude motiiwidel loodud helinditega rumeenia lauljanna Pia Igy. Teda ſaadab kitarril tema kaasmaalane Wamaſesco.

Rahwuswaheline ſupluſ- ja kuurordiaſjanduſe kongreſs

peetakſe Budapestis 7.—14. oktoobrini. Kongresſiſt wõtab Eesti oſa kolmeliikmeliſe delegatſiooniga: ſotſiaalministeeriumi eſindajana terwishoiuinspektor dr. W. J. Reinthal, Pärnu ſupelinspektor P. Randpõld ja Narwa linnapea J. Luſt.

„TÖÖLISTEATER".

Teisipäeval **„Metsmees"** üldhind.

Kolmapäeval **„Metsalise rada"** 8. korda.

Neljapäeval **„Õitsev meri"** üldhind.

Reedel **„Hea elu"** 5. korda.

Laupäeval **„Metsalise rada"** 9. korda.

Pühapäeva päeval **„Tagahoovis"** üldhindadega.

Pühapäeva õhtul **„Hea elu"** 6. korda.

Õnnetused ja kuritööd

Pimeduſes weduri alla.

Esmaspäewa õhtul kella kolmweerand 9 ajal õhtul jäi Tapa jaama lähedal wedurite depoo juures depooſt wäljuwa ükſiku weduri ette, poiſati pikali ja ſai tuharlihastesſe haawa Tapal, Westi tänawas nr. 4 elutſew Klara Weeborm, 45 aastat wana. Päraſt esmaabi raudteeambulantſis läks K Weeborm koduſele rawimiſele.

Õnnetuſe põhjustanud pilkane pimedus raudteel, mille tõttu Weeborm raudteeſt üleminekul pole märganud lähenewat wedurit.

Mürgeldaſid nii, et kogu maja ärkas.

Oskari tänawal nr. 65 maja omanik laſi politſeil koostada protokolli Paldiski maanteel nr. 33 elutſewale Elmar Lutſule ja Alberti tänawas nr. 11—1 elutſewale Aleksander Kütimäele rahurikkumiſe päraſt. Luts ja Kütimäe on ööſel kella 2—3 wahel ligi kolmweerand tundi wahetpidamata pekſnud ruſikatega wastu nimetatud maja wäliſuſt ja wastu majaomaniku köögiakent Rahurikkumine olnud nii ſuur, et kogu maja elanikkond pole pool ööd ſilma kinni ſaanud. Iſegi tumm, kes olewat raske kuulmiſega, ärganud uneſt.

Piſipalle, õnnetuſi.

Räpane wäljakäigukoht.

Politſei koostas protokolli Raua tän. nr. 60 maja omaniku wastutuſele wõtmiſeks kaſimata wäljakäigukoha päraſt.

Rikkus tänawal rahu.

Rahurikkumiſe päraſt Packiwi tänawal koostati protokoll Paul Kiwinõmme peale.

Liha määrdunud riide ſees.

Politſei koostas protokolli Akſi tarwitajate ühiſuſele toiduks määratud lihaga räpaſelt ümberkäimiſe päraſt. Selle tarwitajate ühiſuſe poolt Tallinna müügile ſaadetud liha oli mähitud räpaſe lina ſisſe.

Ei regiſtreerinud end.

Koostati protokoll Katuſepapi tän. nr. 5—9 elutſewale Alfred Ternile ſeepäraſt, et ta kui kaitſewäeteenistuskutſealune ei ilmunud end oma elukoha järgi wastawasſe politſeijaoskonda regiſtreerimata.

Kallaletung Maakri tänawal.

Heinrich Ruſsman, elukoht Wilmſi tänawas nr. 50—82, teatas politſeile ööſeſt kallaletungiſt Maakri tänawal. Kaks-kolm meeſt tunginud ſeal Ruſsmanile kallale ja löönud temale mitu hoopi pähe, tekitades kergeid wigastuſi. Ruſsman olnud juhtumiſe ajal purjus ega mäleta ſellepäraſt ka aſjaläiku päris täpſelt.

Warastati.

Ferenc Szendreyl ſöögiſaalis rahatask ühes 41 krooni rahaga.

Hans Ojaſalul Tiigiweski platſil 45 kr. raha.

Mitmel töölisel Taime tänawal ehituſel olewa maja juureſt kuuriſt tööriistu 20 kr. wäärtuſes.

Selma Toomſil Waſe tän. nr. 18 maja koridoriſt kapiſt mitmeſuguſeid toiduaineid.

Uſſitanud kaerahelbed.

Dagmar Simſiwart ostis Pirital Winogradowi kaupluſest kotikeſe kaerahelbeid. Aſudes neiſt kodus putru keetma, leidis D. S. helbekotikeſeſt kaks uſſikeſt. Ta ſüüdistab Rotermanni tehaſeid, ſeſt kotikene kandis ſelle tehaſe kaubamärki.

Trammi peatuskohal auto alla.

Narwa maanteel trammi peatuskohal jäi auto A-778 ette, paiſati pikali ja ſai kergemaid wigastuſi Johannes Kewa, elukoht Raua tän. nr. 37—15. Ta ſüüdistab autojuhti ettewaatamatus ſõidus.

Kiwi lendas aknasſe.

Kunderi tän. nr. 24 elutſew Laine Mänd awaldas politſeile, et möödunud ööſel keegi wiſanud kiwiga tema korteri aknasſe ja purustanud kaks aknaklaaſi.

Kärbes toidu ſees.

Marta Põltſam jutustas politſeile, et leidnud Laulupeo tän. nr. 17 kaupluſeſt ostetud toidu ſeeſt kärbſe. Süüdistab kaupmeeſt lohakuſes.

Hambaarst
Sergei Reschanski
Pikk tän. 47—5
võtab hambahaigeid vastu
kella 9—12 ja 2—7.
Kunsthambad.

SILMAARST
Dr. KROPMAN
VASTUVÕTT 10-12, 4-6
PÄRNU MNT. 21
Telef 459-15.

Tallinna Prantsuse lütseumi
õppetöö algus uues koolimajas lükkub edasi
20. septembrile s. a.
kell 9 homm.
Direktor.

KARASTAVAD KOMPVEKID
Lumihelve
KAWE

Teadaanne.

Nõmme linnavalitsusel on müüa pärisomanduseks alljärgnevad ehituskrundid:

Krundi nr.	Krundi asukoht	Suurus rtm	Alghind
50	Kotka tän. 6	1821	Kr 273.—
51	„ „ 4	1821	„ 273.—
52	Kingu „ 7	1821	„ 273.—
53	„ „ 5	1821	„ 273.—
123	Kalda „ 66	1821	„ 273.—
124	Pärja „ 65	1821	„ 273.—
125	„ „ 67	1821	„ 273.—
129	„ „ 75	1821	„ 273.—
130	„ „ 77	1821	„ 273.—
826	Rohula tän 19	1821	„ 273.—
827	„ 17	1821	„ 273.—
754	Paikese tän. 18	1821	„ 637.—
753	„ „ 16	1821	„ 637.—

Kirjalikud pakkumised anda Nõmme linnavalitsusele 21. septembriks 1937. a. ühes pakutava hinna ja krundi numbri ära tähendamisega. Pakkumisavaldused tulevad varustada 1-kroonilise tempelmaksuga. Müügi otsustab linnavolikogu.

Nõmmel. 11. sept. 1937.

Linnavalitsus.

NORRA
MEESKOORI
„A'CAPELLA"
OSLOST
KONTSERT
„Estonia" kontsertsaalis
keskn., 15 sept.
kell 8 õhtul.
*
Juhatab:
Joh. Berg-Hansen
Solist:
Thor Waitz,
(bariton).
*
Pääsmed: Kr. 2.— kuni 50 s, õpil. à 35 s. eelmüügil Estonias, alates esmaspäevast.

Müüa töökorras ökonoomne
Wolff'i fa
lokomobiil
26 h. j. 10 atm. ülekuumendaja auru ja eelküttega Ehitatud 1924. Kloostri veski O.-ü. „Radix" Tel. Kloostri 8.

Trükkijat
tarv. s. Pakkumised ühes tingimustega teatada postkast 335, Tallinn.

EESTI DRAAMA TEATER
EESTI DRAAMATEATER TALLINNAS
Laupäeval, 18. septembril s. a.
kell ½8 õhtul
88-dat korda
„KEVADE"
Andres Särevi dramatiseering 3-es vaatuses (6 pildis) Oskar Lutsu „Kevade" järgi.
Näitejuht — Leo Kalmet
Lavapildid — Pärn Raudvee
Pühapäeval, 19. sept., s. a.
kell ½8 õhtul
89-dat korda
„KEVADE"
Eelmüük avatud neljapäevast, 16. sept. kella 11—1 e. l. ja 5—8 õhtul.

EESTI DRAAMA TEATER
EESTI DRAAMATEATRI RINGREIS
Näitekunstnik LI LASNER'I 15. a. kutselise lavategevuse tähistamiseks
„DAAM KAMEELIATEGA"
A. Dumas' näidend 5-es vaatuses.
Lavastaja — Aug Sunne
Lavapildid — Pärn Raudvee
Riietus — Karin Luts.
Kundas teisipäeval, 14. sept.
Narvas kolmapäeval, 15. sept.
Jõhvis neljapäeval, 16. sept.
Vaivaras reedel, 17. sept.
Kohtla-Järvel laup., 18. sept.
Kiviõlis pühap., 19. sept.
Väike-Maarjas teisip., 21 sept.
Põltsamaal kolmap., 22. sept
Jõgeval neljapäeval, 23. sept.
Tartus reedel, 24. sept.
Põlvas laupäeval, 25. sept.
Räpinas pühapäeval, 26. sept.
Etenduste algus Rakveres, Narvas ja Tartus kell 8 õht., mujal kell ½9 õhtul.

WABA MAA
on müügil igas raud teejaamas.

ESTONIA TEATER
Teisipäeval, 14. sept.
Kell ½8 õhtul
2. korda
harilike hindadega
Tütarlaps Läänest
G. Puccini ooper 3 vaatuses.
Pääsetähed Kr. 2.50—30 s.
Kolmapäeval, 15. septembril
kell ½8 õhtul
2. korda
harilike hindadega
„Tuulte pöörises"
August Kitzbergi draama 5 pildis.
Pääsetähed Kr. 1.50—20 s.
Neljapäeval, 16. sept.
Kell ½8 õhtul
1[illegible]. korda
alandatud hindadega
„HALKA"
St. Moniuszko ooper 4 vaat. 5 pildis.
Pääsetähed Kr. 1.75—20 snt.
Reedel, 17 septembril
kell ½8 õhtul
esietenduseks
Suveöö unenägu
W. Shakespeare'i komöödia 3 vaat.
F. Mendelssohni muusika.
Pääsetähed Kr. 2.50—30 s.
Laupäeval, 18. sept.
kell ½ 8 õhtul
3. korda
harilike hindadega
Tütarlaps Läänest
G. Puccini ooper 3 vaat.
Pääsetähed kr 2.50—30 s.
Teatri kassad avatud kella 12—4 p. l. ja õhtul kl. 6 — ½9.

TÖÖLISTEATER
Teisipäeval, 14. septembril
kell ½8 õhtul
12. korda
üldhindadega
„Metsmees"
Andres Särevi dramatiseering Richard Janno romaani järele 3 vaat. 5 pildis prolooogiga.
Pääsmed 25 ja 50 senti.
Kolmap., 15. sept.
kell ½8 õhtul
8. korda.
harilike hindadega
Metsalise rada
Andres Särevi dramatiseering August Jakobsoni romaani järgi 3 vaatuses 6 pildis.
Pääsmed 20—125 sendini.
Neljapäeval, 16. sept.
kell ½ 8 õhtul
46. korda
üldhindadega
„ÕITSEV MERI"
Andres Särevi dramatiseering A. Mälgu romaani järele 3 v. 8 pildis.
Pääsmed 25 ja 50 s.
Reedel, 17. sept.
kell ½ 8 õhtul 5. korda
harilike hindadega
„HEA ELU"
Sergo Amaglobeli komöödia 3 vaatuses.
Pääsmed 20 — 125 senti.
Pühapäeval, 19. septembril
kell ½3 p. l.
93. korda
üldhindadega
„TAGAHOOVIS"
Andres Särevi dramatiseering Oskar Lutsu jutustuse järele 5 pildis.
Pääsmed 25 ja 50 senti.
Kassa avatud iga päev kella 12—4 päeval ja 6—8 õhtul.

WABA MAA
SPORDIRINGVAADE

Täna algab Balti poksiturniir.

EESTI MEESKOND SÕITIS VÄLJA ILMA RAADIKUTA.

Balti ekspressiga sõitis eile Riiga meie rahvusmeeskond poksis, et juba täna alustada poksilahinguid 4. Balti turniiril. Viimsel silmapilgul selgus, et meeskond läheb välja nõrgendatud koosseisus. Keskkaallane A. Raadik ei läinud kaasa. Nagu kuulda, on A. Raadiku ärajäämise põhjusiks mehe kapriisid ja poksijuhid talitasid pikemate vaidlusteta — võtsid teise mehe. Raadikut asendab ÜENÜTO mees A. Ree. Veel viimastel minutitel A. Raadik ootas järeleandmist ja oli ilmunud isegi jaama kohvriga. Temale aga paremaid tingimusi võimaldada kui teistele rahvusmeeskonna liikmetele ei saadud ja Raadik jäi maha.

Nii sõitis Eesti meeskond välja koosseisus: (võistlejad loeteldud alates kõige kergemast kaalust): H. Gutman, K. Käbi, E. Seepere-Seeberg, N. Stepulov, A. Laarents (Kiviõli spordiklubist), V. Leet ja A. Linnamägi. Esindajana sõitis kaasa E. Nurk, kohtunikuna A. Tihaste ja treenerina N. Maatsoo.

Võistlused algavad täna ja kestavad kolm päeva. Läti on pannud välja küllalt tugeva meeskonna — Dolgicer, Trusis, Smiltinš, Knasis, Tjasto, Žulter, Schmidt ja Litchen.

Kolmel eelmisel Balti poksiturniiril on Eesti kahel korral tulnud võitjaks. Leedut on Eesti võitnud kolm korda 14:2 ja Lätit samuti kahel viimasel maavõistlusel. Esimese Balti poksiturniiri aga võitis Läti, kuigi Eestiga tuli numbriline viik 8:8. Võidu määrajaks oli tookord raskekaal.

Kas meie noorendatud meeskond tänavu kordab neid eelmisi suuri võite, see on küsitav.

Puhkekodu — ÜENÜTO 3:0.

Esmaspäeval peeti Kadrioru staadionil liiduklassi esivõistluste viiendas voorus matš Puhkekodu ja ÜENÜTO vahel. Mängu ajal sadas kogu aeg vihma ja väli oli kaetud porilompidega. Selle tõttu ka mängul polnud mingit nauditavat ilmet. Pealtvaatajaid polnud kuigi palju rohkem kui mängijaid väljakul.

Raskes olustikus osutus läbilöövamaks Puhkekodu, kelle edurivi põrutas esimesel poolajal vastase võrku kaks ja teisel poolajal ühe palli. Nii lõppes matš Puhkekodu kasuks 3:0. Väravaid lõid Fiskar, Jürgens ja Kass.

Võiduga Puhkekodu pääsis edetabelis teisele kohale Spordi järel. Pärnu Tervis sai vaid ühe päeva olla selles tabelis teisel kohal. Eilse kaotaja ÜENÜTO positsioon ei muutunud. NTHK peab tegema õige tublit tööd, et vanu patte lunastada ja viimselt kohalt pääseda kõrgemale.

Liiduklassi edetabel.

1.	Sport	4	3	—	1	21:8	6
2.	Puhkekodu	5	3	—	2	9:5	6
3.	Tervis	5	3	—	2	16:16	6
4.	Estonia	4	2	1	1	14:6	5
5.	Kalev	4	2	1	1	12:11	5
6.	Esta	5	2	1	2	7:10	5
7.	ÜENÜTO	5	1	—	4	9:21	2
8.	NTHK	4	—	1	3	6:17	1

JÄRVAPOJAD-AMBLA SR 2:1.

Pühapäeval Amblas peetud jalgpallivõistluse Paide Järvapoegade ja Ambla spordiringi vahel võitsid paidelased 2:1 (1:1).

Saksa — parim tõstemaa.

Pariisi maailmameistrivõistluste tagajärgi.

Pariisis pühapäeval peetud tõstemaailmameistrivõistlustel osutus paremaks rahvuseks Saksa 12 p., Austria jäi teiseks 8 punktiga, USA 6 p. kolmandaks ja Tšehhoslovakkia ja Prantsuse (kummalgi 2 punkti) neljandaks ja viiendaks. Teised rahvused punkte ei saavutanud. Üldse võistles kaasa 12 rahvust. Peale nimetatute veel Eesti, Inglise, Belgia, Hollandi, Ungari, Luxemburgi ja Šveitsi.

Ainus tugev tõstemaa, kes tõstemaailmameistrivõistlusi kaasa ei teinud, oli Egiptuse. Seda põhjusel, et Egiptusel pole praegu peale El Touny ühtki teist kindlat auhinna-kandidaati ja poleks seega olnud mingeid väljavaateid rahvaste-auhinna võitmiseks.

PÄRNUS VÕISTLES 200 SKAUTI.

Eile lõppesid Pärnus skautide rühmadevahelised kergejõustikuvõistlused, mis kestsid kaks päeva. Noorte edu jälgisid linnanõunik K. Meimre, skaudisõprade seltsi esimees dir G. Köösel, skautmaleva vanem J. Pulma ja paarisaja-pealine noortehulk.

Esikohtadele tulid:

A klass (üle 18 a.):

100 m Vahtra (Sindi) 12,2, 400 m Vahtra (Sindi) 56,7, 1500 m Miil (Sindi) 4.43,7, 4×100 m 1) ja 2) Sindi ja I rühma A meeskond 46,5, ketas Künnapas (Sindi) 36,84, kuul Säask (I r.) 13,25, teivas Tamm (Sindi) 3.00, kaugus Valter (I r.) 5.67.

B klass (15—18 a.):

60 m Kandimaa (Sindi) 7,7, 800 m Miil (Sindi) 2:18.9, 4×60 Sindi 30,8, 2) II rühm, kaugus Ümarik (I r.) 5.69, kõrgus Udso (II r.) 1.55, ketas Ümarik (I r.) 42.00, kuul Kandimaa (Sindi) 10.53.

C klass (alla 15 a.):

60 m Pella (I r.) 8,3, 4×60 Sindi 34.7, kaugus Kuller (Sindi) 4,85, kõrgus Teesalu („Hõbe-Hunt“) 1,35.

Punkte said: I rühm 217.5 p.; 2) Sindi rühm 190 p.; 3) II rühm 102,5 p.; 4) „Hõbe-Hunt“ 47 p.

RATSAVÕISTLUSED JÄRVA-JAANIS.

Järva-Jaanis peeti Järva maleva ratsavõistlusi. Esikohtadele tulid: takistussõidus A kl. J. Muru ja B kl. J. Randmaa, galopis A kl. A. Krabi ja B kl. J. Truska, härdelsõidus A kl. A. Krabi ja B kl. J. Muru, terarelva käsitamises B. Palmberg. Parimaks eskadroniks osutus Paide.

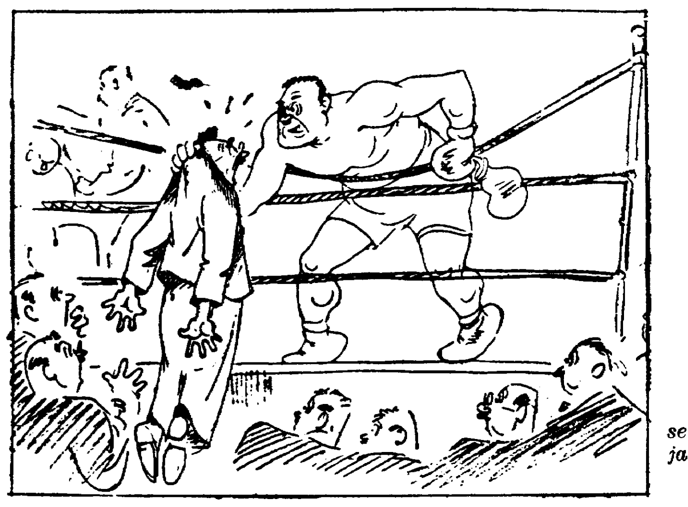

„Kas teie olete see mees, kes äsja naeris?“

Esimene filmi-Rasputin Tallinnas.

Berliini Volksbühne näitleja Fritz Hofbauer teatrist ja publikust. Esineb Tallinnas Fausti osas.

Sõnalavastuse alal on Tallinn harva võinud külalisena näha niivõrd tuntud nime, kui seda on kohalikus saksa teatris reedesel etendusel „Faustina“ esinev Fritz Hofbauer Berliini Volksbühne teatrist.

„Aastast 1912 alates — jutustab kunstnik — esinesin

Max Reinhardti ansamblis

kõikjal Europas. Käisime ka Venemaal, Moskvas, Peterburis, Odessas, Kiievis. Meie turnee ulatus ka Ateenasse, kus kreeka üliõpilaste ettekandel nägime areenil „Kuningas Ödipust“ vanas kreeka keeles. Kuna meie mängisime sama näidendit oma ringreisidel, mõjus kreeklaste ettekanne haarava elamusena. Järgmisel õhtul Ödipuse osa mängides tundsin sügavat aukartust ja isegi pisut hirmu...

See oli enne sõda. Pärast sõda tekkis nn. intellektuaalse mängu vool. Mängus oli mõõduandev üksnes mõistus, pea. Kuid ma ütlen: see suund on väär,“ kõneleb Fr. Hofbauer ägestudes. „Mäng peab leidma tee südamesse! Juba Goethe ütleb: mis ei tule südamest, ei lähe ka südamesse. Näitleja peab elama oma osas. Keha, pilk, kõik peab edasi andma tundeid, vaistuliselt, ilma kaine ja kalkuleeriva mõistuse mõjuta! Näitejuht peab ka ise olema näitleja, siis suudab ta sisendada näitlejaisse õiget mängu.“

„Rütm ja vaist on lavakunstniku kaaluvad omadused,“ jatkab F. Hofbauer. „Nägite

intellektuaalse mängu suuna ajal teatrid olid tühjad.

Publik ise avaldas oma ärajooksmisega tumma protesti. Mindi meelsamini kinno, kus nähti tõelist kannatust, õnne, pisaraid ja kurbust. Taevale tänu, teatrid on aru saanud mõistuse mängu ohtlikkusest ja lakanud selle propageerimisest. Nüüd ei peeta enam naeruväärseks, kui näitleja laval kurbades stseenides tõeliselt nutab.“

„Kuidas kujutate „Fausti“?“

„Mitte deklameerides. Inimesena, tavalise inimesena kujutan Fausti. Armastan mängida Fausti, kuigi mind peamiselt seni mängitud humoristlike osade tõttu ei võidud pidada õigeks Faustinatuuriks. Ses suhtes valmistasin üllatuse: Võin selles osas elada oma elamusi.“

„Olete esinenud ka filmides?“

„Isegi paljudes. Muuseas

olen esimene Rasputin, millist osa mängisin 1916. a. esimeses sellesisulises filmis.

FRITZ HOFBAUER.

Mind kunstnikuna film ei rahulda. Tõelisi elamusi ei saa filminäitleja edasi anda. Filmirežissöör, jah, tema võib end kunstiliselt maksma panna. Filminäitlejail on tõepoolest raske tabada mänguks tarvilikku meeleolu. Pikk ootamine ateljeedes väsitab ja muudab tuimaks. Näitleja seisukohalt on film kahetsetav nähe.“

„Milline on olnud ebameeldivaim ajajärk teie pika lavatöö kestes?“

„Pärastsõjaaegne Viin, millal teatrid tõusikute mõjutusel lavastasid odavalt-erootilisi nilbeid näidendeid. Neis ei olnud enam kahemõttelisusigi. Isiklikult minule kujunes selliseis näidendeis esinemine niivõrd vastikuks, et loobusin angažemendist.“

„Viinist asusin külaskäiguetendusile, tegutsedes sageli ka näitejuhina. Kuid eelistan olla näitleja.“

Fr. Hofbauer väljendub temperamentselt. Niisama tuliselt avaldab ta soovi tutvuda eesti teatriga ja eesti näitlejatega, tahtes selleks otsida kontakti „Estonia“ teatriga.

F. Hofbauer on ühtlasi andekas kujur. Sellega on vast seletatav vormi ja rütmi harmoonia tema esinemistes.

MAADLEJA I. KOTKAS TALLINNASSE.

Vabanedes kaitseväest tuntud raskekaallane J. Kotkas siirdub Tartust Tallinna ja jääb siia alaliselt elama. Kuuldavasti astub ta s.-s. Kalevi matimeeste perre. J. Kotka tulek pealinna on igati tervitatav. Siin on mehel paremad treeninguvõimalused juba seepärast, et saab matil tihedamini kokku K. Palusalu ja N. Karkliniga.

MAAVÕISTLUS LÄTIGA 3. OKTOOBRIL.

Maadlusmaavõistlus Lätiga tuleb tänavu pidamisele Riias 3. oktoobril. Meie poolt on juba nõusolek lätlastele antud. Valikvõistlused peetakse pühapäeval kell 7 õhtul Tallinnas.

VIHM TEGI LÕPU RATSAVÕISTLUSTELE.

Eile lõppesid üleriiklikud ratsavõistlused. Põnevam lõppala — takistussõit võitjaile — jäi ära, kuna kõva vihm tegi võistlustele enneaegse lõpu.

Allohvitseride lohutus-takistussõidus tulid kohtadele: 1) v.a.o. A. Paalse (lahingkool), 2) v.a.o. H. Säinas (ratsarüg.), 3) v.a.o. J. Vilumets (ratsarüg.).

Sama liiki sõidus ohvitseridele võitsid: 1) ltn. M. Pillman (5. srtv. gr.), 2) ltn. E. Reinmaa (lahingkool), 3) kpt. A. Puurand (5 srtv. gr.).

Sel sõidul kukkus ltn. E. Sillaots (ratsarüg.) ja sai õnneks vaid kergelt viga.

VIIGI PUHUL ANNAVAD VÕIDU KOHTUNIKUD.

Käitistevahelise jalgpalliturniiri korraldav toimkond pidas koosoleku trükitööliste ühingu ruumes eile õhtul. Esindajad olid ilmunud ETK, a.-s. Siegeli, trükitööliste, Lutheri, Ilmarise, Saare, Riigitrükikoja, Krulli, TLEOSK ja Tselluloosi käitistest. Koosoleku juhatajaks valiti Koškin (Tselluloosist), kes andis lühikese ülevaate toimkonna tööst. Ülevaatest selgus, et välkturniir toimub pühapäeval, 26. skp. staadionil algusega kell 12 p. Turniirist võtavad osa 10 käitise meeskonnad. Loosijärjestus on: 1) ETK mängib Siegeliga, 2) Trükitöölised—Luther, 3) Saare käitis—Ilmarine, 4) TLEOSK—Tselluloos, 5) Riigitrükikoda ja ETK—Siegeli mängu võitja, 6) Fr. Krull ja trükitööliste ühingu—Lutheri vahelise matši võitja.

Välkturniir mängitakse 1 miinuse süsteemis, kusjuures viigi korral paremuse otsustab kolmeliikmeline jalgpallivahekohtunike kolleegium.

KALEVI MAADLUS- JA TÕSTEKURSUSED.

S-s. Kalev korraldab maadlus- ja tõstekursused algusega 20. sept. s. a. Tõstekursuse juhiks on raskejõustikuliidu tõsteõpetaja A. Mäll. Maadluskursusi juhatab liidu maadlusõpetaja N. Kursman, keda abistab tuntud maadleja E. Sikk.

Kursustele registreeritakse igal kesknädalal ja reedel kella 18—20 seltsi ruumes Gonsiori 4.

PURJEREGATTA NARVA JÕEL.

Narva jahtklubi korraldusel peeti Narva jõel linna laevasadama kohal tänavu esimene suurem purjeregatta, millest osavõtt kujunes Narva kohta ootamatult elavaks. Võistlusdistants oli umbes kaks miili. Kuna võistlusest võttis osa mitu tüüpi jahte, siis anti auhinnad ainult jollidele, mida esines kõige rohkem. Esikohale tuli „Vall“, juht Kotkas, teine auhind anti „Heidile“, juht Frederking, ja kolmandale kohale jäi „Retvisan“, juht Gruznov. Jahtidest tuli võitjaks „Wesga 3“ ja 2) „Ango“.

Kreek-Viiding ja Issak-Sul

võistlevad homme Tartus.

Kesknädalal korraldab Akadeemiline Spordiklubi Tartus suure kergejõustikumiitingu, mis jääb arvatavasti hooaja lõpetamisel suuremaks võistluseks. Sellest võtavad osa kogu meie kergejõustiku parimad, kes edukalt esinesid Eesti-Leedu kergejõustikumaavõistlusel. Kindla lubaduse võistluseks on annud A. Viiding, A. Kreek, A. Kuuse, G. Sule, E. Äärma, R. Kiipsaar, H. Jakobson, Piliste j. t. Võistlus algab kell 5.30 õhtul.

MAFFEI KAUGUST 7.63.

Itaalia-Prantsuse 75:73.

Pariisis peetud Itaalia-Prantsuse maavõistlusel kergejõustikus võitis Itaalia punktidega 75:73. Paremad tagajärjed üksikutel aladel kujunesid järgmisteks:

100 m 1) Mariani (I) 10,4 (uus Itaalia rekord), **400 m** 1) Lanzi (I) 49,2, **800 m** 1) Lanzi (I) 1.54,7, **1500 m** 1) Beccali (I) 4.03,2, **5000 m** 1) Beviaqua (I) 14.56,6, 2) Lefevre (P) 14.56,6, **100 m tõkkeid** 1) Caldana (I) 14,9, **400 m tõkkeid** 1) Gox (P) 54,1, **kõrgus** 1) Mantrand (P) 1.84, **kaugus** 1) Maffei (I) 7.63, **teivas** 1) Vintousky (P) 3.90, **kuul** 1) Noel (P) 14.41, **ketas** 1) Noel (P) 46.25, **oda** 1) Testa (I) 61.29, **vasar** 1) Wirtz (P) 47.67, 4×100 m 1) Itaalia 41,3, 2) Prantsuse 43,0, 4×400 m 1) Itaalia 3.19,3, 2) Prantsuse 3.19,8.

SEFTON JA OE TEIVAST 4.35.

Osakas peetud tänavune teine USA-Jaapani kergejõustiku-maavõistlus lõppes USA võiduga 61:43. Paremetest tagajärgedest on nimetada, et Tolmich (USA) võitis 110 m tõkkejooksu ajaga 14,3, 2) Murakami (J) 14,8, ning et teivashüppes ameeriklane Sefton ja jaapanlane Oe saavutasid mõlemad 4.35.

INGLISE LIIGAT JUHIB STOKE CITY.

Arsenal teisel kohal.

Laupäeval Inglise jalgpalliesivõistlustel Arsenal mängis Leicester Cityga 1:1, kuna nädala sees Arsenal kaotas meistermeeskonnale Manchester Cityle 1:2.

Inglise tabelit juhib laupäevaste mängude järele Stoke City, kellel on 7 punkti viiest mängust ja väravate suhe 16:5. Arsenal on teisel kohal — samuti 7 punkti, kuid väravate suhe 14:5.

POOLA-TAANI JALGPALLIS 3:1.

Varssavis pühapäeval peetud jalgpallimaavõistlus Poola ja Taani vahel lõppes Poola võiduga 3:1, poolaeg 2:1.

TÖÖLISSPORT.

Kolmikmaavõistlus poksis.

Töölisspordiliidu 10. aastapäeva puhul peetakse Tallinnas kolmikmaavõistlus poksis. Eesti-Soome maavõistlus poksis peetakse 4. ja 5. novembril. Kõikide eelduste kohaselt tulevad ka venelased aastapäevavõistlustele ja sel puhul korraldatakse peale Tallinna-võistluste võistlusi poksis ka Pärnus, Tartus ja Narvas.

6. novembril on Pärnu töölisspordi ühingul 10. aastapäev, mispuhul osa vene poksimeeskonnast saadetakse Pärnu võistlema, niisamuti sõidab osa soomlasi Pärnu. Samal päeval korraldatakse teise osa Soome ja Vene meeskondadega rahvusvahelised poksivõistlused Tartus. Viimased võistlused venelaste ja eestlaste vahel toimuvad 9. novembril Narvas.

Aastapäeva puhul korraldatakse laupäeval, 6. novembril suurem aktus, kus antakse mälestusmärke liidu vanematele tegelastele ja sportlastele. Võimalik, et peale muude võistluste tuleb ka rahvusvaheline maadlusvõistlus soomlastega.

Naisvõimlejate kokkutulek.

Teisipäeval on töölisspordiliidu naisvõimlejate kokkutulek töölisvõimlasse kell 7 õhtul tegevushooaja alustamiseks.

Võistlused korv- ja võrkpallis.

Tallinna töölisspordiühing korraldab 18. septembril kell 7 õhtul käsipallivõistlused. Korvpallis kohtuvad T.T.Ü. ja Hermes ja võrkpallis T.T.Ü. ja Hõbe. Viimane on alles uus organisatsioon, mis kuulub osakonnana töölisspordiliitu ja on asutatud kullasepatööliste ametiühingu juure.

Tellige kohe „Waba Maa“ 15. ſeptembriſt.

Kolme kuu peale makſab „Waba Maa“ kr. 3.50, ühes „Perekonnalehega“ wõi „RS-iga“ kr. 4.25. Kõik poſtiaſutuſed wõtawad tellimiſi waſtu.

„Vaba Maa“ kirjastus ja trükk.

Teisip., 14. sept. 1937. Nr. 210.

Vastutav toimetaja O. Soots.

Telefonid:

Peatoimetaja telefon nr. 449-8
Toimetuse üldine „ 449-88
Kaugekõned „ 449-37
Päevauudiste osakond „ 449-89
Majandusteated „ 449-91
Kohalikud sõnumid „ 449-95
Sporditeated „ 466-51
Reklaami osak. „ 449-36
Trükikoda „ 449-87

Telefonid erakorterites:

Peatoimetajal nr. 303-75
Päevauud. osak. juh. „ 458-29
Ärijuhil „ 441-61

Kuulutuste vastuvõtmine kl. 8—
Ärijuhatus (tel. 449-83) ja arveo
nr 54-56, teisel korral. Ärijuhi k
Tellimised — telefon 449-86, eksp
Toimetus: Pikk tän. 58. kõ

Nr. 211 (5722

Milionite

Sügistormid ja
oma kallite

Eile õhtul möllas Saare
rannal tugew torm, mis ähward
lureile ſünnitada määratut kahju.
me poolſaare rannas on meri
kümne kilomeetri laiuſelt täidetu
lurite angerjamõrdadega, mille
guwäärtus ulatub 10 miljoni ſe

Lained wigaſtaſid kalaſada
mitmel pool paate ja wiiſid ära
ſumpi. Muſtjala wallas wiiſid
ära mootorpaadi, mis kuulus
Kallaſele ja Johan Lepale.

Tugew torm ja lainetus wi
ſid raſkelt Jaagorahu ſadam
nihutades ſelle kohalt ära. Sill
ge oli kinnitatud mootorpurjek
helkonna“, mis ſoolalaadungig
ſaabunud Sakſamaalt. Laew ſei
ſilla juures muutus ohtlikuks ja
laew omal jõul ei ſuutnud
eemalduda, kutſuti appi pääs
„Karin“, mis wiis „Kihelk
eemale merele, kus laew jäi an

Kuna parajaſti on angerja
hooaeg, wiiſid kalurid eile hon
oma kallid n. n. bottinger-an
mõrrad, mille tükk makſab 1500
ni, merre. Nii on ühel kaluril ük
joni ſendi eeſt püügiriiſtu praeg
miſe mere walduſes.

Alanud torm ei wõimalda
püügiriiſtu mereſt ära tuua. K
kes ſuuremate paatidega, ſõitſid
dade järele, leidſid laineteſt
mõrratükke. Nii wõib karta õig
ainelist kahju kogu Saaremaa
tele, kes olid koondunud püügil
nawetesſe Sõrweſt kuni Salmen

Itaalia

Poolſada Ingliſ

(ETA) Rooma, 15. ſept. Itaa
lisminiſter Ciano andis Briti ja
ſuſe aſjadeajajaile üle Itaalia
Nyoni ettepanekuile. Itaalia waſtu
dakſe, et Itaalia keeldub oſa wõtma
mere kontrollkawaſt, kuni talle ei wõi
oſa wõtta tähtſamate mereteede kon
ſeſt täieliku üheõiguſluſe aluſel.

(ETA). London, 1. ſept. Adm
diſt teatatakſe, et kergeriſtleja „C
neljas miiniriſtlejate flotill, mis
juhtlaewaſt ja 8 miiniriſtlejaſt, on
tumas ſõiduks Wahemerre, et w
Nyoni kokkuleppe teoſtamiſeks. Sõja
teeleaſumiſe tähtpäew ei ole weel
kindlaks määratud. Neljanda mi
jate flotilli ſaabumiſega Wahemer
Briti miiniriſtlejate arw ſeal 40 ni

Kohvik Kul

Alates 15. sept. a. män
päev kella ½6 - /8 õhtul
tonia“ kontsertmeist

Hugo Schüts

Eriti valitud kontsertkava.
Muusika kella ½12-ni.

Ujumismaraton M
meres.

Eile oli Sotſhis, Muſta mere
ratoniujumine, milleſt wõttis oſa
jat — kaks naiſt ja neli meeſt. Na
20 kilomeetri diſtantſil ja mehe
meetri diſtantſil. Naiste wõi
wõitjaks Moſkwa arſtiteaduslitu
üliõpilane Jewgenia Wvorowa aj
di 18 minutit. Meeſte hulgaſt oſ
jaks Wladimir Kuznetſow, kes uj
meetrit 11 tunni 13 minuti 30,9